

การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑
THE ADMINISTRATION OF PUBLIC SCHOOLS IN ACCORDANCE
WITH THE PRINCIPLE OF BRAHMAVIHARADHAMMA OF
SECONDARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

นายพลภัทร ปิ่นทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE ADMINISTRATION OF PUBLIC SCHOOLS IN ACCORDANCE
WITH THE PRINCIPLE OF BRAHMAVIHARADHAMMA OF
SECONDARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

MR. PONLAPATR PINTHONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง “การบริหาร
โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรปราการ เขต ๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(พระครูปริมาณรัักษ์, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม)

กรรมการ

(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

กรรมการ

(อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายพลภัทร ปิ่นทอง)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

ผู้วิจัย : นายพลภัทร ปิ่นทอง

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ พธ.บ., M.S.W., Ph.D.

: อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ
พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๑), ศศ.ม., รป.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของรัฐ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำนวน ๒๖๓ คน แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีการหาคุณภาพ โดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ ๐.๘๗๓ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย พบว่า

ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ อายุการทำงาน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรักใคร่ปรารถนาดีแก่ครู หรือเจ้าหน้าที่อย่างน้อยอยู่ บางครั้งมีการใช้อำนาจเกินขอบเขต และมีการใช้อารมณ์

ในการสั่งการ ทั้งนี้การดูแลทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร เพียงแค่นาน ๆ ครั้ง รวมถึงไม่มีโอกาสชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อกระทำความผิด จึงทำให้ขาดขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน การสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่ได้กำลังใจ หรือการชื่นชมในการกระทำความดี และปฏิบัติตนต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนยังไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังขาดการชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง

ส่วนข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรักใคร่ ประรณาดิแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น รวมถึงควรใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด และควรสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทั้งนี้ควรสนใจทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรให้มากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำความผิด ตลอดถึงควรส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง มีการให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส และปฏิบัติต่อบุคลากร ทุกคนด้วยความเสมอภาค และควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และครบถ้วนอยู่เสมอ

Thesis Title : The Administration of Public Schools in accordance with the Principle of Brahnavihardhamma of Secondary Schools under Samutprakan Education Service Area Office 1

Researcher : Mr. Ponlapatr Pinthong

Degree : Master of Arts (Public Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Som Kalyano B.A., M.S.W., Ph.D.

: Phrakrusangharak Kiattisak Kittipanno B.A.(1st Class), M.A., D.P.A.

Date of Graduation : October 28, 2013

ABSTRACT

This study aimed 1) to examine the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma, 2) to compare opinions on the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma, classified by personal factors, and 3) to study the problems and obstacles and recommendations on the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma. The sample used in this study consisted of 263 teachers and staff of Secondary Schools under Samutprakan Education Service Area Office 1. The tool for data collection was questionnaire with the reliability value equal to 0.973. The data were analyzed by employing statistical techniques such as frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance.

The findings of this study are concluded as follows :

The overall opinions of respondents on the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma were found at the high level. When having considered in each aspect, it was also noted at the high levels in all aspects.

With regard to the comparison of the respondents' opinions on the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma, classified by personal factors, it was found that sex, age, level of education, working positions and working experiences have no significant differences even at 0.05 level of significance, therefore rejecting the formulated hypotheses.

Problems relating to the administration of public schools in accordance with the principle of Brahnavihardhamma of Secondary Schools under Samutprakan Education Service Area 1 revealed that school administrators have less loving-kindness

and good wishes to the teachers and staffs, sometimes they exercised their power beyond the scope of jurisdiction, their actions were based on emotion rather than reasons, the welfare of the teachers, staffs and personnel was implemented from time to time not regularly, offender had no chance to clarify his/her allegation, resulting in lack of morale and motive to work, supporting teachers and staff personnel to increase their knowledge and skills was rarely practiced not equally and sufficiently, sometimes they did not get any appreciation from their good conducts, they were treated unequally, and there was lack of rules and regulations orientation in a proper way.

The suggestions for the administration of public schools in accordance with the principle of Brahavihardhamma of Secondary Schools under Samutprakan Education Service Area 1 showed that school administrators should show loving-kindness and best wishes to all teachers and member staffs, they should powers in limited scope and the order must be based on reason rather than emotion, the welfare of the teachers, staff, and should appeal to more people, the opportunity to clarify when the alleged should be allowed, administrators should promote And motivate to teachers, staff to increase and upgrade their knowledge and skills, there is encouragement to do good at every opportunity, they should be treated equally and fairly, and rules and regulations should be clear and understandable by all in schools.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. , อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ดร. ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมา ด้วยดีโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์กิตติพงศ์ สิริวัฒนโน, ผศ.ดร.โกนิฐฐ์ ศรีทอง, รศ.นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, คุณสุรีย์ แก้วเศษ และคุณสุรุต อัตนวานิช ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะขอขอบคุณอาจารย์ธิดา หมั่นมี ที่ช่วยแนะนำเกี่ยวกับสถิติการวิจัย ที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัด ให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบคุณ ครู เจ้าหน้าที่และนักรการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย

สุดท้าย ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณความดี การทำประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณมารดา บิดา ญาติสนิท มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง รวมทั้งญาติและผู้มีพระคุณทุกท่าน

นายพลภัทร ปิ่นทอง

๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภาพ	(๙)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๐)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ สมมุติฐานการวิจัย	๔
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาของไทย	๑๓
๒.๓ การบริหารงานโรงเรียน	๑๘
๒.๔ การบริหารโรงเรียนของรัฐ	๔๖
๒.๕ การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา	๕๔
๒.๖ หลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหาร	๕๖
๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๓
๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๙
๔.๒ ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑	๘๑
๔.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๖
๔.๔ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑	๙๑
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)	๙๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุป	๙๗
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๔
บรรณานุกรม	๑๐๖
ภาคผนวก	๑๑๖
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๗
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๑๙
ภาคผนวก ค ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๒๕
ภาคผนวก ง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	๑๒๙
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยภาพรวม	๘๑
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา	๘๒
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา	๘๓
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมูทิตา	๘๔
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงาน โรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา	๘๕
๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามเพศ	๘๖
๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามอายุ	๘๗
๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามระดับการศึกษา	๘๘
๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่	๘๙
๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามอายุการทำงาน	๙๐
๔.๑๒ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๙๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ	๔๖
๒.๒	โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๔๗
๒.๓	โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	๔๘
๒.๔	โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	๔๙
๒.๕	กรอบแนวความคิดการวิจัย	๗๔
๔.๑	รูปแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลัก พรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑	๙๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารัตนปิฎก และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก				
ที.ปา.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภควรรค (ภาษาไทย)
อง.ติก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สตตก.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	สตตกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.สุ.(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารัตนปิฎก ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ.(บาลี) ๒๕/๓๒๑ - ๓๒๒/๗๒ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมปทปาลี ฉบับภาษาบาลี พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้าที่ ๗๒ ส่วนพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม / ข้อ / หน้า/ เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑ - ๓๒๒/๑๓๓ หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมปท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑ - ๓๒๒ หน้าที่ ๑๓๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคสังคมความรู้ (Knowledge – Based Society) ที่ความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละสังคมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ ได้ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกต่างหันกลับมาทบทวนบทบาทและแนวทางการจัดการศึกษาของตนอย่างจริงจังด้วยเป้าหมาย เพื่อสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถที่จะนำการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศให้ก้าวไปสู่ศตวรรษใหม่ได้อย่างมั่นคง^๑ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เปรียบเสมือนรากฐานของการศึกษา มีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้มีความรู้ ความก้าวหน้า ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ การศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ทุกคนสามารถพัฒนาและปรับตัวเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกได้ การศึกษามีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนมีโอกาสพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานการพัฒนาแห่งชีวิตตั้งแต่แรกเกิด รวมถึงการพัฒนาและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๙ ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและการส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ”

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๕ ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ในมาตรา ๓๙ กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง และมาตรา ๔๐ กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่

^๑สุทธศรี วงษ์สมาน, “รูปแบบระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ในการบริหาร การศึกษาระดับอุดมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^๒อารี เจริญผล, “การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗).

กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ^๓ จากความสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ มีอิสระในการตัดสินใจในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล^๔ การจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษายึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ เน้นหลักการกระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง^๕

นโยบาย สพฐ. ปี ๒๕๕๑ ได้กำหนดกลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ นำมาปรับยุทธศาสตร์กิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมาภิบาล ความสมานฉันท์ คุณธรรมตามหลักสูตร และคุณธรรมที่ค้ำจุนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน^๖

สภาพสังคมที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนขาดศีลธรรม ขาดจริยธรรมไม่น้อย ดังจะพบเห็นจากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อแขนงอื่นๆ อยู่บ่อยๆ เช่น ผู้บริหารทุจริตการซื้อวัสดุรายหัวนักเรียน มีแต่รายการซื้อแต่ไม่มีรายการของ ทุจริตการดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน ไม่ทำอาหารกลางวันให้นักเรียนรับประทานโดยนำเงินไปซื้อของอย่างอื่นบ้าง เอาไปใช้จ่ายส่วนตัวบ้าง ทุจริตการจัดซื้อต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนค้าขายบ้าง ทำอนาจารนักเรียน และเหตุการณ์ต่างๆ อีกมากมายในพฤติกรรมที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา^๗

^๓สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สกศ., ๒๕๔๕), หน้า ๒๔-๒๕.

^๔กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

^๕สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนกลยุทธ์กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๓-๔.

^๖สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, นโยบาย สพฐ. ปี ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^๗ชินทร์ หงษ์ทอง, “รูปแบบพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามตัวบ่งชี้มาตรฐาน ๑๙ ในทัศนะของผู้มีส่วนประเมินคุณภาพภายนอก”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๖).

พุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม หลักพรหมวิหาร ๔ จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่เด็กทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ ก.มีพรหมวิหาร คือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่างดังต่อไปนี้ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ข.บำเพ็ญการสงเคราะห์^๔

ดังนั้นสถานศึกษาเปรียบเสมือนเป็นสถานที่ผลิตคนที่มีความรู้และต้องมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อที่จะนำความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัว ควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในสังคมชีวิตประจำวัน การบริหารการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายในยุคปัจจุบันนี้ จึงต้องเน้นในเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก ซึ่งจะต้องเริ่มจากการบริหารสถานศึกษาให้มีหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทั้งยังส่งผลต่อไปยังนักเรียนได้

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหลักพรหมวิหาร ๔ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ของการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนเด็กนักเรียนรวมเกิน ๑,๕๐๐ คนขึ้นไป และสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่อยากให้บุตรหลานได้เข้าเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนของรัฐบาลและมีชื่อเสียง มีการบริหารโรงเรียนที่ดี จะมีการบริหารงานที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร ซึ่งในการวิจัยนี้จะมุ่งเน้นทางด้านการบริหารโรงเรียนตามหลักพรหมวิหาร ๔

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ
- ๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของรัฐ

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *ธรรมานุชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ การปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
- ๑.๓.๓ ต้องการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของรัฐ เป็นอย่างไร

๑.๔ สมมุติฐานการวิจัย

บุคคลที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะการบริหารสถานศึกษา ๔ ฝ่าย คือ ๑) การบริหารงานวิชาการ ๒) การบริหารงานบุคคล ๓) การบริหารงานงบประมาณ ๔) การบริหารงานทั่วไป และพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร

การให้ตอบแบบสอบถามของ ครู เจ้าหน้าที่และนักการ ของโรงเรียนมัธยมที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนเด็กนักเรียนรวมเกิน ๑,๕๐๐ คนขึ้นไป และสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม จำนวน ๑๒ โรงเรียน รวม ๒๖๓ คน

๑.๕.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๖.๓.๑ ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และอายุการทำงาน

๑.๖.๓.๒ ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ได้แก่ ๑) เมตตา ๒) กรุณา ๓) มุทิตา และ ๔) อุเบกขา

๑.๕.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๒ ถึง เดือน พฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ นักปกครอง นักบริหาร มี ๔ ประการ คือ

เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี

กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์

มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข

อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง ตั้งตนเป็นกลาง

การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารของสถานศึกษาที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผนการ วินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีคุณภาพ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา ซึ่งเป็นการบริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนเด็กนักเรียนรวมเกิน ๑,๕๐๐ คนขึ้นไป และสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม ซึ่งมีจำนวน ๑๒ โรงเรียน ได้แก่ อ.เมืองสมุทรปราการ มี ๗ โรงเรียน คือ โรงเรียนสมุทรปราการ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ โรงเรียนหาดอัมราักษรลักษณวิทยา อ.พระประแดง มี ๔ โรงเรียน คือ โรงเรียนราชประชาสามาสัยฝ่ายมัธยมฯ โรงเรียนวัดทรงธรรม โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สมุทรปราการ อ.พระสมุทรเจดีย์ มี ๑ โรงเรียน คือ โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์

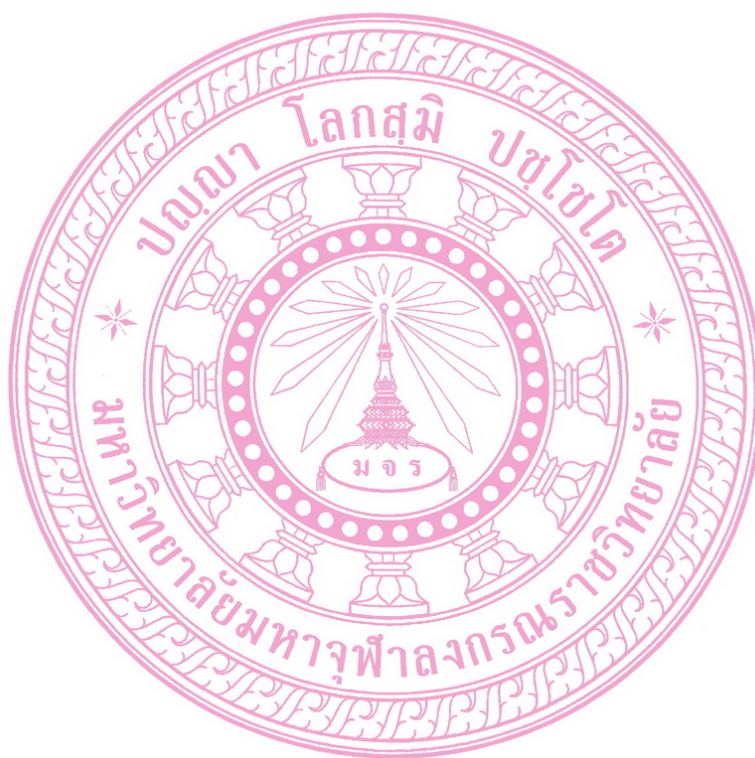
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงาน
โรงเรียนของรัฐ

๑.๗.๔ ผลการวิจัยที่ได้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา
หรือปรับปรุงแก้ไขในการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ผู้ศึกษาได้กำหนดการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาของไทย

๒.๓ การบริหารงานโรงเรียน

๒.๓.๑ ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน

๒.๓.๒ ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารงานโรงเรียน

๒.๓.๓ ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

๒.๓.๓.๑ การบริหารวิชาการ

๒.๓.๓.๒ การบริหารงบประมาณ

๒.๓.๓.๓ การบริหารงานบุคคล

๒.๓.๓.๔ การบริหารทั่วไป

๒.๔ การบริหารโรงเรียนของรัฐ

๒.๕ การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

๒.๖ หลักธรรมที่เกี่ยวกับการบริหาร

๒.๖.๑ หลักธรรมเพื่อการบริหาร

๒.๖.๒ หลักพรหมวิหาร ๔

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องการบริหาร จึงได้กล่าวถึงความหมายของการบริหาร และความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันเป็นสาระที่ควรทำความเข้าใจเบื้องต้น ตามลำดับ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

คำว่า การบริหาร ในภาษาอังกฤษมักใช้อยู่สองคำ คือ “Administration” และ “Management” ความแตกต่างของสองคำนี้ คือ “Administration” นิยมใช้ในการบริหารทางราชการ ส่วนคำว่า “Management” นิยมใช้ไปในทางบริหารธุรกิจ แต่สองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหาร เช่นเดียวกัน นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน ดังนี้

แคมเบลและคณะ (Campbell, Roaid F. and Others) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับคนอื่น^๑

ไซมอน (Simon) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน^๒

เฮอริต เอ. ไซมอน (Herbert A. Simon) กล่าวถึงการบริหารว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^๓

เฟรดเดอริก ดับบลิว. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) ให้ความหมายการบริหารไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^๔

ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์กรที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กร ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม^๕

^๑Campbell, Roaid F. and Others, *Introduction to Educational Administration*, (Boston : Ellyn and Bacon, 1997), p.6.

^๒Simon, Herbert. A. *Public Administration*, (New York : Alfred A Kopf, 1996), p 3.

^๓Simon, Herbert. A., *Administrative Behavior*, (New York : Macmillan, 1947), p 3.

^๔Frederick W. Taylor อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, *การบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓, หน้า ๒๗.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

ประยูร เจริญสวัสดิ์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูงเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น^๗

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการหรือการควบคุมกิจการต่างๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่นๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^๘

วัชร บวรณสิงห์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^๙

๑) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓) ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กัน หรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ กล่าวว่า การบริหาร การบริหารจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร^{๑๐}

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resources) มาประกอบตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑}

^๖ประยูร เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^๗ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

^๘ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๙วัชร บวรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๑๐}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๑๑}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, หน้า ๖.

สุธี และ สมาน ได้กล่าวว่า “การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน (method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรือ อีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น”^{๑๒}

เสนาะ ตีเยว ได้กล่าวว่า “การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง”^{๑๓}

ไพบุลย์ ช่างเรียน ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหาร ทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๑๔}

ติน ปรัชญพทุทธิ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการนำเอา การตัดสินใจ และ นโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจนั้นหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๑๕} ดังแนวความคิดข้างต้นของนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้นั้นต่างก็มีแนวความคิดที่ใกล้เคียงกันซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่างๆและเสนอความหมายของการบริหารงาน ดังนี้ การบริหาร หมายถึง ขั้นตอนหรือวิธีการนำเอาศิลปะหรือศาสตร์รวมถึงกระบวนการไปใช้ในการทำกิจกรรมของบุคคลหรือว่ากลุ่มคน ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป อันเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งในการบริหารนั้นจะต้องใช้การวินิจฉัยสั่งการอันจะเป็นการสื่อสารและการประสานงานเพื่อให้เกิดดุลยภาพที่ชัดเจนในองค์กรเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุกๆ องค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าองค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารงานขององค์กรต่างๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ ร่วมด้วย ซึ่งการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของตัวผู้บริหารเอง

มีนักวิชาการ นักการศึกษาและนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการบริหารงานไว้หลากหลาย ดังนี้

^{๑๒} สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภุชญ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชน จำกัด, ๒๕๔๒, หน้า ๑.

^{๑๓} เสนาะ ตีเยว, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๑๔} ไพบุลย์ ช่างเรียน, **วัฒนธรรมการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^{๑๕} ติน ปรัชญพทุทธิ, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

จันทราณี สงวนนาม กล่าวว่า การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^{๑๖}

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำกลุ่มซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้และในขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์กรให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๗}

Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick นำเสนอกระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCORB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ.๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ การจัดอัตราากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔) การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและ ในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

๖) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

^{๑๖}จันทราณี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๑๗}ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

๓) งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี^{๑๘}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็ก่อสร้างบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๙}

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่มาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๐}

มัลลิกา ต้นสอน กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุนและการตรวจสอบ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้ถูกกำหนดไว้ตามความต้องการ^{๒๑}

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๒๒}

อดิศร เพียงเกษ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการบริหารให้ทุกคนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีงานทำตามความถนัด ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Put the right man on the right

^{๑๘} Luther Gulick and Lyndall Urwick, *Papers on the Science of Administration*, (New York : Institute of Public Administration, 1937), p. 37-38

^{๑๙} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

^{๒๐} ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, *เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา*, (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๒๑} มัลลิกา ต้นสอน, *การจัดการยุคใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกซ์เพอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๒๒} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), *คนสำราญงานสำเร็จ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

job.” หลักการจัดงานให้เหมาะสมกับคนเป็นเรื่องที่ยาก เพราะงานบางที่มีแผนกจำกัด คนมีจำนวนมากกว่างาน จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมและลงตัว^{๒๓}

อรรถัย แสงทอง กล่าวว่า การบริหารงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารงานเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ ของการบริหารงานเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าขององค์กร^{๒๔}

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ของนักวิชาการหลายท่าน พอที่จะสรุปได้ว่า เครื่องมือที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือไร้ประสิทธิภาพขององค์กร เรียกว่า “การบริหารงาน” ซึ่งเป็นการวางแผนงานในการทำงานร่วมกันของบุคลากรในด้านต่างๆ และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไปการบริหารงานมักจะมีลักษณะที่เป็นขั้นเป็นตอนในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่ง ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องกำหนดลำดับขั้นตอนและกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลสูงสุด

๒.๒ การศึกษาของไทย

๒.๒.๑ ความเป็นมาการศึกษาของไทย

นับตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย สิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา มีหลักฐานมากมายที่แสดงให้เห็นว่า คนชาติไทย สนใจศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน รวมไปถึงศึกษาศิลปะการช่างด้านต่างๆ งานสถาปัตยกรรมและประติมากรรม จนมาถึงสมัยสุโขทัย การศึกษาของคนในสมัยกรุงสุโขทัย กับการครองชีวิตถือเป็นเรื่องเดียวกัน การศึกษามีใช้การเตรียมตัวเพื่อชีวิต แต่การศึกษาคือ ชีวิต (Education is Life) การศึกษาคือการแก้ปัญหา เป็นการศึกษาโดยการปฏิบัติจริง (Learning by Doing)

การศึกษาโดยทั่วไปในสมัยนี้จะเป็นลักษณะการบวชเรียน และเรียนเอง คือ สายฆราวาสและสายบรรพชิต ในสายฆราวาสจะศึกษาในเรื่องของ วิชาสี่พ เป็นการเรียนรู้ในระดับครอบครัว เครือญาติ ส่วนสายบรรพชิต คือการบวชเรียน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สั่งสอนธรรม ความรู้และมีวัด เป็นศูนย์กลางการอบรม ซึ่งจากหลักฐานต่างๆพอสรุปได้ว่า คนไทยนับตั้งแต่โบราณกาลมา จะมีความสนใจในพระไตรปิฎก อีกทั้งพระเจ้าแผ่นดินในแต่ละยุคสมัย ก็ทรงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ถึงกับทรงพระราชทานพระราชสำนักเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ ในสมัยนี้มีการสนใจในการศึกษาอย่างมาก

^{๒๓} อติศร เพียงเกษ, ศิลปะการพูด : วิธีเอาชนะใจคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^{๒๔} อรรถัย แสงทอง, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๑๒๐๕ พ่อคุณรามกำแหงได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใหม่ เรียกว่า “ลายสือไทย”^{๒๕}

สมัยอยุธยา พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๒๓๑๐ มีลักษณะเด่นที่พอจะสรุปได้^{๒๖} ดังนี้

๑) วัด เป็นศูนย์กลางการศึกษาทั้ง ของฆราวาสและของบรรพชิต แล้วเป็นศูนย์กลางกิจกรรม ต่างๆ ของสังคมพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการอบรมสั่งสอนประชาชน และการที่วัดเป็นสำนักสั่งสอนวิชาการต่างๆ นั้นได้สืบประเพณีมาจนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๒) วิชาชีพ เช่น การทำนา ทำสวน การช่างต่าง ๆ เช่น ช่างเหล็ก ช่างทอง ช่างหล่อ ช่างบาตร ก็สอนกันในครอบครัวหรือในวงศ์ญาติ สำหรับชายหนุ่มที่หวังจะเอาดีทางวิชาการต่อสู้และป้องกันตัว เช่น วิชามวย วิชาฟันดาบ วิชากระบี่กระบอง ก็จะเล่าเรียนจากสำนักต่างๆ

๓) ทางฝ่ายราชสำนัก นอกจากจะส่งพระราชกุมารไปศึกษากับพระสงฆ์ตามพระอารามต่าง ๆ แล้วก็มักจะมีพระมหาราชครูและโหราธิบดีเข้ามา สอนนิติศาสตร์ อักษรศาสตร์ ราชประเพณี ตลอดจนวิชาการปกครอง และการรบพุ่งอื่นๆ อีกด้วยพระมหาราชครูและพระโหราธิบดีส่วนมากจะเป็น พราหมณ์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาเราได้รับปรัชญาการศึกษาทางฝ่ายราชสำนักจากศาสนาพราหมณ์ ทำให้ปรัชญาการศึกษาฝ่ายพุทธและพราหมณ์อยู่คู่กันมาตราบเท่าทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีการเรียนภาษาต่างประเทศ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาพม่า ภาษาเขมรภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส และมีโรงเรียนบาทหลวง สอนศาสนาได้อย่างเสรีในสมัยนี้ ได้เกิดหนังสือแบบเรียนขึ้นเล่มแรกของสยาม คือ “จินดามณี”^{๒๗} ผู้แต่งคือ พระมหาราชครู โดยเขียนลงบนสมุดไทย จารึกลงในใบลาน วิธีการเรียนจะใช้วิธีท่องจำจากบทเรียนผู้เรียนส่วนใหญ่จะเป็น ผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงจะเรียนการบ้านการเรือน

สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. ๒๓๑๐ - ๒๓๒๕

แม้ว่ากรุงธนบุรีเป็นพระนครหลวงของไทยอยู่เพียง ๑๕ ปี และเป็น ๑๕ ปีแห่งการทำสงคราม ถึงกระนั้นกรุงธนบุรีก็ยังได้วางพื้นฐานทั้งในด้านการค้า การศาสนา และอักษรศาสตร์ ไว้ให้กับ ราชอาณาจักรไทยอย่างมั่นคง ทั้งนี้ด้วยพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโดยแท้ การศึกษาในสมัยกรุงธนบุรี แม้จะไม่เจริญก้าวหน้านัก แต่ก็เป็นการเริ่มต้นทางการศึกษาที่เป็นพื้นฐานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑ - ๔) พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๔๑๐

แนวการจัดการศึกษาเริ่มมีแบบมากขึ้น มีการพัฒนาจากสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่มากนัก กล่าวคือ ในราชสำนักยังมีปราชญ์ราชบัณฑิต เป็นผู้ให้ความรู้แก่พระราชโอรส, พระราชธิดา และพระบรมวงศานุวงศ์ ส่วนการศึกษาของสามัญชนก็อาศัย วัดเป็นศูนย์กลาง เป็นแหล่งให้ความรู้โดยมี พระ

^{๒๕} รุ่ง แก้วแดง, *ปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๒.

^{๒๖} กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวง, *การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อดีต - ปัจจุบัน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๘-๑๑๒.

^{๒๗} รุ่ง แก้วแดง, *ปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้*, หน้า ๔๓.

เป็นผู้สอนหนังสือ ให้รู้จักการอ่าน เขียน คิดเลขเป็น พร้อมทั้งสอดแทรกจริยธรรมและหลักธรรม ของ พระพุทธศาสนาไปในตัว มีการกำหนดหลักการและวิธีการ ในการจัดการศึกษาเรียกว่า มาติกา การศึกษา

โดย มีหลักฐานปรากฏว่า ได้มีหนังสือเรียนไว้อยู่ ๕ เล่ม คือ

- ๑) ประถม ก กา
- ๒) สุนันทกุมาร
- ๓) ปฐมมลา
- ๔) ประถมจินตามณี เล่ม ๑
- ๕) ประถมจินตามณี เล่ม ๒

สมัยปฏิรูปการศึกษา (รัชกาลที่ ๕-๗) พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๗๕

ในสมัยอันยาวนานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๔๑๑-๒๔๕๓) นับได้ว่าเป็นยุคของการปฏิรูปประเทศอย่างแท้จริง การปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ ได้เกิดขึ้นอย่าง กว้างขวางไม่ว่าจะเป็นการปกครอง สังคม กฎหมาย รวมทั้งการศึกษาด้วย การศึกษาตามระบบ โรงเรียนได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และกลายเป็นรากฐาน ที่สำคัญทำให้เกิด พระราชบัญญัติ ประถมศึกษาใน พ.ศ.๒๔๖๔ ในการปฏิรูปทั้งหลาย ดังกล่าวมา การปฏิรูปการศึกษา มีความสำคัญ เป็นพิเศษ เพราะไม่เพียงแต่มีผลต่อการศึกษาโดยตรงเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการผลิตนักเรียนให้กับ หน่วยงานราชการอื่นๆ ที่กำลังขยายตัวอย่างกว้างขวางด้วย แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการปฏิรูปควรจะได้ กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาก่อน ดังนี้

- ๑) การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก
- ๒) อิทธิพลของชาวตะวันตก
- ๓) การศึกษาในระบบโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาและ ทอดพระเนตรจากต่างประเทศ
- ๔) ความขาดแคลนบุคคลที่มีความรู้เพื่อมารับราชการ

การศึกษาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๕ – ๒๔๗๕

การศึกษาไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๕ ซึ่งเป็น ปีแรกของการตั้งกระทรวงธรรมการ^{๒๘} จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นก้าวแรกของการศึกษาไทยภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ของพระมหากษัตริย์ ไทย ๓ พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๔๑๑- ๒๔๓๕) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๓- ๒๔๖๘) และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๔๖๘ – ๒๔๗๗)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้วางแนวนโยบายในการจัด การศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ การขยายการศึกษาทั่วในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองให้กว้างขวางออกไป และที่สำคัญที่สุดพระองค์ทรงเห็นว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และจำเป็นอย่ างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงและขยายออกไป ให้ถึงประชาชน พลเมืองให้มากที่สุด ดังปรากฏข้อความใน

^{๒๘} สุมน อมรวิวัฒน์, สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๙๕.

ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๒๘ ตอนหนึ่งว่า “...ด้วยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า วิชาหนังสือ เป็นต้นเค้าคุณความเจริญของราชการบ้านเมืองยิ่งกว่าศิลปศาสตร์วิชาการอย่างอื่น ๆ ทั้งสิ้น...”^{๒๙}

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายในการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ ส่งเสริมการขยายการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป ออกไปให้กว้างขวางโดยได้ออกพระราชบัญญัติบังคับ เด็กเข้า เล่าเรียน ในขณะเดียวกันพระองค์ก็ได้ทรงพยายามส่งเสริมการศึกษาด้านวิชาชีพ และการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป อันได้แก่ มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา รวมทั้งทรงส่งเสริมจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้สึกรักนิยมแก่ประชาชนด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางแนวนโยบายในการจัดการศึกษาที่สำคัญคือ ขยายการ ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาออกไปให้กว้างขวาง ส่งเสริมการเรียนวิชาชีพในโรงเรียนทุกระดับ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดังได้ทรงกล่าวไว้ในที่ประชุมสมุหเทศาภิบาล คราวหนึ่งว่า “การศึกษาสมัยนี้ควรถือเอาคุณภาพ (Quality) ไม่ใช่ถือเอาจำนวน (Quantity)

ในช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๗๕ รัฐได้ประกาศใช้แผนการศึกษา รวม ๖ ฉบับ คือ

- แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๕
- แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๐
- แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๒
- โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๖
- แผนการศึกษา พ.ศ. ๒๔๕๘
- โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๖๔

กล่าวโดยสรุป นโยบายการศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๗๕ นับเป็นยุคเริ่มแรก หรือ ก้าวแรก ของการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ) รัฐได้พยายามที่จะขยายการศึกษาออกไปสู่ ประชาชนอย่างกว้างขวางในทุกระดับในกรุงเทพมหานคร และตามหัวเมือง โดยมุ่งเน้นในระดับประถมศึกษา เป็นสำคัญ กว่าระดับอื่น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน เพื่อสนองตอบความต้องการของ ชนตราบ้านเมือง ที่ต้องการคนเข้ารับราชการ และในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามนโยบาย นับได้ว่าบรรลุผลสำเร็จ พอสมควร โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนโดยทั่วไป ส่วนการศึกษาในระดับอื่นประสบผลสำเร็จไม่มากนัก อย่างไรก็ตามความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการ ในยุคเริ่มแรกที่ดำเนินการปรับปรุง โครงสร้างและระบบการบริหารการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติหลายฉบับ และอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นความพยายามที่จะจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามนโยบายที่กำหนดไว้ การจัดหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. ๒๔๓๕-๒๔๗๔

^{๒๙} กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ อดีต - ปัจจุบัน, หน้า ๘๖.

สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๓

นโยบายการศึกษาในสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้ส่งผลกระทบต่อด้านการเมือง การบริหารการเศรษฐกิจสังคม และทาง การศึกษาของชาติ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา “คณะราษฎร” กำหนดไว้ว่า “จะต้องให้การศึกษา อย่างเต็มที่แก่ราษฎรทุกคน” เพื่อประโยชน์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และมีเจตนา ที่จะพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นช่วงระหว่าง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๐๓ ได้มีการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับถาวร ฉบับชั่วคราว และฉบับแก้ไข จำนวน ๑๕ ฉบับ มีรัฐบาลเข้ามา บริหารราชการแผ่นดิน ๓๐ ชุด มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ๑๖ ท่าน ซึ่งมี ผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานด้านการศึกษาอยู่มาก แต่ก็ไม่ทำให้การปรับปรุง ระบบการศึกษาของชาติหยุดชะงักไปและในยุคนี้เป็นยุคที่เชื่อมโยงในการจัดการศึกษาของไทยใน ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชกับระบอบประชาธิปไตย แนวนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในยุค นี้พอจะแยกออกเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๘๕) นโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง ๑๐ ปีแรกของการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง จะเป็นการขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาออกไปให้มากยิ่งขึ้นและ ให้ความสำคัญมากกว่าระดับอื่น ส่วนในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษานั้น เป็นการ ขยายด้านปริมาณและปรับปรุงคุณภาพ

ระยะที่สอง (พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๙๓) ประเทศตกอยู่ภายใต้ภาวะสงคราม นโยบายการ บริหารราชการ แผ่นดิน จึงเน้นหนักในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ส่วนในด้านการศึกษา จึงไม่ค่อยชัดเจนนัก ภายหลังสงคราม (พ.ศ. ๒๔๘๘) รัฐบาลได้ปรับปรุงการศึกษาของชาติหลาย ประการ นโยบายในการจัดการศึกษาได้เด่นชัดขึ้นทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับ ปริมาณ และคุณภาพในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยรัฐบาลต้องเอาใจใส่และ ทำนุบำรุง การศึกษาของชาติ ทุกระดับ

ระยะที่สาม (พ.ศ.๒๔๙๓ - ๒๕๐๓) เป็นช่วงที่มีการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ เจริญก้าวหน้าในทุกด้านและทุกระดับที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด เช่น รัฐบาลจะส่งเสริมการศึกษาในทาง ปริมาณและคุณภาพ จะวางรากฐานเพื่อให้ประชาชนมีพื้นความรู้สูงขึ้น และมีความสามารถที่จะประกอบ อาชีพได้ดี พร้อมจะส่งเสริมให้ประชาชนมีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงาม ด้วยการอาศัยการศาสนาและ การศึกษาเป็นหลัก ในการจัดการศึกษาของชาติ ก็คือ “แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔” ได้กำหนด แนวทางในการจัดการศึกษาเป็นสี่ส่วนนั้น ได้แก่ พุทธศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษาใน ยุคนี้ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ รวม ๓ ฉบับ คือ

- ๑) แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๕
- ๒) แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๙
- ๓) แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายการจัดการศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๓ ในช่วงแรก ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มุ่งที่การขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปให้กว้างขวาง พร้อมทั้ง ผลิตรให้เพียงพอในช่วงกลางของยุค (พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗) ทั่วโลกตกอยู่ภายใต้ภาวะของสงคราม

รวมทั้งประเทศไทยด้วย นโยบายในการจัดการศึกษาจึงไม่ค่อยชัดเจนนัก ภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ รัฐบาลได้มีแนวนโยบายในการดำเนินงานจัดการศึกษา โดยที่จะปรับปรุงการศึกษาในทุกด้านทุกระดับ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่เป็นการศึกษาภาคบังคับ รวมทั้งให้ทุนอุดหนุนการจัดการศึกษาของเอกชน

การพัฒนาการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๒๐ ได้ขยายการศึกษาทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กร ระหว่างประเทศ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๕๒๐ กระทรวงศึกษาธิการได้ผลักดันให้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๓ และปรับปรุงหลักสูตรระดับการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่สำคัญ คือ มีการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๗ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ช่วงพัฒนาการศึกษานี้

นโยบายการศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๓๕

การจัดการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๓๕ เป็นความพยายามที่จะนำเอาแนวคิดของ นักการศึกษาไทยเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาของชาติ โดยคำนึงถึงบริบททางการศึกษาและ วัฒนธรรมไทยมากขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนตลอดชีวิตเพื่อให้ ผู้เรียนสนใจและ ตระหนักในตนเอง ในด้านความรู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และนำความรู้ที่ได้มา พัฒนาตนเองและสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ หรือที่เรียกว่า การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รัฐบาลโดย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ วางกรอบแนวนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติโดยกำหนดแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔-๖ กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๓๕ รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้พยายามปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาด้านการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยดำเนินการจัดการศึกษา ตามแผนพัฒนา

การศึกษาสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕-ปัจจุบัน ใน พ.ศ. ๒๓๗๕ มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๔๗๕ และต่อมามีการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๙ เพื่อให้เหมาะสมกับการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย และได้มีการปรับปรุงหลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นระยะ ๆ โดยเน้นการศึกษา ที่มีแผนการศึกษา และหลักสูตรจาก ประเทศชั้นนำต่าง ๆ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความคิด และการ พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยถือเอาว่า ระบบการศึกษาของชาติตะวันตกนั้นเป็นแม่แบบของการศึกษา ไทย

๒.๓ การบริหารงานโรงเรียน

๒.๓.๑ ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน

การนต์ กรุณา กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมมีความรู้ และความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสมควรแก่สภาพตน โดยอาศัยกระบวนการ บริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินงานโดยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีจุดหมายเพื่อบริการทางการศึกษา

ได้แก่ สมาชิกของสังคมเพื่อพัฒนาสมาชิกในสังคมให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์ของการศึกษามากที่สุด^{๓๐}

กิติมา ปรีดีติลล กล่าวถึงหลักการบริหารว่าในบรรดากิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในองค์กรหรือสถาบันการศึกษา สิ่งที่จะช่วยให้กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้วิธีการบริหารได้ถูกต้องเหมาะสมเพียงใดผู้บริหารที่มีคุณภาพย่อมต้องทำการบริหารอย่างมีหลักเกณฑ์ และมีขั้นตอนในการดำเนินงานได้เหมาะสมได้มีตำรากล่าวไว้มากมายตามยุคตามสมัยเกี่ยวกับหลักในการบริหารทั่วไป ที่ประสบผลสำเร็จซึ่งได้รวบรวมเป็นหลักไว้ในการบริหารการศึกษาต่อไป พอสรุปได้ดังนี้

๑) ต้องกำหนดนโยบายไว้ชัดเจนแน่นอนเพื่อผู้เข้าร่วมปฏิบัติงานจะได้เข้าใจนโยบายของหน่วยงานและปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างถูกต้อง

๒) มีศูนย์กลางอำนาจการโดยจัดบุคคลให้รับผิดชอบในการทำงานนั้น ๆ โดยตรง

๓) ระบุหน้าที่การทำงานอย่างกระจ่างชัดกำหนดหน้าที่ ความสำคัญในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งระบุการแบ่งปันทรัพยากรในการบริหารงานให้เหมาะสมกับลักษณะงานของหน่วยงานและประสานงานด้วยกัน

๔) จัดให้มีระบบการทำงานที่เหมาะสม

๕) มีการอำนาจการที่ดี

๖) จัดให้หน่วยงานสนองต่อภาวะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๗) จัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน

๘) ความรับผิดชอบต้องมีสิทธิและอำนาจควบคู่ไปด้วย

๙) การออกคำสั่งควรทำตามลำดับชั้นสายการบังคับบัญชา

๑๐) ควรมีการวางแผนในการทำงานทุกขั้นตอน

๑๑) ต้องคำนึงถึงหลักประสานงานเพื่อให้งานรัดไปข้างหน้า

๑๒) จะต้องสร้างงานและติดตามงาน

๑๓) การพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

๑๔) คำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ขวัญ กำลังใจ การสื่อความหมาย ความขัดแย้ง และความพึงพอใจในการทำงาน

๑๕) วางตนให้เหมาะสมมีลักษณะการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง^{๓๑}

^{๓๐} การนต์ กรุณา, แนวทางการไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๓๑} กิติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๙-๒๐.

กุลเชษฐ์ แก้ววี กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาหรือในการบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม และเพื่อให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม^{๓๒}

ประกอบ บุญญานุพงศ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารงานโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง ความพยายามในการดำเนินงานของคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระบบโรงเรียนอันที่จะพัฒนาสมาชิกของสังคมไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ตลอดจนประชาชน ให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะ ตลอดจนค่านิยม คุณธรรม เจตคติที่ดีงามตามที่สังคมต้องการ^{๓๓}

ประสาน หอมพูล ได้ให้ความหมายของการบริหารงานโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้ คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน^{๓๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคมรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นการบริหารสถานศึกษายังต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วย ผู้บริหารร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนโดยใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือพัฒนาคนให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข^{๓๕}

วรกฤต สุวรรณรัตน์ ได้กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่และขอบข่ายในการจัดการศึกษาให้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน โดยมีครูและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกันในการบริหารและการจัดการโรงเรียน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้มากที่สุด^{๓๖}

^{๓๒} กุลเชษฐ์ แก้ววี, “ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดน่าน”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

^{๓๓} ประกอบ บุญญานุพงศ์, รายงานผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี, (สุราษฎร์ธานี : โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๙), หน้า ๑๘.

^{๓๔} ประสาน หอมพูล, “ปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงินตามทัศนะของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ธุรการและการเงินโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖).

^{๓๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ (ฉบับปรับปรุง)**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๓), หน้า ๒๖.

^{๓๖} วรกฤต สุวรรณรัตน์, “การบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔).

วิไล ธนวิวัฒน์ กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียนก็คือการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป^{๓๗}

สมศักดิ์ คงเที่ยง กล่าวว่า การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้ ความรู้ ประสบการณ์และอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นการจัดการศึกษาตามนโยบาย ของรัฐ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสมาชิกในสังคม และประเทศชาติ เพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสติปัญญา ร่างกายและจิตใจให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพของตน^{๓๘}

สุรัฐ ศิลปะอนันต์ กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในการปฏิรูป การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพผู้บริหารจะต้อง แสดงความรับผิดชอบของทีมงานปรับปรุงสถานศึกษาให้ชัดเจนผู้นำ ของทีมงานจะต้องมีความแข็งแกร่ง เป็นผู้คิดยุทธศาสตร์ในการทำงานของทีมงานและของสถานศึกษาเป็นผู้พาตัวเข้าแทรกแซงในกิจกรรม ต่างๆ เมื่อจำเป็น และกระบวนการที่ผู้บริหารพยายามเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อที่จะได้ดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย ที่กำหนดไว้^{๓๙}

๒.๓.๒ ความสำคัญและความจำเป็นของงานการบริหารโรงเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุโรจน์ กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลัก ของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้อง รู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่า การดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียง กิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้น ประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความ ถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและ กระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา^{๔๐}

ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รณิธย์ กล่าวว่า ในการจัดการศึกษามี ความจำเป็นต้องอาศัย ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหาร และการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษา

^{๓๗} วิไล ธนวิวัฒน์, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร, ๒๕๔๑).

^{๓๘} สมศักดิ์ คงเที่ยง, *การปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

^{๓๙} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, *การปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๓-๑๓๔.

^{๔๐} ปรียาพร วงศ์อนุโรจน์, *การบริหารงานวิชาการ*, หน้า ๘.

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยองค์กรปฏิบัติ คือ สถานศึกษาซึ่งหมายถึงการปฏิบัติภารกิจของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ทำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ^{๔๑}

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้สรุปสาระสำคัญในการปฏิรูปที่เป็นหัวใจได้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑) ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

๒) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหาสาระวิธีการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

๓) ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งหน่วยงานรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ

๔) ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

๕) ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อจัดการศึกษา จัดทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีแบบการบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การที่กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลมีจุดหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหาร เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ มีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูลวางแผน และดำเนินการตามแผนการศึกษากฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ใช้การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม มีการจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง เนื่องจากสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีสภาพที่เป็นทั้งบุคคลธรรมดา และนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายมากกว่าสถานศึกษาที่ไม่เป็นนิติบุคคล^{๔๒}

จากความสำคัญดังกล่าวพอสรุปได้ว่า สถานศึกษามีหน้าที่หน้าที่ในการบริหารจัดการ การศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนทั้งของรัฐและเอกชน อย่างเป็นระบบตามแผนการจัดการศึกษาของชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกำหนดไว้

^{๔๑}ธีระ รุณเจริญ, ปราชญ์ กล้าผจญ และสัมมา ธนธัญ, การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๔๒}กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๕.

๒.๓.๓ ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีภารกิจหลัก คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ในส่วนของการบริหารสถานศึกษาโดยรวมนักวิชาการได้กล่าวถึงภารกิจการบริหารสถานศึกษาหรือขอบข่ายการบริหารโรงเรียนในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้กำหนดขอบข่ายขอโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาพอสรุปได้ดังนี้^{๔๓}

- ๑) ให้การศึกษาแก่เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย
- ๒) บริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร
- ๓) บริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา
- ๔) พัฒนาให้ความรู้ ให้บริการความร่วมมือกับชุมชน บริการสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมประชาสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้บริการด้านข่าวสาร
- ๕) อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๖) อบรมเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ
- ๗) พัฒนาบทบาทของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- ๘) อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ไทย พัฒนาส่งเสริมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ
- ๙) ส่งเสริมพัฒนาการกีฬาจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาบุคลิกภาพรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันการเสพติด และโรคเอดส์
- ๑๐) วางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียน
- ๑๑) บริหารงานบุคคล ดูแลพัฒนาข้าราชการในความรับผิดชอบ และส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ
- ๑๒) รับผิดชอบดูแลครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างของทางราชการให้คงอยู่ในสภาพดีใช้งานได้
- ๑๓) ระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษา
- ๑๔) ประสานงานกับองค์กรและสมาคมเพื่อส่งเสริมการศึกษา
- ๑๕) ให้บริการและความร่วมมือกับหน่วยราชการโดยสนับสนุนสถานที่และบริการทางวิชา

๑๖) การความรู้แก่นักศึกษาระบบทางไกล ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการจัดการดูแลการจัดการมัธยมศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือ และศักยภาพของคณะครู และผู้ร่วมงานทั้งหมด ผสมกับทรัพยากรที่มีอยู่จึงจะทำให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ การ

^{๔๓} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๖-๗.

บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามีขอบเขตกว้างขวาง กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดมาตรฐานจากขอบข่ายงานโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ๗ หมวดงาน คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานธุรการ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานปกครอง การบริหารงานบริการ การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานอาคารสถานที่^{๔๔}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาในงาน ๔ งานหลัก คือ^{๔๕}

- ๑) การบริหารวิชาการ
- ๒) การบริหารงบประมาณ
- ๓) การบริหารงานบุคคล
- ๔) การบริหารทั่วไป

จรัสกุล พงศ์ภคเธียร ได้สรุปการพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียนโดยกำหนดองค์ประกอบในการบริหารงานโรงเรียนเป็น ๗ ด้าน คือ^{๔๖}

- ๑) จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา
- ๒) ด้านธุรการการเงิน
- ๓) ด้านบุคลากร
- ๔) ด้านวิชาการ
- ๕) กิจกรรมนักเรียน
- ๖) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม
- ๗) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ปัญญา เล็กขำ ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่ามีขอบข่าย ๖ งาน ดังนี้^{๔๗}

- ๑) งานวิชาการ
- ๒) งานบุคลากร
- ๓) งานกิจกรรมนักเรียน
- ๔) งานธุรการและการเงิน
- ๕) งานอาคารสถานที่
- ๖) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

^{๔๔} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, **เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๙**, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๙), หน้า ๓-๙.

^{๔๕} กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**, หน้า ๓๓-๓๔.

^{๔๖} จรัสกุล พงศ์ภคเธียร, **การพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียน, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).**

^{๔๗} ปัญญา เล็กขำ, **วิธีพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการปรับปรุงพฤติกรรมของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๔, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑).**

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ ได้กล่าวถึงการบริหารโรงเรียนซึ่งมักจะจำแนกโครงสร้างการจัดองค์กรภายในโรงเรียน เช่น โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้บริหารมีผู้ช่วยผู้บริหารได้ ๔ ฝ่าย จะแบ่งงานออกดังนี้^{๔๘}

- ๑) งานธุรการ
- ๒) งานวิชาการ
- ๓) งานปกครอง
- ๔) งานบริการ

ภิญโญ สาร ได้สรุปการบริหารงานโรงเรียน ๔ ประการของ Fisk แลได้เพิ่มงานบริหารกิจการนักเรียนเป็น ๕ ประเภท คือ^{๔๙}

- ๑) การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนหรืองานบริหารวิชาการ
- ๒) การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
- ๓) การบริหารงานเกี่ยวกับชุมชน และประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- ๔) การบริหารงานเกี่ยวกับอาคาร สถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ
- ๕) การบริหารงานกิจการนักเรียน

Campbell ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนเป็น ๖ ประการ คือ^{๕๐}

- ๑) งานด้านหลักสูตรการเรียนการสอน
- ๒) งานบริหารบุคลากรทางการสอน
- ๓) งานบริการนักเรียน
- ๔) งานด้านอาคารสถานที่
- ๕) งานด้านงบประมาณและธุรการ
- ๖) งานสัมพันธ์กับชุมชน

Kimbrough and Nunnery ได้กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียนมี ๙ ประการ คือ^{๕๑}

- ๑) งานด้านกำหนดโครงสร้างองค์การ (Organization Structure) การกำหนดโครงสร้างต้องอยู่บนพื้นฐานวัตถุประสงค์ขององค์การ ทั้งนี้เพื่อขจัดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น การจัดองค์การจะช่วยให้ การดำเนินงานของบุคคลเป็นกระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร ความสัมพันธ์กับชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

^{๔๘} ประเสริฐ เชษฐพันธ์, *การบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๘๖.

^{๔๙} ภิญโญ สาร, *หลักการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๒๐๓-๒๐๘.

^{๕๐} Campbell, Roald F., *Introduction to Education Administration*, (Boston : Ellyn and Bacon, 1972), p. 18.

^{๕๑} Kimbrough, Ralph B. and Nunnery, Michael Y., *Education Administration*, 3rd ed., (New York : Macmillan, 1988), p. 44-79.

๒) งานด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (Administration of Curriculum And instruction) ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับผู้เรียน

๓) งานด้านการเงิน (Finance of Education) ได้แก่ การจัดหางบประมาณ การจัดสรร การวางแผน การควบคุม และการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน

๔) งานด้านบริการ (Business Management Support Services) เป็นงานบริการ สนับสนุนให้งานอื่น ๆ ของโรงเรียนสามารถดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ด้วยความราบรื่น และคล่องตัว ยิ่งขึ้น ได้แก่

(๑) การจัดทำบัญชีและบริหารการเงิน

(๒) การอำนวยความสะดวกในโรงเรียน

(๓) การบริการขนส่ง

(๔) การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์

(๕) การบริการอื่น ๆ

๕) งานด้านบริหารบุคคล (Staff Personnel Administration) เป็นการดำเนินงาน เกี่ยวกับการสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การบำรุงรักษา และการให้ออกจากงาน ได้แก่

(๑) การวางนโยบายด้านกำลังคน

(๒) การคาดการณ์ความต้องการกำลังคน

(๓) การเลือกสรร การมอบหมายในการปฏิบัติงาน

(๔) การพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงาน

๖) งานด้านกิจการนักเรียน (Student Personnel Service) ได้แก่ การให้คำปรึกษา การแนะแนว การทำทะเบียนนักเรียน การจัดบ้านพักนักเรียน การสุขภาพอนามัย การจัดหางาน และอื่น ๆ

๗) งานด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก (Building and Facilities) การวางแผนการใช้อาคารสถานที่ และบริเวณโรงเรียนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การดูแลรักษา ทำนุบำรุง อาคารสถานที่ และการอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่

๘) งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (School-Community Relations) เป็นงานสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อ ชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

๙) งานด้านความพร้อมที่จะได้รับการตรวจสอบ (Accountability to the public) ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ชุมชน หรือผู้ให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษา สามารถตรวจสอบ การดำเนินงานของโรงเรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ หรือวัตถุประสงค์ของผู้สนับสนุนหรือไม่

Kochhar กล่าวถึง ขอบข่ายงานโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยงานใน ๒ ลักษณะ คือ งานหลักและงานทั่วไป^{๕๒}

^{๕๒} Kochhar, S.K., *Secondary School Administration*, (New Delhi : Sterling Publishers Ltd., 1975), p. 127.

๑) งานหลักประกอบด้วย

(๑) การอำนวยการ ตรวจสอบดูแลงานหลักของโรงเรียนซึ่งได้แก่ งานวิชาการ งานธุรการ และงานการเงิน และงานบริหารทั่วไป

(๒) งานการสอน ได้แก่ จัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การกำหนดเวลาปฏิบัติงานของครู

(๓) การบริหาร/การจัดการ ได้แก่ การบริหารงานโรงเรียน การบริหารงานพัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารงานบุคคล

(๔) งานบริการอื่น ๆ ได้แก่ งานแนะแนว งานสุขภาพอนามัย งานบริการนักเรียน เป็นต้น

๒) งานบริหารทั่วไป ได้แก่ การกำหนดแผนงานประจำปี ได้แก่

(๑) การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน เช่น การกำหนดโปรแกรมการเรียนการสอน ปฏิทิน การเรียนการสอน คาบการสอน ตารางสอน จำนวนวันหยุด อัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

(๒) งานสนับสนุนการสอน ได้แก่ งานสารบรรณ และการจัดเจ้าหน้าที่คอยบริการ

(๓) การแบ่งงาน ซึ่งได้แก่ งานการสอน และงานด้านบริการ

(๔) การกำหนดตารางปฏิบัติงานโรงเรียน

(๕) การจัดเตรียมซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

(๖) จำนวนการรับนักเรียน

(๗) จัดทำทะเบียนนักเรียน

จากทัศนะของนักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้นำเสนอข้างต้น ประกอบกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไข (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารสถานศึกษาที่ได้กระจายอำนาจการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐโดยตรงที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเพื่อให้สถานศึกษามีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหาร ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดภารกิจการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจที่สถานศึกษาจะสามารถนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ปฏิบัติได้โดยแบ่งออกเป็น ๔ งานหลัก คือ

๑) การบริหารวิชาการ

๒) การบริหารงบประมาณ

๓) การบริหารงานบุคคล

๔) การบริหารทั่วไป

โดยในแต่ละงานมีนักวิชาการได้ให้ทัศนะถึงความหมายและขอบข่ายในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๒.๓.๓.๑ การบริหารวิชาการ

สำหรับความหมายการบริหารวิชาการ ได้มีนักการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการให้โรงเรียนดำเนินการในเรื่องนี้ ดังนี้^{๕๓}

- ๑) การวางแผนงานวิชาการ
- ๒) การบริหารงานวิชาการ
- ๓) การจัดการเรียนการสอน
- ๔) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
- ๕) การวัดผลและประเมินผลด้านการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน

นอกจากนี้ **กรมสามัญศึกษา** ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการ ดังนี้^{๕๔}

- ๑) การวางแผนงานวิชาการ
 - (๑) จัดระบบการบริหารงานวิชาการ เป็นหมวดวิชา
 - (๒) รวบรวมและจัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ และประชาสัมพันธ์ให้ครู-นักเรียน และผู้ปกครองทราบ
 - (๓) จัดทำเอกสารคู่มือครู และคู่มือนักเรียนเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
 - (๔) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานด้านวิชาการ
 - (๕) วางแผนด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานวิชาการประจำปี
 - (๖) จัดทำแผนงาน โครงการทางวิชาการ
 - (๗) จัดบุคลากร ประสานงานกับแหล่งวิชาการนอกโรงเรียน
- ๒) การจัดการเรียน

จัดแผนการเรียนให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อม ด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและทรัพยากรของท้องถิ่น

 - (๑) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครู-อาจารย์
 - (๒) จัดปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับ การจัดการเรียน การเลือกแผนการเรียน และลงทะเบียนเรียน
 - (๓) พิจารณาเลือกใช้แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ
 - (๔) ประสานแผนการเรียนกับสถานอื่น ๆ เพื่อการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ
- ๓) การจัดตารางการเรียนการสอน

^{๕๓} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, **เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๙**, หน้า ๓๑-๔๐.

^{๕๔} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, **ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา**, หน้า ๒-๑๔.

(๑) จัดให้มีตารางสอนประเภทต่าง ๆ เช่น ตารางสอนประจำชั้นเรียน ตาราง สอน
ของครูแต่ละคน ตารางสอนประจำหมวดวิชา ตารางสอนรวม

(๒) จัดให้มีตารางการใช้ห้องเรียน และอาคารสถานที่ต่าง ๆ

(๓) ติดตามและประเมินผลการจัดตารางสอน

๔) การจัดครูเข้าสอน

(๑) จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวุฒิ หรือประสบการณ์

(๒) จัดเฉลี่ยครูให้เพียงพอ ในแต่ละหมวดวิชา

(๓) จัดครูหรือสื่อการสอนแทน กรณีที่มีครูลา หรือไปราชการ

๕) การพัฒนาการเรียนการสอน

(๑) ส่งเสริมให้ครู นำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาพร้อม
ทั้งให้ครูรู้จักนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง
คุณธรรมและจริยธรรม

(๒) ควบคุมการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา

(๓) จัดให้มีบริการแนะแนวการเรียนต่อและแนะแนวอาชีพ

(๔) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน

(๕) ติดตามประเมินผล และพัฒนาการเรียนการสอน

๖) จัดการเรียนการสอน

(๑) จัดให้มีการจัดแผนการสอนและโครงการสอนเป็นรายวิชา

(๒) จัดให้ครูทำบันทึกการสอน

(๓) จัดหา ใช้ บำรุงรักษาและส่งเสริมการผลิตสื่อการสอน และอำนวยความสะดวก

ในการใช้

(๔) จัดหาทรัพยากร แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพ

(๕) จัดห้องสมุด และส่งเสริมให้ครู นักเรียน ได้ใช้ห้องสมุดให้เกิดประโยชน์ต่อการ

เรียนการสอน

(๖) จัดทำแผนการใช้อุปกรณ์ภายในโรงเรียน และการใช้ทรัพยากรร่วมกับ

สถานศึกษาอื่น

๗) การพัฒนาทางด้านวิชาการ

(๑) จัดให้มีการนิเทศภายใน จัดทำ จัดหาเอกสารต่าง ๆ ทางวิชาการ

(๒) จัดฝึกอบรมครู การประชุมสัมมนาทางวิชาการ

(๓) ส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารทางวิชาการ และค้นคว้าการวิจัย

(๔) ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อ หรือศึกษาดูงาน

๘) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

(๑) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัย โดยให้ตรงกับความสนใจและ
นโยบายกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

(๒) จัดกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถร่วมงานกับชุมชนได้

๙) การวัดผลและประเมินผลการเรียน

(๑) รวบรวมระเบียบเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน
 (๒) ชี้แจงแนวปฏิบัติ และปฏิทินปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลการเรียน
 ให้ทราบทั่วกัน

(๓) ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนตามปฏิทิน และแนวปฏิบัติที่กำหนด
 (๔) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำธนาคารข้อสอบ
 (๕) ติดตามประเมินผล และตรวจสอบหลักฐานการวัดผลการเรียนการสอน
 (๖) สร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชา
 (๗) จัดให้มีเอกสารหรือแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลการเรียนพร้อม
 ทั้ง ให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลและจัดเก็บเป็นระบบ และอำนวยความสะดวกในการใช้
 (๘) จัดให้มีการรายงานผลการเรียนตามระเบียบวัดผลประเมินผลการเรียน เป็นไป
 ตามระเบียบอย่างเคร่งครัด

๑๐) งานระเบียบนักเรียน จัดให้มีทะเบียนนักเรียน หรือหลักฐานงานทะเบียนนักเรียน
 พร้อมทั้งจัดระบบการเก็บรักษาที่ปลอดภัยและให้มีระบบการให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว

๑๑) งานวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย หรือกำหนดให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน

๑๒) การประเมินผลงานวิชาการ

(๑) จัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการทุกระยะ

(๒) ตรวจสอบหลักฐานการดำเนินงานทางวิชาการ

(๓) วิเคราะห์ผลการประเมินผลงานวิชาการและนำผลไปใช้ในการปรับปรุงงาน
 วิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึง การบริหารวิชาการว่า เป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของ
 สถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕
 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้
 สถานศึกษาดำเนินการได้อิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา
 ชุมชนและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วน ได้เสียทุกฝ่ายซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษา มี
 ความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจน
 การวัดผลและประเมินผล รวมทั้ง การวัดปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน
 ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และยังได้ กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า งาน
 วิชาการในสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักที่จำเป็นอย่างยิ่ง ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการให้มี
 ประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับ
 ความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ให้บริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้
 มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพ
 ภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก และสามารถพัฒนาหลักสูตร
 ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนรู้สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นโดยยึด
 ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ^{๕๕}

^{๕๕} ปรียาพร วงศ์อนันตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๑๕.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงความสำคัญการบริหารงานวิชาการว่า ถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใดก็ตาม มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา รวมทั้ง การจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา โดยเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น^{๕๖}

ภิญโญ สาร กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะหน้าที่ของโรงเรียนทุกแห่งคือ การให้ความรู้ด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๗}

ระวีวรรณ เสวตมาร ได้กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น งานบริหารทางด้านวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารทั้งหมด เพราะจุดมุ่งหมายของการมีโรงเรียนโดยส่วนรวม คือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข ซึ่งจะมึจุดเด่นแตกต่างกันออกไปตามระดับชั้น สำหรับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม^{๕๘}

วินิจ เกตุขำ ได้กล่าวถึง การบริหารวิชาการ ว่าหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิด ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ^{๕๙}

วิโรจน์ มังกรละมณี กล่าวถึง การบริหารวิชาการโรงเรียนว่า ประกอบด้วย การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดและประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด การนิเทศการศึกษา การวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน และการประชุม อบรมทางวิชาการ^{๖๐}

สัจด์ อุทรานันท์ ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการได้ว่า ควรประกอบด้วยหน่วยงานดังนี้ งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ บุคลากร งานพัฒนาบุคลากร งานบำรุงขวัญบุคลากร งาน

^{๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓.

^{๕๗} ภิญโญ สาร, หลักการบริหารโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒๔.

^{๕๘} ระวีวรรณ เสวตมาร, “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ”, วารสารพัฒนาหลักสูตร, ๕๔ (กันยายน ๒๕๒๙) : ๔๓-๔๕.

^{๕๙} วินิจ เกตุขำ, เอกสารประกอบการสอนการบริหารงานวิชาการ, (นนทบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

^{๖๐} วิโรจน์ มังกรละมณี, ยุทธศาสตร์การบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ งานพิจารณาหลักสูตร งานจำแนกแผนการสอน งานจัดการสอน งานเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานทะเบียนนักเรียน งานห้องสมุด งานบริหาร สื่อการสอน งานแนะแนวการศึกษา งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบมาตรฐาน งานวัดผลและการประเมินผลการเรียน งานประเมินโครงการสอน งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน และงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน^{๖๑}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายว่า การบริหารวิชาการเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่บุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามให้ทุกด้าน เพื่อเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความเข้าใจ และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร^{๖๒}

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๑๑ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานว่า เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง และจะต้องใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มากกว่างานอื่น ทั้งนี้ เพราะงานอื่น ๆ นั้นเป็นงานเสริมงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดหมายของหลักสูตรเท่านั้น

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน จะต้องบริหารงานตามขั้นตอนกระบวนการบริหาร เพื่อให้การบริหารงานวิชาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของโรงเรียน
- ขั้นที่ ๒ วางแผน (กำหนดทางเลือก สร้างสื่อ สร้างเครื่องมือ พัฒนาวิธีการ)
- ขั้นที่ ๓ ดำเนินการตามแผน
- ขั้นที่ ๔ ประเมินผล สรุปรายงาน

นอกจากนี้ต้องยึดเป้าหมายของการดำเนินงานในโรงเรียนเป็นสำคัญ นั่นคือ การปฏิบัติงานทุกงาน ต้องมุ่งผลที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตร และใช้บุคลากรในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด โดยให้บุคลากรทุกคน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ให้มากที่สุด ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานทั้งนี้ ต้องมีการควบคุมติดตาม กำกับ ดูแลการปฏิบัติงานและการดำเนินงานทุกอย่างสม่ำเสมอ^{๖๓}

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนและหลักสูตร รวมทั้ง การพัฒนาครูเพื่อนำผลการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงนั้น มาเอื้ออำนวยและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังได้กล่าวถึง ขอบข่ายของ

^{๖๑} สัจด์ อุทรานันท์, “ขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา”, วารสารครูเชียงราย, ๑๐ (ธันวาคม ๒๕๒๖) : ๓๐-๓๔.

^{๖๒} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๖๓} สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๑๑, นโยบายและแนวทางการบริหารงาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๘, (นครราชสีมา : ฝ่ายนโยบายและแผน, ๒๕๓๘), หน้า ๙๑-๙๓.

การบริหารวิชาการในสถานศึกษา ว่าจำแนกได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะของการจัดกระบวนการบริหารงานวิชาการ เช่น วางแผนงานวิชาการ การติดตามผลการปฏิบัติงาน และประเมินผล ลักษณะของการจัดและพัฒนางานวิชาการที่โรงเรียนควรจัดขึ้น เช่น จัดทำแผนการสอน การสอนซ่อมเสริม การวัดผลและประเมินผล กิจกรรมเสริมหลักสูตร การแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ การจัดห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน เอกสารการสอน คู่มือการสอน การนิเทศการสอน และลักษณะการส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการ เช่น การจัดโรงเรียน จัดครูประจำชั้น จัดหาวิธีสอนใหม่ๆ ส่งเสริมกำลังใจ การเก็บสถิติข้อมูล ตรวจตราการทำงานของครู และการจัดบริการช่วยเหลือในงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ^{๖๔}

อุทัย บุญประเสริฐ พบว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาในโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนอย่างชัดเจน และจากผลสรุปในการประชุม เพื่อระดมความคิดของครูปฏิบัติการสอน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ได้เสนอแนะไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เวลาในการบริหารวิชาการ เช่น ด้านการวางแผนและโครงการควบคุม กำกับ และนิเทศ เฉลี่ยสัปดาห์ละประมาณ ๑๒-๑๓ ชั่วโมง หรือประมาณร้อยละ ๓๕ ของเวลาทั้งหมด^{๖๕}

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวิจัย ค้นคว้า การประเมินมาตรฐานโรงเรียนเพื่อปรับปรุงโรงเรียน ตลอดจนการตรวจเยี่ยมในโรงเรียน^{๖๖}

มิลเลอร์ (Miller) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการไว้ ๔ ด้านคือ ๑) การจัดโปรแกรมเรียน ๒) การปฏิบัติตามโปรแกรม ๓) การติดตามการเรียนการสอน ๔) การจัดบริการการสอน^{๖๗}

เซอร์จิโอวานนี และคณะ (Sergiovanni and other) แสดงแนวคิดว่างานวิชาการประกอบด้วย ๑) การตั้งปรัชญาการศึกษาขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๒) การจัดการทำโครงการทางการศึกษาต่างๆ ๓) จัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการสอน ๔) การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง และ ๕) การจัดหาวัสดุสำหรับการเรียนการสอน^{๖๘}

^{๖๔} อนุศักดิ์ สมิตสันต์, *การบริหารงานวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

^{๖๕} อุทัย บุญประเสริฐ, *หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗.

^{๖๖} เอกวิทย์ ณ ถลาง, *การบริหารงานวิชาการ รายงานการประชุมผู้ตรวจการศึกษาและศึกษาธิการจังหวัดพระนคร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๑๓.

^{๖๗} Van Miller, *The Public Administration of American School System*. (New York : The Macmillan Company, 1965), p. 85.

^{๖๘} Thomas J. Sergiovanni and others, *Education Governance and Administration* (New Jersey : The Prentice-Hall, 1980), p. 183.

สรุป บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการมีขอบเขตกว้างขวางมาก นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การควบคุมดูแลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาการเรียน การสอน การวัดผล ประเมินผล และการปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นต้น ซึ่งงานต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้บริหารงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๒.๓.๓.๒ การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ซึ่งได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาลิขิตไว้ ดังต่อไปนี้

สเตดเดรย์ (Stedry) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณว่า งบประมาณเป็นแผนการเงินที่ใช้เป็นรูปแบบสำหรับการปฏิบัติการในอนาคต และเป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติการเหล่านั้น อันเป็นกิจจะลักษณะ แสดงถึงการใช้ทรัพยากร แรงงาน วัตถุและอื่นๆ^{๖๙}

กูลิค (Gulick) แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณว่า เป็นการวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลค่าใช้จ่ายหรือตรวจสอบบัญชีโดยรอบคอบและรัดกุม^{๗๐}

ถนัด ภูมิภินันท์ ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณ หมายถึง แนวทางหรือแผนงานดำเนินการสำหรับผู้ปฏิบัติในการดำเนินงานนั้นๆโดยให้เสียค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุดและสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานดังกล่าว^{๗๑}

มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับรายรับและรายจ่าย เพื่อมาใช้ในการดำเนินงานโดยมีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินตามกฎหมายเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดซึ่งประกอบด้วยตัวเลขแสดงรายรับว่ามาจากทางใดและรายจ่ายที่จะต้องจ่ายตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม และค่าใช้จ่ายทรัพยากรที่จำเป็น^{๗๒}

^{๖๙}Andern C. stedry, “Budget:Definition and Scope” in Public Budgeting and Finance, 84-99, edited by Robert T. Golembiewski III : Peacock Publishers, 1968, p. 10.

^{๗๐}Luther Gulick, **Papers on the Science of Administration**, p. 13.

^{๗๑}ถนัด ภูมิภินันท์, การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒).

^{๗๒}มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล, การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต ๓, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙).

วันชัย ดนัยโตมร^{๗๓} ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงบประมาณไว้ดังนี้^{๗๓}

๑) งานบริหารงบประมาณและการเงิน

- ๑.๑) จัดตั้งงบประมาณหรือจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน
- ๑.๒) พิจารณานำเสนอเพื่อขออนุมัติแผนการใช้
- ๑.๓) ติดตามและรายงานผลการใช้งบประมาณ
- ๑.๔) บริหารเงินทั้งในและนอกงบประมาณให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ

- ๑.๕) จัดทำบัญชีแสดงสถานการณ์ใช้จ่ายเงิน
- ๑.๖) ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินภายในสถานศึกษา
- ๑.๗) เก็บรักษาเงินได้ตามความต้องการของสถานศึกษา
- ๑.๘) เลือกประเภทการฝากเงิน
- ๑.๙) รายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคลรวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุเบี่ยงปรับ ที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อขายสิน หรือจ้างทำที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังที่กำหนด
- ๑.๑๐) เบิกจากเงินประเภทต่างๆ
- ๑.๑๑) เลือกใช้บริการธนาคารได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่
- ๑.๑๒) นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอเปลี่ยนรายการใช้จ่ายเงินตามแผนการใช้จ่ายเงินในกรณีที่มีเหตุอันสมควร

๒) งานพัสดุ ครุภัณฑ์

- ๒.๑) เปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการครุภัณฑ์
- ๒.๒) กำหนดคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์
- ๒.๓) จัดซื้อ จัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน
- ๒.๔) มีอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ่ายได้ตามความต้องการของสถานศึกษา
- ๒.๕) แต่งตั้งกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง
- ๒.๖) แต่งตั้งกรรมการควบคุมการก่อสร้าง
- ๒.๗) แต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง
- ๒.๘) แต่งตั้งกรรมการตรวจรับพัสดุ
- ๒.๙) สั่งจ่ายพัสดุ ครุภัณฑ์
- ๒.๑๐) การเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษา
- ๒.๑๑) จัดทำทะเบียนควบคุมพัสดุ ครุภัณฑ์
- ๒.๑๒) มีอำนาจในการรับบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

^{๗๓}วันชัย ดนัยโตมร, การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามแนว พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๗๙-๘๒.

๓) งานด้านอื่น ๆ

๓.๑) ระดมทรัพยากรจากองค์กรและสถาบันต่างๆในชุมชนและสังคมเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๓.๒) ดำเนินการด้านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

๓.๓) รักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินของทางราชการ

ธนกร เอกเผ่าพันธุ์ ได้กล่าวถึงการบริหารงบประมาณ ซึ่งมีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้^{๗๔}

๑) การดำเนินการตามแผนงบประมาณ

๒) การควบคุมงบประมาณ

๓) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

๔) การสั่งการเพื่อการแก้ไข

๒.๓.๓.๓ การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา และการที่จะบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและได้นำเสนอ ดังนี้

ชาลี ไทยภักดี ได้ให้ความหมายของ การบริหารบุคลากรในโรงเรียน หมายถึง การบริหารตัวบุคคลผู้ที่ถูกบริหาร คือ ครูและภารโรง ครุมีหน้าที่ทำงานรองลงมาจากอาจารย์ใหญ่ ซึ่งมีหน้าที่ในการสอนให้มีความรู้แก่นักเรียน ส่วนภารโรงนั้นก็ทำหน้าที่ในการทำความสะอาดโรงเรียน หรือกล่าวโดยย่อ ๆ ว่า การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน คือ การรู้จักใช้คนให้เขาทำงานให้เต็มสติปัญญา และกำลังความสามารถของเขา และให้เขาทำด้วยความเต็มใจและเกิดความสุขเมื่อกระทำสิ้นสุดลงแล้ว^{๗๕}

ชูศักดิ์ เทียงตรง ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การบริหารทรัพยากรในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้คนดีมีคุณวุฒิ มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ทำงานด้วยความสนใจ มีความพึงพอใจต่อการทำงาน มีการตอบสนองในการทำงานได้อย่างยิ่ง งานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล^{๗๖}

สุเมธ เดียวดิเรส^{๗๗} ได้ให้ความหมายของ การบริหารบุคคลในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยในการประสานความพยายามของโรงเรียนให้มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ใน

^{๗๔}ธนกร เอกเผ่าพันธุ์, การวางแผนและควบคุมโดยงบประมาณ, (นครปฐม : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๓), หน้า ๗๔-๗๕.

^{๗๕}ชาลี ไทยภักดี, หลักยุทธศาสตร์ในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาการ, ๒๕๑๓), หน้า ๑๗.

^{๗๖}ชูศักดิ์ เทียงตรง,การบริหารงานบุคคลในภาครัฐ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๙.

^{๗๗}สุเมธ เดียวดิเรส, การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน, (ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑), หน้า ๕-๖.

โรงเรียนได้สามารถดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน โดยจะมีขอบข่ายของการบริหาร เริ่มตั้งแต่การวางแผน การบำรุงขวัญ การให้พินิจจากงาน เป้าหมายที่สำคัญของการบริหารงานบุคคล ในโรงเรียน ก็คือ การให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ สัมกับความต้องการของโรงเรียน และทำให้บุคคลเหล่านั้นมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้วย งานที่ได้รับมอบหมายก็จะเกิดความสำเร็จ ส่งผลดีต่อผู้เรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน หมายถึง การจัดการ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย การวางระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับบุคคลในโรงเรียน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมมาปฏิบัติงานและให้บุคคลได้ปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด^{๗๘}

ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการในการบริหารกำลังคนขององค์กรผ่านทางกรวางนโยบาย กฎ ระเบียบ และขั้นตอนการทำงาน เป็นงานที่เกี่ยวกับสมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และระยะเวลาที่เหมาะสม โดยการจัดบุคลากรเข้าทำงานจะเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานบุคคล ซึ่งจะประกอบด้วยงานที่สำคัญๆคือ การสรรหา การคัดเลือก ค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ การประเมินผล การปฏิบัติงานการเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้าย เพื่อจัดคนให้เหมาะสมกับความต้องการของงาน^{๗๙}

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคลากรขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ^{๘๐}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคลไว้ว่า การบริหารงานบุคคลคือ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานโดยตรง ผู้บริหารที่ดี คือ ผู้ที่ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารงานบุคคลให้ทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด^{๘๑}

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๗๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, คู่มือผู้บริหารโรงเรียนเอกชน : การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.), หน้า ๓.

^{๗๙} ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ, การจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

^{๘๐} ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมช่าง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

^{๘๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗.

โดยที่เป้าหมายสูงสุดของการมีความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ก็เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๘๒}

นิโกร (Nigro) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล คือ ศิลปะในการเลือกสรรคนใหม่ และใช้คนเก่าในลักษณะที่จะให้ได้ผลงานและบริการจากการปฏิบัติงานของบุคลากรเหล่านั้นมากที่สุด^{๘๓}

ฟลิปโป (Flippo) ให้ความเห็นว่า การบริหารงานบุคคล คือการวางแผนการจัดหน่วยงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรในการทำงาน ซึ่งได้แก่ การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคคล การให้ค่าตอบแทน การประสานประโยชน์ และการธำรงรักษาไว้^{๘๔}

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญ เพราะเป็นภารกิจที่ผู้บริหารจะใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารให้ทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว โดยที่เป้าหมายสูงสุดของการมีความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ก็เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานและความต้องการของสถานศึกษา โดยอาจเลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ลดตำแหน่ง หรือให้ออกจากงาน ขณะเดียวกันก็ต้องฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่องานทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

๒.๓.๓.๔ การบริหารทั่วไป

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดขอบข่ายงานในการบริหารงานทั่วไป กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการในเรื่อง ดังนี้^{๘๕}

- ๑) การวางแผนปฏิบัติการโรงเรียน
- ๒) การจัดองค์การ
- ๓) การจัดระบบสารสนเทศ และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน
- ๔) การบริหารงานบุคคล
- ๕) การสื่อสารคมนาคม
- ๖) การบริหารการเงิน
- ๗) การประเมินผลงานการบริหารทั่วไป

^{๘๒} กระทรวงศึกษาธิการ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๕๖.

^{๘๓} Nigro, Felix A., *Public Personnel Administration*, (New York : Henry Holt and Company, 1959), p. 59.

^{๘๔} Flippo, Edwin B., *Principles of Personnel Management*, (New York : Mc Graw – Hill Book Co., 1970), p. 78.

^{๘๕} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, *เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๙*, หน้า ๑๓-๒๐.

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา ยังได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ความรับผิดชอบควบคุมดูแลหรือดำเนินการบริหารทั่วไป ดังนี้^{๘๖}

๑) การจัดองค์การ ได้แก่

- (๑) จัดทำแผนภูมิการบริหารโรงเรียน
 - (๒) กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรในสถานศึกษากำหนดนโยบาย
 - (๓) วางแผนกำหนดงาน
 - (๔) อำนาจการสั่งราชการ
 - (๕) ให้คำปรึกษาหารือ
 - (๖) พัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน เป็นตัวอย่างในด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
 - (๗) อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม
 - (๘) ปลุกฝังความสำนึก ยึดมั่นและศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
 - (๙) ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
 - (๑๐) พัฒนาและให้บริการชุมชนและชนบท
- ๒) ระบบสารสนเทศ และแผนงานของสถานศึกษา ได้แก่
- (๑) จัดระบบสารสนเทศและแผนงานของสถานศึกษา
 - (๒) จัดทำควบคุม ติดตาม เปลี่ยนแปลงแก้ไข เก็บรักษาสมุดประวัติ กพ.๗ แฟ้มประวัติ ทะเบียนข้าราชการและลูกจ้างประจำของสถานศึกษา
 - (๓) ตรวจสอบประวัติ และดำเนินการเกี่ยวกับบัตรประจำตัวข้าราชการและลูกจ้างประจำ
 - (๔) ตรวจสอบ ควบคุมดำเนินการเกี่ยวกับการลา การครบเกษียณอายุ ตรวจรับรองเวลาราชการ รับรองเงินเดือน ค่าจ้าง รับรองการเป็นข้าราชการของครู อาจารย์ ลูกจ้าง
 - (๕) ดำเนินการเกี่ยวกับการอุปสมบท การขอยกเว้นการเกณฑ์ทหารให้แก่ข้าราชการครู ดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพ
 - (๖) ควบคุม ตรวจสอบ และนำระบบสารสนเทศไปใช้
 - (๗) ติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามแผนงานโครงการ
 - (๘) ติดต่อและประสานงานเพื่อรับ หรือขอความร่วมมือจากบุคคลหรือหน่วย งานอื่น
 - (๙) วิเคราะห์นโยบาย แผนงาน โครงการของสถานศึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุง
 - (๑๐) แผนปฏิบัติการและประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขต และกรม
 - (๑๑) วิเคราะห์ และจัดทำแผนการรับนักเรียนและแผนชั้นเรียนประจำปีการศึกษา
 - (๑๒) วิเคราะห์และเผยแพร่สถิติทางการศึกษา

^{๘๖} กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, หน้า ๓๗-๔๓.

- (๑๓) พัฒนาแบบสำรวจข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลทางการศึกษา
- (๑๔) จัดทำรายงานผลการศึกษาประจำปี และการดำเนินงานตามโครงการ
- ๓) การบริการบุคคล ได้แก่
- (๑) จัดทำแผนเกี่ยวกับความต้องการบุคลากรของสถานศึกษา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- (๒) พิจารณาวิธีการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- (๓) พิจารณาปรับปรุงและกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบปริมาณและคุณภาพของงานบุคลากรในสถานศึกษา
- (๔) สำรวจ และประเมินความรู้ ความสามารถของบุคลากร เพื่อพิจารณาอบหมายงาน ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด
- (๕) จัดอบรมสัมมนา พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถภาพสูงขึ้น
- (๖) ดำเนินการสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถพิเศษเพื่อจ้างเป็นครูพิเศษ หรือข้อกำหนดเป็นข้าราชการ
- (๗) พิจารณาให้ครู อาจารย์ได้ไปศึกษา ฝึกอบรมดูงาน ทั้งในและนอกประเทศ
- (๘) พิจารณาให้ครู อาจารย์ได้ไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์
- (๙) ดำเนินการเกี่ยวกับการทำสัญญาค่าประกัน ในการไปศึกษาต่อของครูอาจารย์ ทั้งในและนอกประเทศ
- (๑๐) วิเคราะห์ขอเปลี่ยนแปลงการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู จากปฏิบัติการสอน เป็นสนับสนุนการสอน ในสถานศึกษา
- (๑๑) ขอปรับปรุงและกำหนดตำแหน่งและอัตราเงินเดือนของข้าราชการครูให้ได้รับสูงขึ้น
- (๑๒) ดำเนินการเกี่ยวกับการเป็นกรรมการออกข้อสอบ ทำข้อสอบ ตรวจ ข้อสอบ และจัดทำผลการสอบตามที่จังหวัดมอบ
- (๑๓) ดำเนินการเกี่ยวกับการลาออกจากราชการ การสั่งให้ออกจากราชการ กรณีครู อาจารย์ไปรับราชการทหารตามกฎหมาย หรือถูกลงโทษทางวินัย
- (๑๔) พิจารณาความดีความชอบครู อาจารย์ ในสถานศึกษาเพื่อเลื่อนขั้นและระดับให้สูงขึ้น
- (๑๕) ดำเนินการเกี่ยวกับการโอน ย้าย สับเปลี่ยน การลาออกจากราชการของครู อาจารย์ ลูกจ้างประจำในสถานศึกษา
- (๑๖) พิจารณาตรวจสอบความรู้ความสามารถของข้าราชการวิสามัญ เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณสมบัติ ประวัติของครู อาจารย์ และลูกจ้างประจำ
- (๑๗) จัดทำคำสั่ง หนังสือ และแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณสมบัติ ประวัติของครูอาจารย์ และลูกจ้างประจำ
- (๑๘) ดำเนินการเกี่ยวกับการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้แก่ ครู อาจารย์ในโรงเรียน

(๑๙) ดำเนินการสืบสวนเรื่องราวร้องทุกข์ กล่าวโทษ ครู อาจารย์ และลูกจ้างประจำ ในสถานศึกษา

(๒๐) พิจารณาผลการสอบสวน ครู อาจารย์ และลูกจ้างประจำ ที่ต้องหาว่ากระทำ ผิดวินัยเสนอตามลำดับชั้นจนถึงที่สุด

(๒๑) พิจารณาผลการสอบสวนลงโทษทางวินัยของครู อาจารย์ให้เป็นไปด้วยความ ยุติธรรม

(๒๒) ติดตาม ความประพฤติของครู อาจารย์ ลูกจ้างและหาทางป้องกันมิให้กระทำ ผิดวินัย

(๒๓) ให้ความเห็นและทำการประนีประนอมคู่กรณีพิพาท ซึ่งถูกร้องเรียนว่ากระทำ ผิดวินัย

(๒๔) รวบรวมข้อเท็จจริง และหลักฐานในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย

(๒๕) ตรวจสอบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบเมื่อมีการแต่งตั้งกรรมการสอบสวน และผลการสอบสวนว่ากระทำผิดวินัย

(๒๖) ตรวจสอบเรื่องราวเกี่ยวกับวินัย ครู อาจารย์ ลูกจ้าง ในสถานศึกษาที่ขอ ลาออกจากราชการ ขอโอน ย้าย และเลื่อนตำแหน่ง

(๒๗) เผยแพร่ความรู้เรื่องวินัยและดำเนินการทางวินัย

(๒๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

(๒๙) จัดปฐมนิเทศครูที่บรรจุใหม่ หรือมาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนและนิเทศครู ประจำการ

๔) การบริหารการเงิน ได้แก่

(๑) ควบคุมและเก็บรักษาเอกสารการเงินที่สำคัญ พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเรื่องตาม ระเบียบงานสารบรรณ

(๒) รับและจ่ายเงินทั้งงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ

(๓) ทำหลักฐานการรับ จ่ายเงินหรือหลักฐานทรัพย์สินอื่น

(๔) เก็บรักษาเงินและหลักฐานทรัพย์สินต่าง ๆ ของสถานศึกษา

(๕) จัดทำเช็ค ตรวจสอบ การส่งจ่ายเช็ค

(๖) ตรวจสอบบัญชีการรับ จ่ายเงิน

(๗) ตรวจสอบหลักฐานการมอบอำนาจ มอบฉันทะ ก่อนจ่ายเงิน

(๘) จัดทำงบเงินคงเหลือประจำวัน

(๙) ดำเนินการหักเงินเดือนของครู อาจารย์ ลูกจ้างตามคำสั่งของกรมสามัญศึกษา

(๑๐) วิเคราะห์ ปรับปรุงการใช้เงินบำรุงการศึกษา

(๑๑) จัดสรรเงินบำรุงการศึกษาให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ตามแผนและ โครงการที่เสนอมาพิจารณาความเหมาะสมและเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่ราชการได้วางไว้

(๑๒) จัดสวัสดิการในโรงเรียน

(๑๓) ดำเนินการรับ-จ่ายเงินเดือนประจำเดือนที่ธนาคาร

(๑๔) รับและจ่ายเงินสวัสดิการและจัดทำบัญชีเงินสวัสดิการ

(๑๕) ตรวจสอบพิจารณาการใช้เงินสวัสดิการให้ถูกต้องตามระเบียบ
 (๑๖) จัดทำ จำหน่ายสินค้าราคาถูก
 (๑๗) จัดทำบัญชีควบคุมสินค้าที่นำมาจำหน่าย
 (๑๘) จัดหารายได้เพื่อจัดเป็นเงินสวัสดิการ
 (๑๙) จัดสวัสดิการด้านอื่น ๆ ที่เห็นสมควร
 (๒๐) ชี้แจงข้อเท็จจริงของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินและหน่วยงานตรวจสอบภายในของกรมสามัญศึกษา

(๒๑) พิจารณาตรวจสอบควบคุมบัญชีการรับจ่ายเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ เงินรายรับ เงินทดลองราชการ

(๒๒) ตรวจสอบและดำเนินการควบคุมไม่ให้เก็บรักษาเงินทุนประเภทต่าง ๆ ไว้เกินอำนาจการเก็บรักษาเงินของโรงเรียน

(๒๓) ดำเนินการขอตั้งงบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

(๒๔) พิจารณาตรวจสอบ ควบคุม และขออนุมัติการจ่ายเงิน เงินฝากธนาคาร เงินรายได้แผ่นดิน เงินภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย เงินบริจาคที่มีวัตถุประสงค์ และการนำไปหาดอกผลเพื่อนำมาเป็นทุนการศึกษานักเรียน

(๒๕) ดำเนินการเบิกจ่ายเงินเดือนและเงินในลักษณะเงินเดือนประจำเดือน และเงินช่วยเหลือของครู อาจารย์

(๒๖) ทำบัญชีถือจ่ายลูกจ้างชั่วคราว

(๒๗) จัดทำ งบด. ๙๑ ของครู อาจารย์ ลูกจ้างในโรงเรียน

(๒๘) ดำเนินการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการต่าง ๆ ของครู อาจารย์ ลูกจ้าง

(๒๙) พิจารณาดำเนินการตรวจสอบควบคุมและเบิกจ่ายเงินหมวดค่าตอบแทน ค่าเช่าบ้าน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ และค่าสาธารณูปโภค ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง เงินบำรุงการศึกษา เงินเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เงินทดลองราชการ เงินอุดหนุนหมวดรายจ่ายอื่น

(๓๐) ดำเนินการแจ้งกรมสรรพากรในกรณีผู้ไม่มีเลขประจำตัวเสียภาษีเงินได้

(๓๑) ผูกอบรมสัมมนาเจ้าหน้าที่การเงินและพัสดุ พร้อมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน

(๓๒) วิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการบริการการเงินของโรงเรียน ติดตามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้เงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณของโรงเรียน

(๓๓) ประเมินผลการใช้จ่ายเงินตามแผนและโครงการ

๕) การบริหารอาคารสถานที่

(๑) จัดสำนักงานให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการเรียนการสอน

(๒) จัดบรรยากาศในอาคารเรียนและอาคารประกอบ

(๓) จัดบรรยากาศในบริเวณโรงเรียน

(๔) วางแผนการใช้ประโยชน์ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในอาคารเรียน โรงฝึกงาน โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา

(๕) จัดบำรุงรักษา ซ่อมแซม และพัฒนาอาคารสถานที่

(๖) จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน

- (๗) แต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบอาคารสถานที่ และทรัพย์สินของโรงเรียน
- (๘) สำรวจ จัดหา ควบคุมดูแล ซ่อมแซมและขออนุญาตรื้อถอนอาคาร
- (๙) ดำเนินการเกี่ยวกับการก่อสร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารสถานที่ในสถานศึกษา

ตามระเบียบราชการ

- (๑๐) จัดทำแผนผังบริเวณ และปรับปรุงซ่อมแซมต่อเติม
- (๑๑) ดำเนินการและควบคุมงานก่อสร้างของโรงเรียน
- (๑๒) ดำเนินการและควบคุมงานก่อสร้างของโรงเรียน
- (๑๓) วิเคราะห์เกณฑ์ ขนาดเนื้อที่อาคารให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร
- (๑๔) ควบคุมดูแลความปลอดภัยและการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าของเครื่องใช้ในโรงเรียน พร้อมทั้งเรื่องการประหยัดการเสื่อมคุณภาพ
- (๑๕) ตรวจสอบและรายงานเสนอแนะการแก้ไขปัญหาในการก่อสร้าง
- (๑๖) ประมาณการซ่อมแซมอาคาร หรือทำการปรับปรุงโครงสร้างที่ไม่ปลอดภัย
- (๑๗) สำรวจและทดลองเก็บข้อมูลสาเหตุ ปัญหาของอาคารสถานที่ เพื่อทำแผนการปรับปรุงและพัฒนา

- (๑๘) ควบคุมและป้องกันการมาถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของโรงเรียน

๖) การสื่อสารและคมนาคม

- (๑) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการรับ-ส่งหนังสือราชการในอำเภอ จังหวัด กรม
- (๒) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จดหมาย ธารณัติ พัสดุภัณฑ์ของครู อาจารย์ นักเรียน
- (๓) มีอุปกรณ์ในการสื่อสารคมนาคม เช่น จักรยานยนต์ ภาพยนตร์ ฯลฯ
- (๔) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการสื่อสารคมนาคมเป็นลายลักษณ์อักษร
- (๕) กำหนดวิธีการในการสื่อสารคมนาคม
- (๖) อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาขอใช้บริการสื่อสารคมนาคม
- (๗) มีการประเมินผลในการจัดการสื่อสารคมนาคม
- (๘) ควบคุมการใช้เครื่องมือสื่อสารคมนาคม
- (๙) กำหนดวิธีการในการใช้เครื่องมือสื่อสารคมนาคม
- (๑๐) จัดเจ้าหน้าที่ในการตรวจ ปรับปรุง ซ่อมแซมเครื่องมือสื่อสารคมนาคม เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ตลอดเวลา

๗) การประชาสัมพันธ์ ได้แก่

- (๑) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์
- (๒) จัดทำแบบฟอร์มการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน
- (๓) มีการประเมินผลและปรับปรุงงานประชาสัมพันธ์
- (๔) จัดบุคลากรผู้รับผิดชอบและอุปกรณ์ในการให้บริการประชาสัมพันธ์
- (๕) มีสถานที่ให้บริการประชาสัมพันธ์เป็นสัดส่วน
- (๖) จัดทำระบบการให้บริการประชาสัมพันธ์
- (๗) จัดทำระบบการผลิตสื่อการประชาสัมพันธ์
- (๘) จัดทำหลักฐานใช้สื่อประชาสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ

(๙) วางแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ งานนโยบาย โครงการกิจกรรมของโรงเรียน

(๑๐) ตรวจ วิเคราะห์ และติดตามข่าวสื่อสารมวลชนและพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางการศึกษาและสังคม

(๑๑) เขียน และรวบรวมบทความเพื่อทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยใช้เอกสารสิ่งพิมพ์

(๑๒) จัดทำเอกสารเผยแพร่และประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน

(๑๓) จัดศูนย์ผลิตสื่อในการประชาสัมพันธ์ จัดระบบสารนิเทศภาพข่าว จัดทำแฟ้มภาพข่าวกิจกรรมของสถานศึกษา

๘) การบริหารงานทั่วไปอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย หรือกำหนดเป็นหน้าที่ของโรงเรียนจัดให้มีการประเมินผลและนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบบริหารองค์การ ให้บริการบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆในการให้บริการการศึกษาทุกระดับ^{๘๗}

สำนักงานปฏิบัติการศึกษา ได้ให้ความหมายการบริหารทั่วไป หมายถึง กระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานงานและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆในการให้บริการการศึกษาทุกระดับทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น^{๘๘}

มณีนรุตม์ ภิญญภาพสกล ได้ให้ความหมายการบริหารทั่วไป หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนการอำนวยความสะดวกและการให้บริการการศึกษาทุกระดับมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของ

^{๘๗} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๕๖), หน้า ๖๔.

^{๘๘} สำนักงานปฏิบัติการศึกษา, แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๕๕), หน้า ๕๗.

บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๘๙}

สำนักงานปฏิบัติการศึกษา ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารทั่วไปไว้ดังนี้^{๙๐}

- ๑) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- ๒) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- ๓) การวางแผนการศึกษา
- ๔) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- ๕) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- ๖) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- ๗) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ๘) งานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
- ๙) การดำเนินงานธุรการ ด้านการเงิน การคลัง บัญชีและพัสดุ
- ๑๐) การอำนวยการด้านบุคลากร
- ๑๑) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- ๑๒) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- ๑๓) การรับนักเรียน
- ๑๔) การจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา
- ๑๕) การอำนวยการ และประสานงานการจัดการศึกษา ในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย
- ๑๖) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- ๑๗) การทัศนศึกษา
- ๑๘) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- ๑๙) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

๒๐) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

- ๒๑) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- ๒๒) งานกำกับดูแลสถานศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและการรายงาน
- ๒๓) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

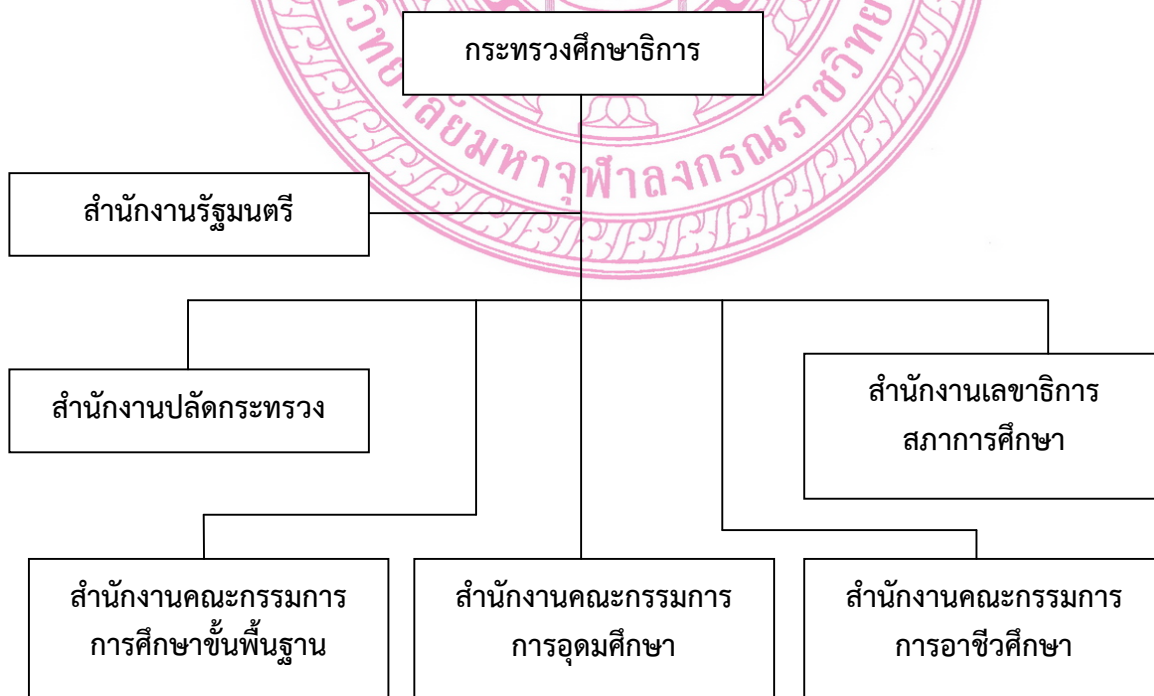
^{๘๙} มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล, การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต ๓, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๙).

^{๙๐} สำนักงานปฏิบัติการศึกษา, แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา, หน้า ๕๙-๗๓.

สรุป การบริหารงานทั่วไปที่กรมสามัญศึกษาได้กำหนดไว้ คือ การจัดองค์การ การจัดระบบสารสนเทศ และแผนงานของสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารอาคารสถานที่ การสื่อสารคมนาคม การประชาสัมพันธ์ และการบริหารทั่วไปอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๒.๔ การบริหารงานโรงเรียนของรัฐ

โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๕ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทตั้งแต่ การกำหนดนโยบายและแผนมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของกระทรวง โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดโครงสร้างองค์กรใหม่ ประกอบด้วย สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังรายละเอียด แผนภาพที่ ๒.๑

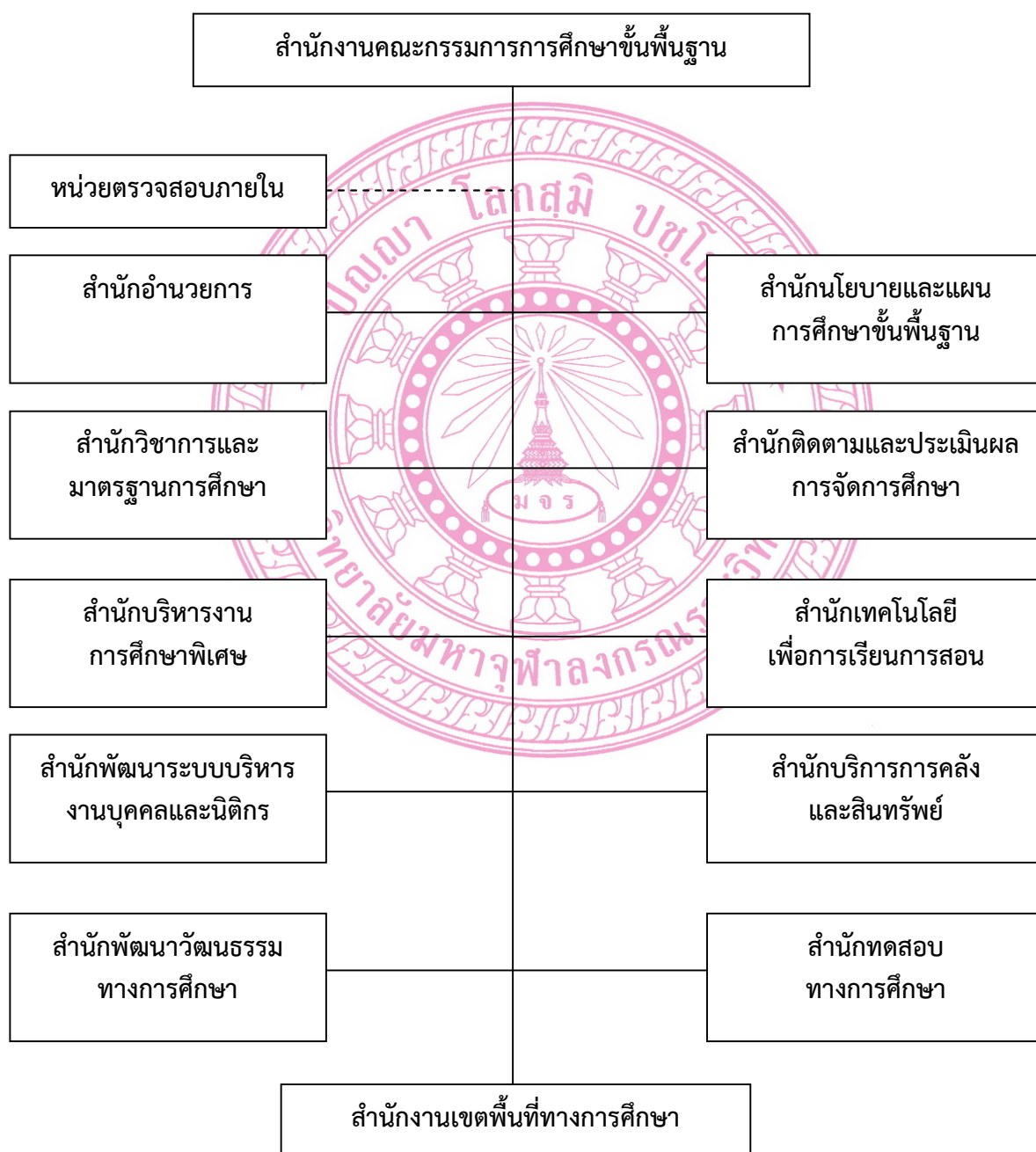

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ^{๙๑}

^{๙๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการบริหารจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

๑. โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งส่วนราชการเป็น ๑ หน่วย ๑๐ สำนัก ๑๗๕ เขตพื้นที่การศึกษา ดังรายละเอียด แผนภาพที่ ๒.๒

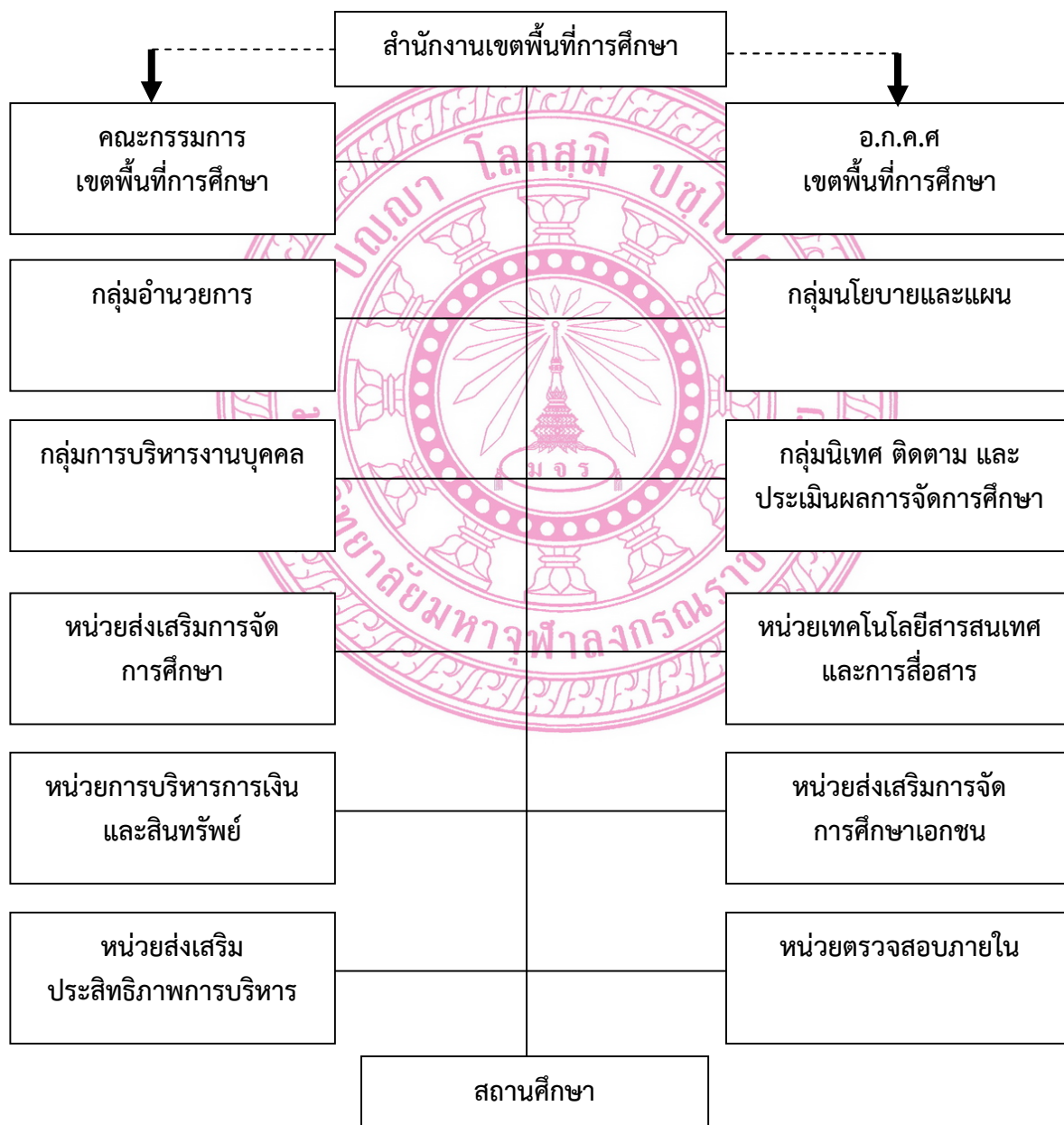

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๙๒}

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

๒. โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โครงสร้างหน่วยงานได้ปรับเปลี่ยนจากโครงสร้างหน่วยงานเดิม ๓ หน่วย คือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งในแต่ละหน่วยงานจะแบ่งโครงสร้างเป็นฝ่ายต่างๆให้เหลือหน่วยงานเดียว คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และแบ่งโครงสร้างภายในออกเป็นกลุ่มภารกิจสำคัญๆ ๔ กลุ่มภารกิจ และ ๖ หน่วย ดังรายละเอียด แผนภาพที่ ๒.๓

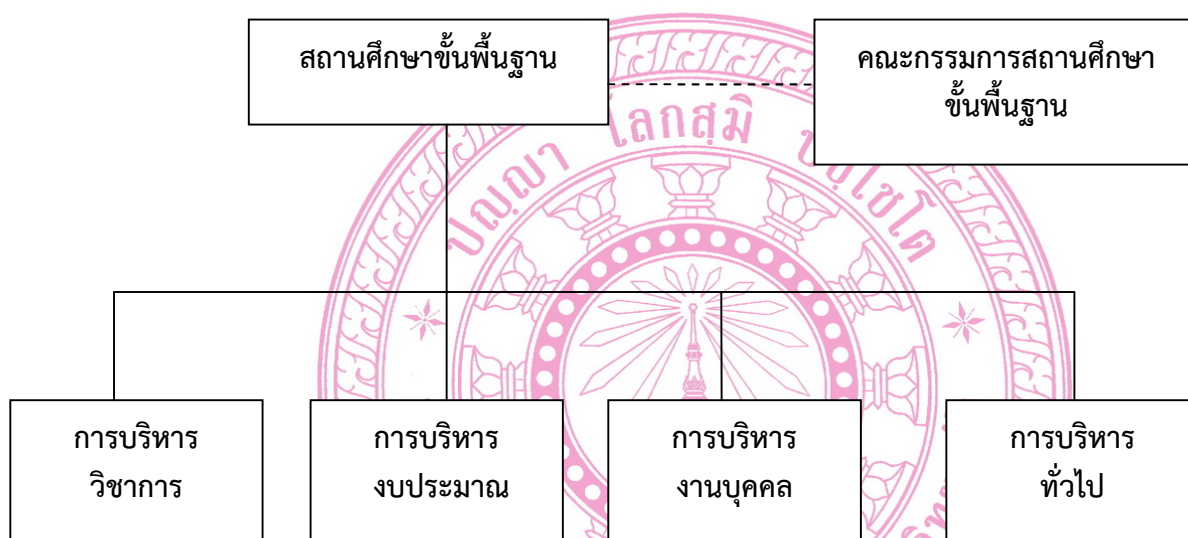

แผนภาพที่ ๒.๓ โครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา^{๙๓}

^{๙๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

๓. โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบัญญัติในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา การแบ่งโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังรายละเอียด แผนภาพที่ ๒.๔

แผนภาพที่ ๒.๔ โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๙๔}

บทบาทอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา

กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีเจตนารมณ์กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลก็เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจ และการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษาเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษา ถึงแม้กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นนิติบุคคล แต่สถานศึกษาก็ยังเป็นหน่วยงานที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนกลางและมีได้มีฐานะเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แม้ว่าสถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล แต่ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาก็ไม่เหมือนกับนิติบุคคลของกระทรวง

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

ทบวง กรม ที่มีอำนาจหน้าที่กว้างขวางกว่า หากยังต้องรับนโยบายจากส่วนกลางมาปฏิบัติ อีกทั้งการจัดซื้อจัดจ้างก็ต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นต้น นิติบุคคลที่เป็นหน่วยงานของรัฐจะใช้คำว่า “อำนาจและหน้าที่” หรือ “อำนาจหน้าที่” แทนที่จะใช้คำว่า “สิทธิและหน้าที่” หรือ “สิทธิหน้าที่” เช่นเดียวกับนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะว่า วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นมาก็เพื่อให้บริการสาธารณะเป็นหลัก ฉะนั้นการที่จะให้หน่วยงานของรัฐจัดทำบริการสาธารณะได้สำเร็จตามเจตนารมณ์ของการก่อตั้ง ก็ต้องกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่ โดยนัยของการมี “อำนาจ” หมายความว่า อีกฝ่ายหนึ่งคือ “รัฐ” มีอำนาจหน้าที่เหนืออีกฝ่ายหนึ่งคือ “ประชาชน” ความเป็นนิติบุคคลของหน่วยงานของรัฐก็มีสิทธิหน้าที่เหมือนกับนิติบุคคลอื่นๆตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษามีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การจะดำเนินการต่างๆได้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น โดยได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการรวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา การพิจารณาอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้^{๙๕}

๑. สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา เช่น สามารถทำนิติกรรมต่างๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ได้เองตัวอย่างเช่น การซื้อขาย แลกเปลี่ยนทรัพย์สิน และการจัดหารายได้ของสถานศึกษา อาจเป็นเจ้าของหนี้หรือลูกหนี้ และถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่างๆโดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศ รวมเป็นโจทก์และจำเลยในอรรถคดีต่างๆ ทั้งคดีแพ่งและอาญา นอกจากนี้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลยังต้องรับผิดชอบและรับผิดชอบในทางอาญาภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายและภายใต้ขอบวัตถุประสงค์ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีสิทธิ หน้าที่ ข้อจำกัด และต้องผูกพันตามข้อกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

๑.๑ มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาเว้นแต่สิทธิและหน้าที่ที่จะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น

^{๙๕} กระทรวงศึกษาธิการ, **มาตรฐานสู่ความสำเร็จ : หลักสูตร ประเมินผล และแผนปฏิบัติการ**, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

๑.๒ การแสดงเจตนาหรือความประสงค์ในการทำกิจการใดๆของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ย่อมแสดงออกโดยผ่านทางผู้แทนของนิติบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงเจตนาเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาไปอย่างไร่อมมีผลผูกพันสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ไม่ผูกพันตัวผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการส่วนตัว แต่หากผู้บริหารสถานศึกษากระทำการนอกเหนือขอบวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาก็ต้องถือว่า มิได้กระทำในฐานะเป็นผู้แทนของสถานศึกษา สถานศึกษาไม่ต้องรับผิดชอบในผลการกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับกรณีนั้น

๑.๓ ถ้าประโยชน์ได้เสียของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนนิติบุคคลในกิจการอันใดอันหนึ่งก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการอันนั้นไม่ได้

๒. อำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น นอกจากอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลจะมีตามกฎหมายการศึกษาแล้ว สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานให้บริการสาธารณะของรัฐต้องจัดการศึกษาและกระทำการกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาตามหลักการให้บริการสาธารณะของรัฐ ดังนี้

๒.๑ ความเสมอภาค ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะ การจัดทำบริการสาธารณะมิได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้นั่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่กระทำเพื่อประชาชนทุกคน ดังนั้นประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค

๒.๒ ความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่จำเป็นสำหรับประชาชน หากหยุดชะงักประชาชนผู้ได้รับบริการย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้การจัดบริการทางการศึกษาและกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องมิให้หยุดชะงัก

๒.๓ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง บริการสาธารณะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ

ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา^{๙๖}

๑. การบริหารวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนาที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

- ๑.๑ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๑.๒ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๑.๓ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
- ๑.๔ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๑.๕ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- ๑.๖ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- ๑.๗ การนิเทศการศึกษา
- ๑.๘ การแนะแนวการศึกษา
- ๑.๙ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๑.๑๐ การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑.๑๑ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑.๑๒ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. การบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

- ๒.๑ การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - ๒.๑.๑ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - ๒.๑.๒ การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - ๒.๑.๓ การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
- ๒.๒ การจัดสรรงบประมาณ
 - ๒.๒.๑ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - ๒.๒.๒ การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - ๒.๒.๓ การโอนเงินงบประมาณ
- ๒.๓ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - ๒.๓.๑ การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - ๒.๓.๒ การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
- ๒.๔ การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - ๒.๔.๑ การจัดการทรัพยากร
 - ๒.๔.๒ การระดมทรัพยากร
 - ๒.๔.๓ การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - ๒.๔.๔ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - ๒.๔.๕ กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

๒.๕ การบริหารการเงิน

๒.๕.๑ การเบิกเงินจากคลัง

๒.๕.๒ การรับเงิน

๒.๕.๓ การเก็บรักษาเงิน

๒.๕.๔ การจ่ายเงิน

๒.๕.๕ การนำส่งเงิน

๒.๕.๖ การกันเงินไว้เบิกเหลือมปี

๒.๖ การบริหารบัญชี

๒.๖.๑ การจัดทำบัญชีการเงิน

๒.๖.๒ การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

๒.๖.๓ การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

๒.๗ การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

๒.๗.๑ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

๒.๗.๒ การจัดหาพัสดุ

๒.๗.๓ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

๒.๗.๔ การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

๓. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสรภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีขอบข่ายและภารกิจ ดังนี้

๓.๑ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

๓.๒ การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

๓.๓ การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

๓.๔ วินัยและการรักษาวินัย

๓.๕ การออกจากราชการ

๔. การบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกในการให้บริการ การศึกษาทุกระดับ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขอบข่าย และภารกิจ ดังนี้

- ๔.๑ การดำเนินงานธุรการ
 ๔.๒ งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ๔.๓ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 ๔.๔ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 ๔.๕ การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 ๔.๖ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
 ๔.๗ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
 ๔.๘ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
 ๔.๙ การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
 ๔.๑๐ การรับนักเรียน
 ๔.๑๑ การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตาม
 อรรถาธิบาย
 ๔.๑๒ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 ๔.๑๓ การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
 ๔.๑๔ การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
 ๔.๑๕ การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน
 องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
 ๔.๑๖ งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่น
 ๔.๑๗ การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
 ๔.๑๘ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น
- กล่าวโดยสรุป การบริหารโรงเรียนของรัฐตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการ
 สถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด มุ่งการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้
 มากที่สุด ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร
 ทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของ
 สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย โดย
 สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติตามขอบข่ายภารกิจเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็ตาม

๒.๕ การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารโรงเรียน ได้แก่ (๑) โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันทาง
 สังคมอย่างหนึ่ง (๒) ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการต่าง ๆ
 เพื่อให้การบริการทางการศึกษาของโรงเรียนนั้น บังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายแต่ในการบริหารงานของ
 โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหารให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบ
 ขอบเขต และหน้าที่ของงานว่า จะต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง เพราะการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ผู้บริหารต้องทำหน้าที่หลายประการเพื่อที่จะให้โรงเรียนได้พัฒนา ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้

กล่าวถึงหน้าที่ และงานของผู้บริหารโรงเรียนไว้ เช่น McCleary and Hencley ได้เสนอรูปแบบของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ๓ ขั้นตอน คือ^{๙๗}

๑) การวางนโยบายทางการศึกษา กิจกรรมที่จะต้องทำคือ การกำหนดนโยบายที่ต้องตอบคำถามว่า ผู้เรียนคือใคร จะสอนอะไรแก่ผู้เรียน บริการหรือสนับสนุนทางการศึกษาที่จะจัดให้มีอะไรบ้าง เป็นงานที่เกี่ยวกับการกำหนดทิศทาง และนโยบายการศึกษา

๒) การบริหารหรือการจัดการขององค์กร เป็นงานแปลงนโยบายออกมาเป็นกิจกรรมของสถาบันหรือโรงเรียน หรือเป็นงานการบริหารการศึกษาของโรงเรียนที่ผู้บริหารทำงานร่วมกับครู

๓) งานด้านเทคนิคการจัดการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำตารางสอนการกำหนดและมอบหมายงาน การอำนวยความสะดวก การงบประมาณ การควบคุมตรวจสอบ ซึ่งเป็นงานส่งเสริมการเรียนการสอน การแนะแนวกิจกรรมนักเรียน และงานบริหาร

โสภาค วิริโยธิน ให้ความเห็นว่า ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้บริหารจะต้องพัฒนาโรงเรียนที่สำคัญ คือ^{๙๘}

๑) โครงสร้างในโรงเรียนมัธยมศึกษา โครงสร้างสายงานในการทำงานส่วนมากมักจะไม่ค่อยชัดเจน จึงทำให้เกิดความขัดแย้ง ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน การบริหารที่มีประสิทธิผลนั้น โครงสร้างต้องชัดเจนทุกคนเข้าใจในบทบาทของตนเอง รู้ว่าสายงานของตนเมื่อไรจะประสานกับใคร

๒) คนหรือพฤติกรรมสังคม คนมีความแตกต่างกัน การทำงานร่วมกันถ้าไม่เข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ไม่เข้าใจพฤติกรรมทางจิตวิทยา ก็จะทำให้คนยึดมั่นในตนเองเป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้ง และยิ่งทำงานไปจะเกิดความเบื่อในงานที่ทำ จึงเห็นควรที่จะต้องพัฒนาอบรมเพื่อความรู้ อยู่เสมอ

๓) งานหรือกิจกรรม งานในโรงเรียนมัศึกษานั้นมีมากมายที่ต้องปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัยอยู่เสมอ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

๔) การเงินเป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ จะมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ใหม่อยู่เสมอ จะต้องมีการแก้ไขพัฒนาอยู่เสมอ

๕) เทคโนโลยี และนวัตกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา การเรียนการสอน หลักสูตรจะมีการพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ เป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบันค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ต้องจัดซื้อ จัดหา ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการจัดการดูแลการจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

^{๙๗} McCleary and Hencley อ้างใน สมบูรณ์ จูฬสินธุ์, การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๒, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๙).

^{๙๘} โสภาค วิริโยธิน, การนำ O.D. ไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕.

อาศัยการร่วมมือและศักยภาพของคณะครูและผู้ร่วมงานทั้งหมดผนวกกับการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่

Good ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องบริหารโรงเรียนโดยมีจุดหมายเพื่อ^{๙๙}

๑) อำนวยความสะดวกต่อการสร้างนโยบาย การกำหนดเป้าหมาย ความต้องการทางการศึกษา เพื่อพัฒนานโยบายของโรงเรียนให้เกิดผลทางปฏิบัติ

๒) เร่งรัดควบคุมปฏิบัติดำเนินงาน ในหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปในทางที่ดี

๓) จัดระบบงานการบริหารบุคคล การใช้วัสดุอุปกรณ์การศึกษา และแหล่งวิทยาการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ตามแผนงานที่กำหนดไว้

ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบันนี้ จะมีงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่ต้องรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ นักเรียนให้ความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรจะกระตุ้นให้ครูอาจารย์ให้ความสนใจกับบรรยากาศทางวิชาการเพิ่มมากขึ้นหามาตรการต่าง ๆ มาเร่งรัดให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง รับผิดชอบตนเอง และสังคม รู้จักหาเทคนิคหรือกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนมาช่วยเสริมผู้บริหารโรงเรียนต้องช่วยครูให้เพิ่มด้านประสบการณ์เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์สูงขึ้น และเปลี่ยนแปลงวิธีเพื่อลดความเบื่อหน่ายจำเจซ้ำซากของโรงเรียนมัธยมศึกษา^{๑๐๐}

๒.๖ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

๒.๖.๑ หลักพรหมวิหาร ๔

พระพุทธเจ้าตรัสถึง พรหมวิหาร ๔ ไว้ว่า

ดูกรโทณะ ก็พราหมณ์เป็นผู้เสมอด้วยพรหมอย่างไร พราหมณ์ในโลกนี้เป็นอุกโตสุชาติทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีกรรมเป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติเตียนได้โดยอ้างถึงชาติ เขาประพฤติกุमारพรหมจรรย์เรียนมนต์อยู่ตลอด ๔๘ ปี ครั้นแล้ว ย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์เพื่ออาจารย์โดยธรรมอย่างเดียว ไม่แสวงหาโดยไม่เป็นธรรม ก็ธรรมในการแสวงหานั้นอย่างไร คือ ไม่ใช่แสวงหาด้วยกลฉ้อโกง พาลฉ้อโกง โครักขกรรม การเป็นนักรบ การรับราชการ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาถือกระเบื้องเทียวภิกขาจารย์อย่างเดียว มอบทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์แก่อาจารย์แล้ว ปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาเยะ ออกบวชเป็นบรรพชิต เขาบวชแล้วอย่างนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศ

^{๙๙} **Good** อ้างใน สมบูรณ์ ฐวสินธ์, การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๒, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๙).

^{๑๐๐} บรรจง พงศ์ศาสตร์, คำปรารภของอธิบดีกรมสามัญศึกษา คู่มือไดอารี่ ปี ๒๕๓๖, (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๒.

หนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตา อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ ฯ มีใจประกอบด้วยกรุณา ... ประกอบด้วยมุทิตา ... ประกอบด้วยอุเบกขา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถานด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขา อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ เธอเจริญพรหมวิหาร ๔ ประการนี้แล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติพรหมโลก ตูกรโทณะ พราหมณ์เป็นผู้ชื่อว่าเสมอด้วยพรหมอย่างนี้แล^{๑๐๑}

มหาราหุลโลวาทสูตร สุตว่าด้วยการประทานโอวาทแก่พระราหุล สูตรใหญ่พรหมวิหาร ๔ ข้อ ๔ ตรัสสอนให้เจริญเมตตาภาวนา (ไม่ตรีจิต คิดจะให้เป็นสุข) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละพยาบาท (ความคิดปองร้าย) ได้ , กรุณาภาวนา (เอ็นดู คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละวิหเสา (การคิดเบียดเบียน) ได้ , มุทิตาภาวนา (พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) ซึ่งเป็นเหตุให้ละอริยา (ความไม่ยินดีหรืออริยา) ได้ , อุเบกขาภาวนา (วางใจเป็นกลาง) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละปฏิฆะ (ความขัดใจ) ได้ , อสุกภาวนา (เห็นความไม่งาม) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละราคะ (ความกำหนัดยินดี) ได้ , อนิจจสัญญาภาวนา (กำหนดหมายสิ่งที่ไม่เที่ยง) ซึ่งเป็นเหตุให้ละมานะ (ความถือตัวถือตน) ได้^{๑๐๒}

ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกชาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม พรหมวิหารนี้ บางทีแปลว่า ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหมธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีความยิ่งใหญ่ พรหมวิหาร ๔ เรียกอีกอย่างว่า อัปมัญญา ๔ เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยสังคหวัตถุ เป็นต้น

อนึ่ง ในการที่จะเข้าใจ และปฏิบัติพรหมวิหาร ๔ พึงทราบรายละเอียดบางอย่าง ของผู้บริหารหรือผู้ปกครองสำหรับธรรม ๔ ประการนั้น ดังนี้

๑) เมตตา หมายถึง เยื่อใยใฝ่ประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลาย หรือน้ำใจปรารถนาประโยชน์สุขที่เป็นไปต่อมิตร

๒) กรุณา หมายถึง ทำความสะเทือนใจแก่บุคคล เมื่อคนอื่นประสบทุกข์ หรือถ่วงทนทำทุกข์ของผู้อื่นให้หมดไป หรือแผ่ใจไปรับรู้ต่อคนสัตว์ทั้งหลายที่ประสบทุกข์

๓) มุทิตา หมายถึง อนุโมทนายินดีต่อผู้ประกอบด้วยสมบัติหรือผลดีนั้น ๆ

๔) อุเบกขา หมายถึง คอยมองดูอยู่ โดยละความชวนชวายว่า สัตว์ทั้งหลายจงอย่าผูกเวรกัน เป็นต้น และโดยเข้าถึงความเป็นกลาง

^{๑๐๑} ๐.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๙๒/๒๓๒.

^{๑๐๒} สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗) หน้า ๔๒๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามทีพิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับ ^{๑๐๓} ความรับผิดชอบของตน

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ยังได้ขยายความเพิ่มเติมของพรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ^{๑๐๔} หรือของท่านผู้เป็นใหญ่ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติที่จะแสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ หลักธรรมนี้ได้แก่ ^{๑๐๕}

๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ไปที่ไหนๆ ก็มีแต่คนเอ็นดูรักใคร่อยากใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้เมตตาจึงเป็นหลักธรรมพื้นฐานของใจในขั้นแรกในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้มองกันในแง่ดี มีความปรารถนาดีต่อกันพร้อมที่จะรับฟังและพุดจาเหตุผลของกันและกัน ไม่ยึดถือเอาความเห็นแก่ตัวหรือความเกลียดชังเป็นที่ตั้ง

สำหรับเมตตาธรรมในพรหมวิหารนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยความปราณี และเอ็นดูโดยไม่หวังอะไรตอบแทน ซึ่งแตกต่างจากเมตตาที่มีอยู่ทั่วไปที่อาจจะต้องอิงอาศัยผลตอบแทนบ้างตามโอกาสอันควรแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็ตามและเมตตาธรรมข้อนี้เราควรมีไว้ในใจอยู่เสมอ เพื่อสร้างความรู้สึกรับรู้ความปรารถนาดีไว้ตลอดวันว่า เราจะเมตตาสงเคราะห์แก่ประชาชนและจะไม่สร้างความ

^{๑๐๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๔.

^{๑๐๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

^{๑๐๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๔๘.

ลำบากให้แก่พวกเขา ความทุกข์ที่เขามี เราก็มีเสมอเขา ความสุขที่เขามี เราก็สบายใจไปกับเขา รักผู้อื่นเสมอด้วยรักตนเอง

๒) กรุณา ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ ซึ่งความทุกข์ก็คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจและเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า “กายิกทุกข์”^{๑๐๖}

(๒) ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า “เจตสิกทุกข์”^{๑๐๗}

๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปคติสุข ไม่น้อยเนื้อต่ำใจเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตาอยู่เสมอ เพราะจะเป็นการสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรมรวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน^{๑๐๘}

อุเบกขานี้เป็นตัวรักษาดุล เป็นตัวจำกัดหรือคุมการปฏิบัติตามหลัก เมตตา กรุณา มุทิตา ไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือ การปฏิบัติต่อคนหรือช่วยเหลือคนจะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรม

อุเบกขามักจะนำมาใช้เดี่ยวๆ มากที่สุด กล่าวคือ พอใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา แล้วไม่ใช่ว่าผลก็จะบอกว่าช่างเขาเถอะปล่อยไปตามเวรตามกรรม ซึ่งการกระทำอย่างนั้นไม่ได้เรียกว่าใช้หลักพรหมวิหาร ๔ และไม่ใช่อุเบกขา แต่เป็นการไม่ใส่ใจ อุเบกขาที่แท้จริง คือการ ที่เราไม่ไปทุกข์ใจกับทุกข์ของผู้อื่น รู้ว่าการที่เขาเป็นอย่างนั้นก็เพราะการกระทำหรือกรรม ของเขา ทุกข์ก็เป็นทุกข์ของเขา แต่เรายังคงมีเมตตา อยากให้เขามีความสุข ยังมีกรุณาอยากให้เขาพ้นทุกข์และมีมุทิตามีความยินดีถ้าเขามีความสุข เรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะถ้าเรามัวไปทุกข์กับเขาด้วย เราจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ไม่ได้ คนที่มีความทุกข์มาอยู่ด้วยกันก็ยิ่งจะทำให้พลอยทุกข์กันไปมากขึ้น คนที่กำลังทุกข์จึงไม่สามารถช่วยคนที่ทุกข์ได้

^{๑๐๖} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๗๓/๒๗๑ - ๒๗๒. และ อภิ.ย. (ไทย) ๓๘/๑๐/๓๕๗.

^{๑๐๗} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๗๓/๒๗๒. และ อภิ.ย. (ไทย) ๓๘/๑๐/๓๕๗.

^{๑๐๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๔๘.

นอกเหนือจากผลของอุเบกขาที่มีต่อตนเองแล้ว อุเบกขายังมีผลต่อผู้ที่เราต้องการช่วยด้วย การที่เราทำตัวอย่างให้ผู้ที่เราต้องการช่วยให้เห็นวิธีพ้นทุกข์ ปล่อยวางให้ เขาดู เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการชี้ทางปลดทุกข์ ดังนั้นยิ่งเรามีกรุณาอยากให้เขาหายทุกข์มากเท่าไร เรายิ่งต้องมีอุเบกขามากเท่านั้น ในทำนองเดียวกันกับการที่ยังเรามีเมตตาตามากเท่าไรยิ่งต้องมี มุทิตามากเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพรหมวิหาร ๔ นี้ เป็นข้อธรรมที่ต้องมีพร้อมๆ กันทุกข้อ การเจริญพรหมวิหาร ๔ จึงจำเป็นต้องเจริญทั้งเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาไปพร้อมๆ กัน จะแยกเจริญเป็นข้อ ๆ ไม่ได้และพรหมวิหาร ๔ มีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้ตัวอย่างสมบูรณ์

สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงนิพนธ์ว่า พรหมวิหาร คือธรรมสำหรับเป็นที่อาศัยอยู่ของจิตใจที่ดี ควรอบรมให้มีในจิตใจด้วยวิธีคิดแผ่ใจ ประกอบด้วยเมตตาเป็นต้นออกไปในบุคคลและสัตว์ทั้งหลาย โดยเจาะจงและไม่เจาะจง คือทั่วไป เมื่อหัดคิดอยู่บ่อยๆ จิตใจก็จะอยู่ในธรรมเหล่านี้บ่อยเข้า แทนความเกลียด โกรธ เป็นต้น ที่ตรงกันข้ามจนถึงอหังการขึ้น ก็จะมีความสุขมาก^{๑๐๙}

ปัญญานันทภิกขุ ได้ให้แนวคิดพรหมวิหาร เป็นหลักใจ ได้แก่ผู้ใหญ่ที่ดื้อมดดำรงตนมั่นคงอยู่ในพรหมวิหารสี่ ประการเป็นประจำในผู้น้อยเป็นนิมิต คือมีเมตตารักใคร่ปรารถนาให้ผู้น้อยได้รับความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน ๑ กรุณาสงสารช่วยเหลือผู้ที่น้อยที่ทุกข์ยากจนเต็มความสามารถ ๑ มุทิตา พลอยยินดีต่อผู้น้อยที่มีความเจริญขึ้น แม้จะได้รับยกย่องดีกว่าตนก็ไม่คิดริษยา ๑ และอุเบกขา วางตนเฉยๆ ในเวลาที่เห็นผู้น้อยต้องได้รับโทษ หรือรับความวิบัติที่ตนไม่สามารถจะช่วยให้หรือตนช่วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ ๑^{๑๑๐}

สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ ได้ให้แนวคิดการใช้พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมะอันเป็นที่อยู่ของพรหม ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ ผู้นำ นักปกครอง ผู้จัดการ เมื่อเมตตาเป็นการทำให้ผู้อื่นสุขยิ่งขึ้น กรุณาเป็นการช่วยเหลือแก้ไขให้เขาพ้นทุกข์ที่มีอยู่ มุทิตาเป็นการพลอยยินดีเมื่อเขาได้ดี และอุเบกขา เมื่อเขาเกิดประสบสิ่งไม่ดีก็ไม่ซ้ำเติมเขา ให้อภัยเป็นกลาง เป็นการประยุกต์พรหมวิหารมาใช้ในเชิงธุรกิจอย่างเป็นระบบ โดยจัดแบ่งกิจกรรมลูกโซ่ธุรกิจ แล้วชี้บ่งจุดวัดเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ที่ควรพิจารณาดำเนินการ^{๑๑๑}

ธรรมะ ได้ให้แนวคิดทางพรหมวิหาร ๔ เป็นประเภทธรรม คุณสมบัติประจำใจ โดยมุ่งธรรมสูงส่งดุจพรหมเมตตา ความรักใคร่ ปรารถนา สันติสุขแก่ทุกชีวิต ประสานโลกให้อบอุ่น ร่มเย็น กรุณา ความสงสารใฝ่ใจในอันจะได้รับความรู้ความเดือดร้อนแทนคนอื่นเหมือนทุกข์ของตน มุทิตา ความยินดีพลอยชื่นชมยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่นโดยบริสุทธิ์ใน อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง วางเฉย เห็นเป็นธรรมตาของโลก^{๑๑๒}

^{๑๐๙} สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, “พระพุทธเจ้าสอนอะไร”, พรหมวิหาร ๔, <http://www.ubu.ac.th~lawubu/main_j3.htm>, สืบค้นเมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑.

^{๑๑๐} ปัญญานันทภิกขุ, **หน้าที่ของคน(ฉบับสมบูรณ์)**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๘.

^{๑๑๑} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, **การจัดการธุรกิจด้วยพรหมวิหารธรรม**, <<http://www.budmgt.com>>, สืบค้นเมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๑.

^{๑๑๒} ธรรมะ, **พรหมวิหาร ๔**, <<http://www.thumma.cjb.net>>, สืบค้นเมื่อ ๘ มกราคม ๒๕๕๒.

จิต-ตระ-ธานี ได้ให้แนวคิด พรหมวิหาร ๔ ว่า พระพุทธศาสนาเปรียบความรัก ความปรารถนาดีของบุพการี (บุพการี คือบุคคลผู้ทำอุปการะก่อน) ที่มีต่อบุตรกับหลักธรรม “พรหมวิหาร ๔” ประกอบไปด้วย

เมตตา ความรักใคร่ความคิดที่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา ความสงสาร ปรารถนาให้ผู้อื่นปราศจากทุกข์

มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจเสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความพิบัติ

การปฏิบัติงานของข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ได้รับความทุกข์ยากผู้ประสบเคราะห์กรรมต้องหลบหนีลี้ภัย จากไฟสงคราม กับหลักธรรม พรหมวิหาร ๔

ในภาพแทนด้วยสัญลักษณ์ เศียรพระพรหม ซึ่งแต่ละพระพักตร์ มีความหมายถึงหลักธรรมทั้ง ๔ ข้อและมือที่กำลังโอบอุ้มผู้ลี้ภัย ที่อยู่ภายในวงรูปทรงไข่ ซึ่งเปรียบถึงการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย เป็นอย่างดีด้วยหลักมนุษยธรรม ดุจดังการถนอมรักษาไข่นั่น ในภาพผู้ลี้ภัยทั้งหญิง ชาย เด็ก และคนชรา ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลเป็นอย่างดี ภายในรูปทรงไข่นั้นมีใบหญ้าเขียวสดชุ่มชื้น อันเนื่องมาจาก การคุ้มครองและช่วยเหลือของ UNHCR สีฟ้าและเขียวอ่อน ซึ่งเป็นกลุ่มสีหลักของภาพ หมายถึง ความร่มเย็น ความเมตตา ความอบอุ่น และชีวิตใหม่ ส่วนสีขาว หมายถึง ความเรียบง่ายของวิถีชีวิตไทย ภายใต้พระบวรพุทธศาสนา ลวดลายไทย แทนสัญลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งเป็นที่พำนักของผู้ลี้ภัย ผลงานโดยรวม จะมีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ซึ่งความเรียบง่ายยังหมายถึง ความจริงใจ, วิถีชีวิตของคนไทย และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา^{๑๑๓}

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตฺตญาณ) พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเป็นหัวใจหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ขอนี้ว่ากันโดยฐานะแล้ว คนเราก็มีคนที่เล็กกว่าเราอยู่เสมอ พรหมวิหารจึงเป็นธรรมจำเป็นสำหรับคนทุกคนนั่นเอง ได้แก่ การสร้างความรู้สึกลักษณะของอารมณ์ ดังต่อไปนี้

- ๑) เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นผู้เป็นสุข ต้องการเห็นคนอื่นและสัตว์อื่นดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีเวรไม่มีภัยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ซึ่งบางโอกาสอาจแสดงออกได้ด้วยการช่วยเหลือกันทางกายหรือพูดจาด้วยเมตตา คือ ปรารถนาดีต่อกัน ไม่กล่าวคำโกหก คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหลต่อบุคคลเหล่านั้น

- ๒) กรุณา ความสงสาร ต้องการที่จะช่วยบุคคลอื่น สัตว์อื่น ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความรู้สึกข้อนี้อาศัยในกรณีที่คนอื่นเขากำลังประสบความทุกข์ความวิบัติอยู่ ทรงสอนให้สร้างความรู้สึกลักษณะที่เห็นเขาหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นเบื้องต้น เมื่อมีความสามารถ ก็ให้แสดงออกมาได้ทางกาย คอยช่วยเหลือเขา ทางวาจาแนะนำพำนักเตือนหรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสม ที่ควร

- ๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นเขาได้ดี มุทิตาจึงใช้ในกรณีที่เมื่อเห็นคนอื่นเขาได้ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความสำเร็จในชีวิต การงาน การศึกษา ก็พลอยชื่นชมยินดีกับเขา ถ้าหากว่าจะแสดงออกทางกาย วาจาได้ ก็ช่วยเหลือ ก็แสดงไป แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ ก็ให้มี

^{๑๑๓} จิต-ตระ-ธานี, พรหมวิหาร ๔, <<http://www.jitdrathnee.com>>, สืบค้นเมื่อ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๒.

ความรู้สึกชื่นชมยินดีในการที่เขาได้ดี ปรารถนาที่จะเห็นเขารักษาสมบัติ ฐานะ ตำแหน่งเอาไว้ได้นานๆและมีความสุขยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อคนอื่นประสบความสำเร็จ คือ ทำจิตให้เป็นกลาง ได้แก่วางเฉย ไม่ดีใจเมื่อศัตรูของเราประสบความสำเร็จ ดีใจเมื่อเพื่อนหรือมิตรล้มตายไป และไม่เสียใจเมื่อญาติพี่น้องคนใกล้ชิดของเราประสบความสำเร็จเพราะการทำความผิดของเขาเป็นเหตุ โดยทำความรู้สึกไว้ว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาก็มีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ และมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น พี่น้องของเราประสบความสำเร็จเพราะกรรมของเขาเอง แม้จะเศร้าโศกเสียใจก็ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ ทำให้ตัวเองเดือดร้อนเป็นทุกข์ มีความกังวลโดยไม่เกิดอะไรขึ้นมา

พรหมวิหาร ทั้งสี่ประการจึงเป็นการปฏิบัติตามโอกาสนั้นๆคือ
สำหรับคนและสัตว์ทั้งหลายก็ให้มีเมตตา จนสามารถจัดความรู้สึกพยาบาทได้
กรุณา ใช้ในกรณีที่คนสัตว์ประสบความสำเร็จทุกขภัย จนสามารถจัดความเบียดเบียน คือ
วิหิงสาออกไปจากใจได้

เวลาเขาประสบความสำเร็จก้าวหน้าก็ใช้มุทิตา ให้จัดความรู้สึกในการได้ดีของคนอื่นได้
เวลาเขาประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อนเพราะความผิดของเขาเอง เช่นการติดคุก
เพราะฆ่าคนตาย ไม่ว่าจะเป็ยินดีหรือยิยร้ายก็ตาม ไม่ควรทั้งนั้น การสร้างความรู้สึกเป็นอุเบกขา
ดังกล่าว ก็เพื่อจัดอคติทั้งสี่ประการ คือความลำเอียงเพราะรัก ชัง กลัว หลง ให้ออกไป

ธรรมทั้งสี่เปรียบเหมือนกับบ้านเราหลังหนึ่ง ซึ่งมีห้องอยู่หลายห้องแต่เวลาจะอยู่เราก็
อยู่ในโอกาสนั้นๆ

เมตตา ก็เหมือนกับความสะดวกสบายเรียบร้อยของบ้านทั้งหลัง ซึ่งจะต้องรับการดูแลเอาใจใส่
จากเจ้าของบ้าน

กรุณา ก็เหมือนกับห้องอาหาร ห้องน้ำ คือใช้เวลามีทุกข์เท่านั้น

มุทิตา เหมือนกับห้องรับแขก คือ ชื่นชมยินดีเมื่อมีคนมาหา

อุเบกขา จึงเป็นเหมือนห้องนอน ซึ่งเมื่อเสร็จภารกิจแล้วก็ต้องนอนเพื่อให้ร่างกายและ
จิตใจได้พักผ่อน ถ้าเราใช้ห้องภายในบ้านให้เหมาะสมแก่โอกาสนั้นๆ บ้านก็จะกลายเป็นวิมานของเรา
จิตใจที่มีพรหมวิหารเป็นหลักอยู่เช่นนี้ ก็จะเป็นจิตใจที่มีความเยือกเย็นสบาย ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย
อย่างที่คนทั้งหลายเขาเป็นกัน^{๑๑๔}

^{๑๑๔} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมปริทรรศน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๖๔-๖๖.

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหาร

ฐานิดา สมุลไพร ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานการผลิตรายการโทรทัศน์ กรณีศึกษา : รายการบ้านและสวน บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)” พบว่า แนวทางการบริหารจัดการของบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน)มีส่วนประสมของการบริหาร ๗ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การทำรายงานผล และการทำงบประมาณ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานการผลิตรายการบ้านและสวน แบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ ปัจจัยแวดล้อมภายใน และปัจจัยแวดล้อมภายนอก

๑. ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ การจัดการ เทคโนโลยี และความสามารถทางวิชาชีพ

๒. ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ แรงกดดันทางเศรษฐกิจ แรงกดดันทางสังคมและการเมือง ความสนใจ และความต้องการของผู้รับสาร และแหล่งข้อมูล เหตุการณ์และวัฒนธรรม

จากนโยบายการบริหารงานการผลิตรายการโทรทัศน์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกลยุทธ์ และแนวทางในการปรับตัวของบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์รายใหม่ ควรทำการศึกษาและเข้าใจถึงปัจจัยแวดล้อมองค์กรที่มีผลกระทบกับการดำเนินธุรกิจของตน เนื่องจากบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จะถูกควบคุมโดยปัจจัยต่างๆ ของสังคม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นบริษัทผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จึงไม่สามารถปฏิบัติงานโดยอิสระด้วยตัวของตัวเอง แต่ต้องดำเนินอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากปัจจัยเหล่านั้น การศึกษาและเข้าใจถึงปัจจัยแวดล้อมขององค์กรที่มีผลกระทบกับการดำเนินธุรกิจจะทำให้การดำเนินธุรกิจการผลิตรายการโทรทัศน์ประสบความสำเร็จ^{๑๑๕}

มิตกุล จิโน ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานการสื่อสารการตลาดของฝ่ายส่งเสริมการตลาดธนาคารกสิกรไทย” พบว่า ฝ่ายส่งเสริมการตลาดของธนาคารกสิกรไทย บริหารงานโดยใช้นโยบายในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของธนาคาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสื่อสารการตลาดของธนาคารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยผู้บริหารของฝ่ายจะต้องใช้วิธีการสื่อสารกันภายในฝ่าย เพื่อให้บุคลากรในฝ่ายเข้าใจในบุคลิกลักษณะขององค์กรก่อน เข้าใจในทิศทางการดำเนินธุรกิจของธนาคารได้ตรงกันทุกคน และสามารถดำเนินงานการสื่อสารการตลาดเป็นมาตรฐานเดียวกันในเรื่องของการสร้างภาพลักษณ์(Brand Image)ของธนาคาร ทั้งในเรื่องการใช้โลโก้ การใช้สีสັນของธนาคารให้ถูกต้อง เพื่อสื่อถึงความเป็นเครือธนาคารกสิกรไทย^{๑๑๖}

บัวพรหม ธีรภักย์ณพันธ์ ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานการผลิตช่างฝีมือพลเรือนในความช่วยเหลือขององค์การ ส.ป.อ.” พบว่า การบริหารงานยังมีอุปสรรคและปัญหาขัดข้องหลายประการ เช่น ปัญหาการจัดหน่วยงาน ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล ปัญหาเรื่องเครื่องมือเครื่องจักรและการฝึกงาน

^{๑๑๕}ฐานิดา สมุลไพร, “การบริหารงานการผลิตรายการโทรทัศน์ กรณีศึกษา : รายการบ้านและสวน บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)”, *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน)*, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๑๑๖}มิตกุล จิโน, “การบริหารงานการสื่อสารการตลาดของฝ่ายส่งเสริมการตลาดธนาคารกสิกรไทย”, *วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน)*, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐).

ปัญหาเรื่องหลักสูตร การคัดเลือกนักเรียน การแนะแนว วิธีการสอน การวัดผลของการศึกษา การประสานงาน และการใช้จ่ายเงิน จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานนี้ได้แก่ การใช้จ่ายเงินแต่ละปีต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งไว้มาก แสดงให้เห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติงานเต็มตามแผนงานที่วางไว้ เพราะการใช้จ่ายเงินหมายถึงงานที่ต้องกระทำเพื่อชดเชยกับเงินที่ใช่ไป เมื่อไม่ใช้จ่ายเงิน เงินก็ไม่เป็นอุปกรณ์สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่งาน จริงอยู่แม้ว่าเงินที่จ่ายจริงกับงบประมาณที่ตั้งไว้มีจำนวนไม่เท่ากัน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น แต่การที่จ่ายเงินต่ำกว่างบประมาณมากนั้น เป็นผลเสียต่อการดำเนินงานอย่างยิ่ง เพราะเป็นผลทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความล่าช้า^{๑๑๗}

พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนติธโร) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอป่าซางมีประสิทธิภาพในการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลางคือมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการบริหารงานคณะสงฆ์ เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในเรื่องคณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมและเรื่องการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการปฏิบัติตามหลักและวิธีการในการบริหารจัดการของการบริหารงานพระสังฆาธิการอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดอ่อนในการบริหารงานคณะสงฆ์และจากแบบสอบถามปลายเปิดมีแนวโน้มตอบไปในทางเดียวกันว่าพระสงฆ์ในระดับปกครองขาดความสามัคคีและมีการเล่นพรรคเล่นพวกเพื่อผลประโยชน์ในการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นภาวะการเมืองในองค์กรทำให้ได้รับความยุติธรรมไม่เท่ากันในวงการสงฆ์ในปัจจุบัน^{๑๑๘}

รุ่งโรจน์ สิงหนัดกิจ ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย” พบว่า แนวทางการดำเนินมาตรการ และนโยบายในการแก้ไขปัญหาจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในระดับมหภาค จากแบบจำลองคาดการณ์ปริมาณงานก่อสร้างที่พัฒนาขึ้นแสดงรายได้ประชาชาติ ดัชนีราคาผู้บริโภค ดัชนีราคาก่อสร้าง มีความสัมพันธ์ต่อการลดลงของปริมาณงานก่อสร้างที่อยู่อาศัย อัตราส่วนเงินออมขององค์กรต่อดัชนีราคาก่อสร้าง มีความสัมพันธ์ต่อการลดลงของปริมาณก่อสร้างโครงการอุตสาหกรรม รายได้ของรัฐบาล งบลงทุนของรัฐบาล มีความสัมพันธ์ต่อการลดลงของปริมาณงานก่อสร้างสาธารณูปโภค ส่วนการศึกษาด้านจุลภาค สรุประดับความสำคัญ

^{๑๑๗} บัวพรม ธีรกัลยณพันธ์, “การบริหารงานการผลิตช่างฝีมือพลเรือนในความช่วยเหลือขององค์การ ส.ป.อ.”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙).

^{๑๑๘} พระมหากมล โปร่งใจ (ขุนติธโร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

ของปัญหาที่ผู้รับเหมาก่อสร้างประสบและแนวทางในการปรับตัวในการบริหารงานก่อสร้างขององค์กร^{๑๑๙}

อรุณ ปาลรังษี ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานการเงินและการบัญชีของโรงเรียนประถมศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า การบริหารงานการเงินและการบัญชีของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ วิธีการบริหารงานการเงินและการบัญชี วิธีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน การควบคุม การปฏิบัติงาน การให้เจ้าหน้าที่จัดทำหลักฐาน และการปฏิบัติงานตามแผน การปฏิบัติงาน ในระดับมาก ได้แก่ การควบคุมการใช้จ่ายเงิน วิธีตรวจสอบ การพัฒนาเจ้าหน้าที่การเงิน การจัดทำรายงานการเงิน การจัดระบบการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนการบริหารงาน วิธีการควบคุมดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ การเตรียมการบริหารงานการเงิน การจัดสายบังคับบัญชา การดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่ายเงินทุกหมวด และการกำหนดหลักการในการใช้เงินบำรุงการศึกษาและเงินบริจาคของโรงเรียน ส่วนการดำเนินการเมื่อขาดแคลนเจ้าหน้าที่การเงิน และการบัญชีของโรงเรียน (กรณีถูกย้าย) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง^{๑๒๐}

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน

จุไรรัตน์ สุตรุ่ง ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน องค์ประกอบด้านผู้บริหาร องค์ประกอบด้านครู และองค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรต่างๆ ดังนี้ ด้านทั่วไปของโรงเรียน ประกอบด้วย ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ความพร้อมด้านอุปกรณ์ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียน ความรู้เรื่องการบริหารงานวิชาการ คุณลักษณะของผู้บริหาร การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ การนิเทศ ติดตามผล การสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านครูประกอบด้วย วุฒิการศึกษา และประสิทธิภาพในการสอนที่สอดคล้องวิชาชีพครู การได้รับการอบรมความรู้เรื่องหลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้เวลาของครู ความ

^{๑๑๙} รุ่งโรจน์ สิงหนัดกิจ, “การบริหารงานก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมโยธา, (คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๑๒๐} อรุณ ปาลรังษี, “การบริหารงานการเงินและการบัญชีของโรงเรียนประถมศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖).

ร่วมมือระหว่างครู ด้านผู้ปกครองประกอบด้วย การให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง การช่วยเหลือสนับสนุนของสมาคมผู้ปกครองและครู^{๑๒๑}

ชัยพันธุ์ ชัยชนะเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๕” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียน มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีสภาพการบริหารจัดการสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ที่มีสภาพการบริหารจัดการต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวม ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีตำแหน่งหน้าที่ การจัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นที่ไม่ต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวม ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนที่ประเภทการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน^{๑๒๒}

นริสา จิตรสำนึก ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ : ความคาดหวังกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการปฏิบัติงานในภาพรวม จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องการพิจารณาคุณลักษณะส่วนบุคคลเฉพาะด้าน ถึงแม้ว่าในภาพรวมความคาดหวังจะอยู่ในระดับมากก็ตาม และค่าตอบแทนและสวัสดิการต้องไม่น้อยกว่าเดิม รวมทั้งการให้มีความสำเร็จในการทำงาน มีระบบบริหารที่มีสายการบังคับบัญชาสั้นลง มีระบบการประเมินที่เป็นธรรม จะทำให้บุคลากรมีแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำงานมากขึ้น ส่วนด้านการปรับตัวนั้น บุคลากรพร้อมที่จะกระตือรือร้นมากขึ้น ทำงานเร็วขึ้น แม้ว่าจะมีบทบาทการทำงานมากขึ้นก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความคาดหวังให้บุคลากรมีเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่มากขึ้น ซึ่งการพิจารณาค่าตอบแทนผู้บังคับบัญชามีบทบาทอย่างมากในการพิจารณาตัดสินใจว่า ใครเป็นผู้มีความเหมาะสมมากกว่า นอกเหนือจากดูผลการประเมิน การปฏิบัติงาน^{๑๒๓}

พงษ์พิช รุ่งเป้า ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความ

^{๑๒๑} จุไรรัตน์ สุตรุ่ง, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๒๒} ชัยพันธุ์ ชัยชนะเจริญ, “การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๕”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙).

^{๑๒๓} นริสา จิตรสำนึก, การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ : ความคาดหวังกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, **วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓).

คิดเห็นของ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการบริหาร ด้านการวางแผน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ และด้านการประเมินผล ตามลำดับ การเปรียบเทียบ กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ การเปรียบเทียบ กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำแนกเป็นรายด้าน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบ ขวัญกำลังใจของข้าราชการครูตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกันโดยภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เปรียบเทียบ ขวัญกำลังใจของข้าราชการครูตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา กับ ขวัญกำลังใจข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง^{๑๒๔}

พนมเทพ สังขะวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีทัศนะต่อการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๒๕}

สนั่น แก้วนุช ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีวุฒิ

^{๑๒๔} พงษ์พิช รุ่งเป้า, “การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ครุ ศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕).

^{๑๒๕} พนมเทพ สังขะวรรณ, “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี”, ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๕).

การศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการบริหารโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๒๖}

สวาท เปี้ยปลูก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปางตามความคิดเห็นของครู” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปาง ตามความคิดเห็นของครู ในพฤติกรรมด้านมุ่งงานพฤติกรรมด้านมุ่งความสัมพันธ์ และพฤติกรรมด้านมุ่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๓ ด้าน โดยมีพฤติกรรมด้านมุ่งการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ พฤติกรรม ด้านมุ่งงาน และ พฤติกรรมด้านมุ่งความสัมพันธ์ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางควรปฏิบัติเพิ่มเติมของผู้บริหารนั้นในด้านการพูด การสื่อสาร ได้แก่ บริการควรรับฟังความคิดเห็นของครูบ้าง ส่วนด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน คือ ควรมีระบบการพิจารณาการขึ้นเงินเดือนที่ชัดเจนและด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานมีข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนยังไม่มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยมีการเสริมขวัญครู เช่น จัดงานเลี้ยงหรือพาไปทัศนศึกษาบ้างเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ^{๑๒๗}

สมศักดิ์ รอบคอบ ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยประสิทธิภาพด้านการบริหารตนเองอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลตามลำดับ ส่วนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ ที่มีขนาดและที่ตั้งของสถานศึกษาต่างกัน มีประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่แตกต่างกัน และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ ควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปรับปรุงระบบการวางแผน การสร้างทีมงาน การมอบหมายงาน การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การตัดสินใจการประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษาการตรวจสอบภายใน การประชาสัมพันธ์ และให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมาย สร้างเครือข่ายการบริหารเพื่อช่วยเหลือในด้านการบริหารงบประมาณ^{๑๒๘}

^{๑๒๖} สนั่น แก้วนุช, “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์, ๒๕๔๙).

^{๑๒๗} สวาท เปี้ยปลูก, “ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปางตามความคิดเห็นของครู”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙).

^{๑๒๘} สมศักดิ์ รอบคอบ, “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗).

สุปรณิข อุดมเพ็ญ ได้วิจัยเรื่อง “สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทฤษฎีของกรมการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสมรรถภาพการบริหารอยู่ในระดับสูงทุกด้าน เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ คือ งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และงานวิชาการ ตามลำดับ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีทักษะการบริหารต่างกัน มีทฤษฎีต่อสมรรถภาพการบริหารโดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหารโรงเรียน ไม่เกิน ๑๐ ปี และมากกว่า ๑๐ ปี มีทฤษฎีต่อสมรรถภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสามารถพยากรณ์สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกทักษะ เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ส่วนประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารโรงเรียนไม่สามารถพยากรณ์สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพในการบริหาร งานวิชาการ งานบุคลากร และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายไว้ด้วย^{๑๒๙}

สุระพล ชั่งดวงจิตร์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำของข้าราชการครูระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำในแต่ละรูปแบบของข้าราชการครูระดับบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม มีภาวะผู้นำ แบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือรูปแบบภาวะผู้นำแบบอัตตาธิปไตยและ แบบตามสบายอยู่ในระดับปานกลาง ภาวะผู้นำทั้ง ๓ รูปแบบของข้าราชการครูระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงานบริหาร ขนาดของโรงเรียนและโอกาสความเจริญก้าวหน้ามีระดับภาวะผู้นำแต่ละรูปแบบไม่แตกต่างกัน^{๑๓๐}

หุเม้ง พันธะจันทร์สุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นทั้ง ๔ ด้านคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร การบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

^{๑๒๙} สุปรณิข อุดมเพ็ญ, “สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทฤษฎีของกรมการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗).

^{๑๓๐} สุระพล ชั่งดวงจิตร์, “รูปแบบภาวะผู้นำของข้าราชการครูระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๖).

จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหารและครูอาจารย์ ไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารและครูอาจารย์ ไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาของผู้บริหารและครูอาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ การเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามประสบการณ์ของผู้บริหารและครูอาจารย์ ไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามประสบการณ์ของผู้บริหารและครูอาจารย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^(๑๓๑)

อดิศร เสริมสุนทรศิลป์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะครูในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรี ในภาพรวมและทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ๒. ครูในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรี ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีทัศนะต่อพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน^(๑๓๒)

อภัย สบายใจ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเห็นว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์อยู่ในระดับสูง ทั้งโดยรวมและเฉพาะด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา และขนาดของโรงเรียน เห็นว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน แต่ผู้ที่มีอายุราชการต่างกัน เห็นว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เห็นว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เห็นว่า

^(๑๓๑) ทุมเพ็ญ พันธะจันทร์สุข, “สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๙).

^(๑๓๒) อดิศร เสริมสุนทรศิลป์, “พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๖).

ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างวิสัยทัศน์การเผยแพร่วิสัยทัศน์ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับน้อย^{๑๓๓}

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักธรรมในการบริหารโรงเรียน

จันจิตร มั่นตะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติจริยธรรมการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร” พบว่า ภาวะเจตคติจริยธรรมการมีส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร โดยรวม ได้แก่ ด้านศีล ๕ พรหมวิหาร ๔ และอธิบาท ๔ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก^{๑๓๔}

นิภาพร รุ่งโรจน์สาคร ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางคุณธรรมตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสมุทรสาครในภาพรวม มีระดับพฤติกรรมทางคุณธรรมตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี อยู่ในระดับมาก^{๑๓๕}

ปราการ บุตรโยจันโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย” พบว่า การปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการประพฤติตนจะต้องปฏิบัติตัวดีจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้บริหารที่มีคุณธรรม ซึ่งส่งผลให้เป็นที่รักนับถือ ยกย่อง ศรัทธาของครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน^{๑๓๖}

พระปลัดคำภา สิมบิดา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใน กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใน กลุ่ม ๗ ที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนโดย

^{๑๓๓} อภัย สบายใจ, “การศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓).

^{๑๓๔} จันจิตร มั่นตะ, ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจตคติจริยธรรมการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗).

^{๑๓๕} นิภาพร รุ่งโรจน์สาคร, “พฤติกรรมทางคุณธรรมตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖).

^{๑๓๖} ปราการ บุตรโยจันโท, “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘).

ภาพรวม แต่ละรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใน กลุ่ม ๗ ที่มีประสิทธิภาพการทำงาน แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใน กลุ่ม ๗ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน^{๑๓๗}

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” พบว่าผู้บริหารโรงเรียน ยังมีความเข้าใจในหลักสังคหวัตถุธรรมไม่ชัดเจนดี จึงไม่สามารถนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารงานได้ครบถ้วนตามที่ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมข้อนี้ให้ถูกต้องก่อน จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วนและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารงานได้อย่างแท้จริง^{๑๓๘}

สิทธิพร อ่อนคำ ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย พบว่า คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้นำมาศึกษา ปรากฏว่า คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ทั้ง สี่ด้านอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้นำมาศึกษา ปรากฏว่า พฤติกรรมผู้นำทั้ง ๒มิติ อยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่แต่ละด้านกับพฤติกรรมผู้นำในแต่ละมิติ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏว่า คุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้นำมิติมุ่งสัมพันธ์และมิติมุ่งงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรม ผู้นำของผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ต่างกัน ปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ไม่มีคู่ใดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ทุกด้าน กับพฤติกรรมผู้นำมิติมุ่งงาน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนคุณธรรมด้านกรุณา กับพฤติกรรมผู้นำมิติมุ่ง สัมพันธ์ของผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕^{๑๓๙}

^{๑๓๗} พระปลัดคำภา สิมปิตา, “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

^{๑๓๘} ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒).

^{๑๓๙} สิทธิพร อ่อนคำ, “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑).

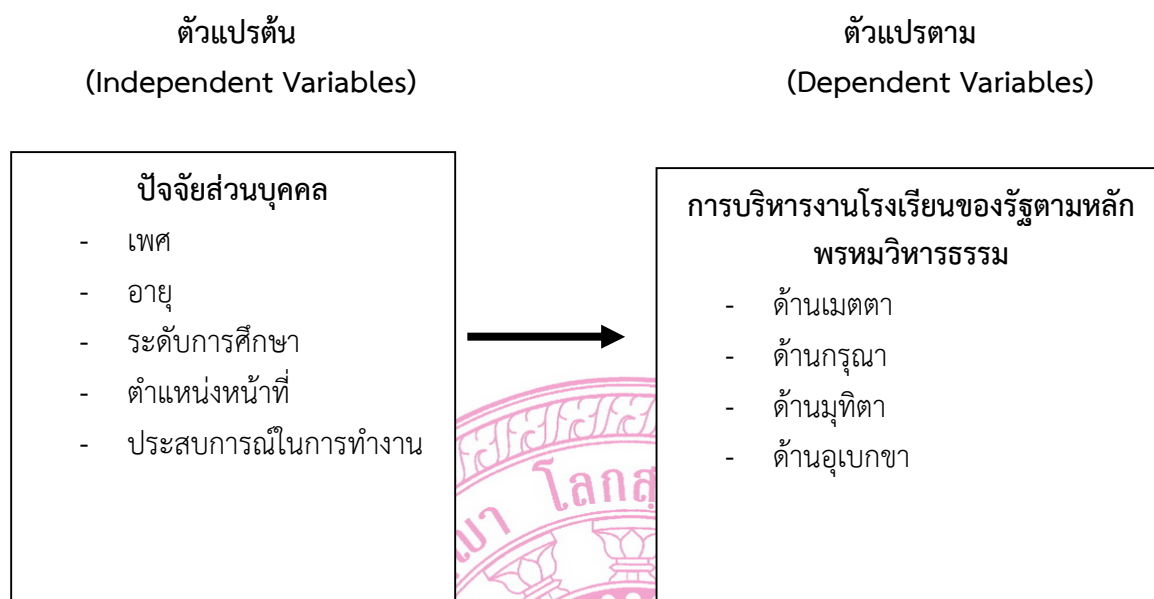
สยมพร ปุณฺณาคม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) กับหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า หลักพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักธรรมคำสอนอาจนำไปประยุกต์และใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการที่ดีทางด้านทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จดังนี้คือ ๑) อริยสัจสี่ ๒) สปัปฺริสธรรม ๓) อปฺริหานิยธรรม ๔) ทศปิตฺราชธรรม ๕) สังคหวัตถุ ๔ ๖) จักรวรรดิวัตร ๗) พรหมวิหาร ๔ ๘) หลักอธิปไตย ๓ ๙) หลักนำเคราะห์และหลักประเคราะห์ ๑๐) ปฏิจฺจสมุปฺบาท ๑๑) หลักภาวะผู้นำ ๑๒) สาราณียธรรม ๑๓) ราชวสตีธรรม ๑๔) ศีล ๑๕) ปัจจัยปฏิเสวนา ๑๖) ไตรสิกขา ๑๗) พละ ๕ ๑๘) อิทธิบาท ๔ ๑๙) หิริโอตตปปะ ๒๐) ราชสังคหวัตถุ ๔ ๒๑) สมณะ-วิปัสสนา^{๑๔๐}

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าในการบริหารงานสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึง การที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นผู้บริหารงานสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การบริหารงานสถานศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ก็จะต้องควบคู่ด้วยคุณธรรม ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งในที่นี้ จะขอกล่าวถึงการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครอง หรือผู้บริหารที่ควรมีในการบริหารงาน อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

^{๑๔๐} สยมพร ปุณฺณาคม, “การบริหารการจัดการที่ดีกับหลักพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๑).

แผนภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่และนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำนวน ๑๒ โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู เจ้าหน้าที่และนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มาจากประชากร จำนวน ๒๖๓ คน ซึ่งคำนวณได้จากสูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่^๑ (Taro Yamane) มีระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % และมีความคลาดเคลื่อนที่ระดับ ๐.๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

^๑สุรชัย ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙ - ๑๓๐.

n	=	จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
e	=	ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (การศึกษาในครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับ ๐.๐๕)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- ๓) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
- ๔) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

๕) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน (ภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item-Objective Congruence)^๒

๖) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งหมดเท่ากับ ๐.๘๗๓

๗) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจากครู เจ้าหน้าที่และนักเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำนวน ๒๖๓ ชุด

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

^๒ Cronbach, Lee J, *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p. 123.

^๓ ประยูร อาษานาม, *คู่มือวิจัยทางการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๘๗.

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ หรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และอายุการทำงาน จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) เมตตา ๒) กรุณา ๓) มุทิตา และ ๔) อุเบกขา โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้เลือกตอบโดยเสรี

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

๒) นำแบบสอบถามจำนวน ๒๖๓ ชุด พร้อมหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามไปติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ เพื่อแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู เจ้าหน้าที่และนักการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืนภายใน ๒ สัปดาห์

๓) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากครู เจ้าหน้าที่และนักการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน ๒๖๓ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

^๔ สุรีย ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, หน้า ๑๔๐.

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
- ๒) ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังนี้^๕

๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับมาก
๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

- ๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) แบบสอบถามปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบริหารงานโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน วิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

๕) รูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ นำเสนอเป็นแผนภาพพร้อมคำอธิบาย

^๕ ประจวบ วรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๖๓ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

๔.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

๔.๕ รูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๒๖๓)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ			
- ชาย		๗๔	๒๘.๑๐
- หญิง		๑๘๙	๗๑.๙๐
๒. อายุ			
- ต่ำกว่า ๓๐ ปี		๒๔	๙.๑๐
- ๓๐ - ๓๙ ปี		๕๖	๒๑.๓๐
- ๔๐ - ๔๙ ปี		๖๑	๒๓.๒๐
- ๕๐ ปีขึ้นไป		๑๒๒	๔๖.๔๐
๓. ระดับการศึกษา			
- ต่ำกว่าปริญญาตรี		๑๘	๖.๘๐
- ปริญญาตรี		๑๙๐	๗๒.๒๐
- สูงกว่าปริญญาตรี		๕๕	๒๐.๙๐
๔. ตำแหน่งหน้าที่			
- ข้าราชการครู		๒๐๖	๗๘.๓๐
- พนักงานราชการ		๑๓	๔.๙๐
- ครูอัตราจ้าง		๒๒	๘.๔๐
- ลูกจ้างประจำ		๗	๒.๗๐
- ลูกจ้างชั่วคราว		๑๕	๕.๗๐
๕. ประสบการณ์การทำงาน			
- น้อยกว่า ๕ ปี		๒๖	๙.๙๐
- ๕ - ๑๕ ปี		๖๘	๒๕.๙๐
- ๑๖ - ๒๕ ปี		๕๕	๒๐.๙๐
- มากกว่า ๒๕ ปีขึ้นไป		๑๑๔	๔๓.๓๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๙๐ และเป็นชาย คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑๐

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า ๔๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๐ และน้อยกว่า ๓๐ ปี มีจำนวนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๙.๑๐

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๐ รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙๐ และน้อยกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๐ ตามลำดับ

ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๐ และลูกจ้างประจำ มีจำนวนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๒.๗๐

ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน ตั้งแต่ ๒๖ ปีขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ ๔๓.๓๐ และมีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า ๕ ปี มีจำนวนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๙.๙๐

๔.๒ ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตา และ ๔) ด้านอุเบกขา โดยรวมและรายด้าน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๖

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยภาพรวม

(n = ๒๖๓)

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑. เมตตา	๓.๖๐	.๖๔๗	มาก
๒. กรุณา	๓.๖๙	.๕๗๑	มาก
๓. มุทิตา	๓.๖๔	.๖๙๐	มาก
๔. อุเบกขา	๓.๕๓	.๖๕๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๑	.๕๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ **ด้านเมตตา**

(n = ๒๖๓)

ด้านเมตตา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑. มีการมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ	๔.๐๕	.๗๓๒	มาก
๒. มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้อย่างครบถ้วน	๓.๗๘	.๘๒๔	มาก
๓. จัดแบ่งงานเหมาะสมกับเวลาในแต่ละวัน	๓.๗๓	.๗๙๗	มาก
๔. มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ตามความเหมาะสม	๓.๖๕	.๘๕๐	มาก
๕. มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้	๓.๓๗	.๙๓๙	ปานกลาง
๖. มีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงาน	๓.๑๘	๑.๐๐๖	ปานกลาง
๗. มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง	๓.๔๙	.๘๓๓	ปานกลาง
๘. มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	๓.๕๑	.๘๘๖	มาก
๙. มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียน	๓.๕๑	.๘๔๒	มาก
๑๐. มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับทางชุมชน	๓.๗๐	.๘๑๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๐	.๖๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๐$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ มีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงาน มีการให้คำปรึกษา

ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง สำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ **ด้านกรุณา**

(n = ๒๖๓)

ด้านกรุณา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๑๑. มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน	๓.๗๐	.๗๘๖	มาก
๑๒. มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ	๓.๖๘	.๗๒๙	มาก
๑๓. มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน	๓.๖๕	.๘๑๑	มาก
๑๔. มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม	๓.๕๘	.๗๔๖	มาก
๑๕. มีการช่วยเหลืองานฉาบงานกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง	๓.๙๗	.๗๗๑	มาก
๑๖. มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย	๓.๗๕	.๗๙๓	มาก
๑๗. มีโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน	๓.๙๘	.๗๘๖	มาก
๑๘. มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสพภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม	๓.๗๐	.๗๖๑	มาก
๑๙. มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้	๓.๔๙	.๘๘๒	ปานกลาง
๒๐. มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ	๓.๔๑	.๘๕๑	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๖๙	.๕๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้

หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ สำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครูเจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ **ด้านมุทิตา**

(n = ๒๖๓)

ด้านมุทิตา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๒๑. มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง	๓.๗๖	.๘๘๒	มาก
๒๒. แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อหรือดูงานต่างประเทศ	๓.๕๘	.๙๕๗	มาก
๒๓. แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ	๓.๕๗	.๘๕๗	มาก
๒๔. มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน	๓.๖๔	.๘๕๗	มาก
๒๕. แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ	๓.๗๓	.๗๗๖	มาก
๒๖. มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ	๓.๗๐	.๘๐๘	มาก
๒๗. มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	๓.๖๔	.๗๙๓	มาก
๒๘. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ	๓.๖๗	.๘๔๘	มาก
๒๙. มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี	๓.๕๖	.๘๑๒	มาก
๓๐. มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน	๓.๕๔	.๘๑๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๔	.๖๙๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๔$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ **ด้านอุเบกขา**

(n = ๒๖๓)

ด้านอุเบกขา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
๓๑. มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน	๓.๖๔	.๘๑๗	มาก
๓๒. มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม	๓.๕๔	.๘๕๙	มาก
๓๓. มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ	๓.๕๔	.๗๘๙	มาก
๓๔. ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่	๓.๖๔	.๗๖๓	มาก
๓๕. มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน	๓.๕๒	.๘๑๙	มาก
๓๖. มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง	๓.๔๘	.๘๖๐	ปานกลาง
๓๗. มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากเกินไปจนเกินไป	๓.๔๘	.๗๙๐	ปานกลาง
๓๘. ไม่มีพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน	๓.๔๒	.๘๙๑	ปานกลาง
๓๙. ไม่แสดงออกถึงความพอใจหรือไม่พอใจจนเกินไป	๓.๕๒	.๗๖๑	มาก
๔๐. วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่	๓.๕๓	.๗๖๕	มาก
ภาพรวม	๓.๕๓	.๖๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ไม่มีพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันสำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๔.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และอายุการทำงาน โดยการทดสอบค่าที (t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามเพศ

(n = ๒๖๓)

พรหมวิหาร ๔	ชาย		หญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. เมตตา	๓.๕๘	.๖๓๗	๓.๖๐	.๖๕๓	.๓๒๗	.๗๔๔
๒. กรุณา	๓.๖๗	.๖๒๙	๓.๗๐	.๕๔๙	.๒๙๗	.๗๖๗
๓. มุทิตา	๓.๕๖	.๗๖๒	๓.๖๗	.๖๖๐	๑.๑๔๑	.๒๕๕
๔. อุเบกขา	๓.๔๙	.๗๐๕	๓.๕๕	.๖๓๙	.๖๔๗	.๕๑๘
รวม	๓.๕๗	.๖๓๐	๓.๖๓	.๕๔๙	.๖๙๗	.๔๘๗

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามอายุ

(n=๒๖๓)

พรหมวิหาร ๔	ต่ำกว่า ๓๐		๓๐-๓๙ ปี		๔๐-๔๙ ปี		๕๐ ปีขึ้นไป		F	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. เมตตา	๓.๔๕	.๖๒๙	๓.๖๐	.๖๓๒	๓.๔๗	.๕๕๗	๓.๖๙	.๖๙๐	๒.๐๖๘	.๑๐๕
๒. กรุณา	๓.๖๐	.๖๐๙	๓.๘๐	.๕๕๔	.๕๘๖	.๕๖๑	๓.๗๐	.๕๗๑	๑.๔๔๑	.๒๓๑
๓. มุทิตา	๓.๔๐	.๘๓๒	๓.๗๘	.๖๙๙	๓.๕๗	.๖๙๓	๓.๖๕	.๖๔๕	๒.๐๓๔	.๑๑๐
๔. อุเบกขา	๓.๔๓	.๘๓๓	๔.๖๓	.๖๒๙	๓.๔๓	.๕๙๖	๓.๕๕	.๖๖๐	๑.๑๙๑	.๓๑๔
รวม	๓.๔๗	.๖๒๙	๓.๗๐	.๕๖๗	๓.๕๒	.๕๖๑	๓.๖๕	.๕๖๓	๑.๗๔๗	.๑๕๘

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ
 บริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามการศึกษา

(n=๒๖๓)

พรหมวิหาร ๔	ต่ำกว่า ปริญญาดรี		ปริญญาดรี		สูงกว่า ปริญญาดรี		F	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. เมตตา	๓.๕๓	.๖๐๕	๓.๖๑	.๖๗๐	๓.๕๖	.๕๘๖	.๒๓๐	.๗๙๕
๒. กรุณา	๓.๗๒	.๖๐๘	๓.๗๑	.๕๘๒	๓.๖๐	.๕๒๑	.๘๒๓	.๔๔๐
๓. มุทิตา	๓.๕๑	.๗๑๗	๓.๖๔	.๗๑๓	๓.๖๙	.๖๐๐	.๔๖๐	.๖๓๒
๔. อุเบกขา	๓.๔๓	.๖๑๑	๓.๕๔	.๖๗๘	๓.๕๕	.๖๐๖	.๒๕๐	.๗๗๙
รวม	๓.๕๔	.๕๖๙	๓.๖๒	.๕๙๒	๓.๖๐	.๕๐๗	.๑๗๙	.๘๓๖

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
 ปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
 ที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุก
 ด้าน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ
 บริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

(n=๒๖๓)

พรหมวิหาร ๔	ข้าราชการครู		พนักงาน ราชการ		ครูอัตราจ้าง		ลูกจ้างประจำ		ลูกจ้างชั่วคราว		F	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. เมตตา	๓.๖๑	.๖๕๕	๓.๘๒	.๘๔๒	๓.๖๑	.๔๗๒	๓.๓๓	.๖๕๒	๓.๓๗	.๕๕๐	๑.๑๘๙	.๓๑๖
๒. กรุณา	๓.๗๐	.๕๕๗	๓.๗๕	.๘๓๕	๓.๖๑	.๕๖๘	๓.๔๙	.๕๒๗	๓.๗๑	.๕๗๑	.๓๗๗	.๘๒๕
๓. มุทิตา	๓.๖๗	.๖๖๓	๓.๗๒	.๙๗๕	๓.๕๘	.๗๙๐	๓.๓๔	.๘๑๒	๓.๓๗	.๕๓๗	๑.๐๘๕	.๓๖๔
๔. อุเบกขา	๓.๕๕	.๖๓๗	๓.๕๒	.๙๗๔	๓.๔๙	.๕๙๕	๓.๕๓	.๗๓๐	๓.๓๘	.๗๔๒	.๒๕๐	.๙๑๐
รวม	๓.๖๓	.๕๕๖	๓.๗๐	.๘๖๕	๓.๕๗	.๕๔๘	๓.๔๒	.๖๒๙	๓.๔๖	.๕๑๗	.๖๓๓	.๖๓๙

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความ
 คิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตาม
 สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่าง
 กัน ทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ
บริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามอายุการทำงาน

(n=๒๖๓)

พรหมวิหาร ๔	ต่ำกว่า ๕		๕-๑๕ ปี		๑๖-๒๖ ปี		๒๖ ปีขึ้นไป		F	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. เมตตา	๓.๔๕	.๖๐๐	๓.๕๕	.๖๓๖	๓.๔๙	.๖๐๙	๓.๗๑	.๖๗๑	๒.๑๘๘	.๐๙๐
๒. กรุณา	๓.๖๐	.๖๒๓	๓.๗๗	.๕๙๕	๓.๖๗	.๕๕๑	๓.๖๗	.๕๖๑	.๖๘๘	.๕๖๐
๓. มุทิตา	๓.๔๓	.๗๔๘	๓.๗๓	.๗๙๓	๓.๖๑	.๖๒๒	๓.๖๔	.๖๓๙	๑.๑๗๙	.๓๑๘
๔. อุเบกขา	๓.๔๑	.๖๙๗	๓.๖๑	.๗๑๓	๓.๔๘	.๖๒๓	๓.๕๓	.๖๓๒	.๗๕๓	.๕๒๒
รวม	๓.๔๗	.๕๗๘	๓.๖๗	.๖๒๓	๓.๕๖	.๕๕๒	๓.๖๔	.๕๕๓	.๙๓๙	.๔๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุการทำงานต่างกัน มีความ
คิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตาม
สมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่าง
กัน ทุกด้าน

จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล นำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
ปัจจัยส่วนบุคคล	การปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑	
เพศ	-	✓
อายุ	-	✓
ระดับการศึกษา	-	✓
ตำแหน่งหน้าที่	-	✓
อายุการทำงาน	-	✓

๔.๔ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

การนำเสนอปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

๔.๔.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา

- ๑) ผู้บริหารโรงเรียนมีความรักใคร่ ประรณาดิแก่ครู หรือเจ้าหน้าที่ที่น้อยอยู่
- ๒) บางครั้งผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้อำนาจเกินขอบเขต
- ๓) บางครั้งผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้อารมณ์ในการสั่งการ

๔.๔.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา

- ๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรักใคร่ ประรณาดิแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น
- ๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด

๓) ผู้บริหารโรงเรียนควรสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์

๔.๔.๓ ปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา

๑) การดูแลทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร เพียงแค่นาน ๆ ครั้ง

๒) บางครั้งไม่มีโอกาสชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อกระทำความผิด

๓) ขาดขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน

๔.๔.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา

๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรสนใจทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากกว่านี้

๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำความผิด

๓) ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น

๔.๔.๕ ปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา

๑) การสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ยังไม่ทั่วถึง

๒) บางครั้งไม่ได้กำลังใจ หรือการชื่นชมในการกระทำความดี

๔.๔.๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา

๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง

๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส

๔.๔.๗ ปัญหาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา

๑) ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนยังไม่เท่าเทียมกัน

๒) บางครั้งผู้บริหารโรงเรียนยังขาดการชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง

๔.๔.๘ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา

- ๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนด้วยความเสมอภาค
- ๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และครบถ้วนอยู่เสมอ

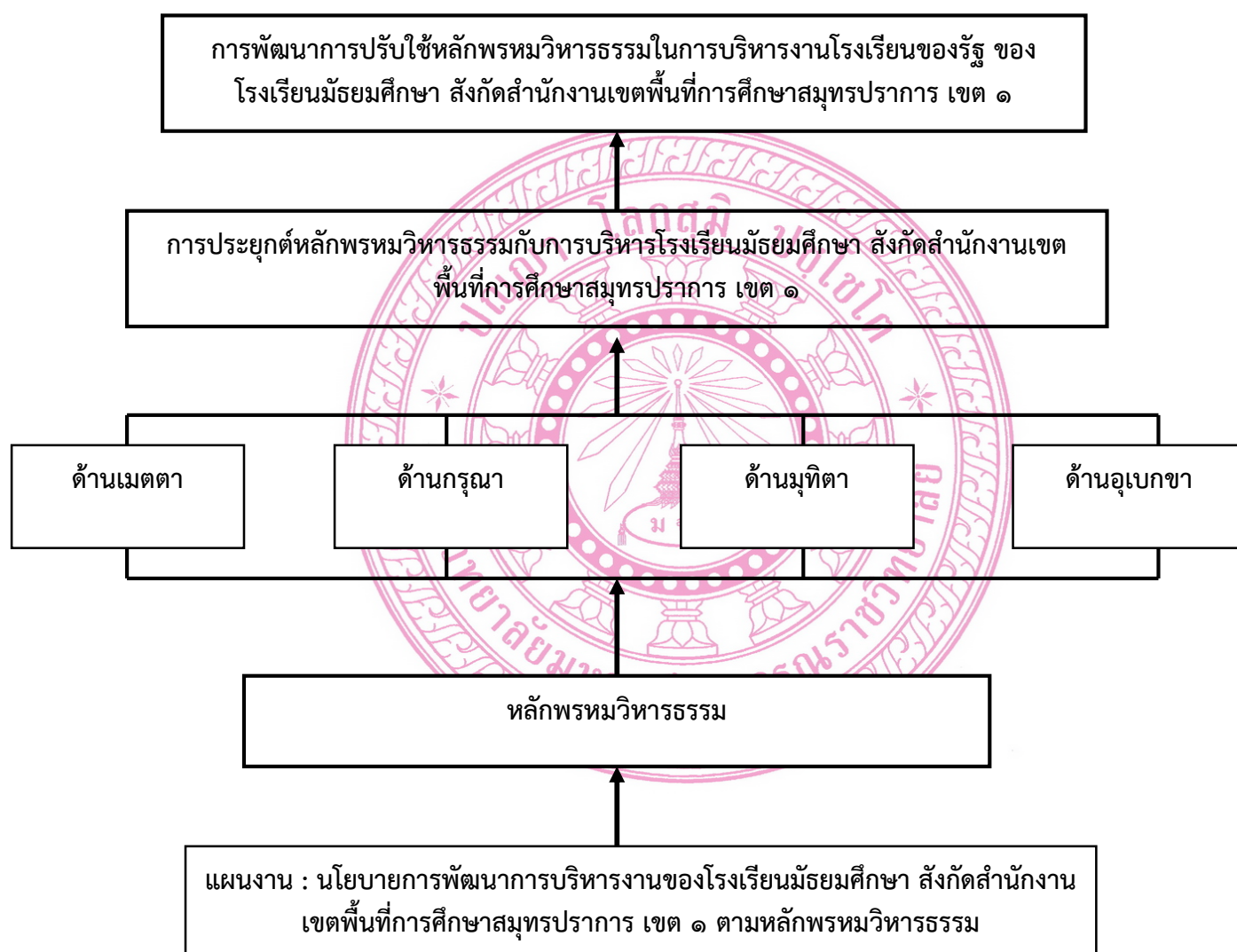
จากความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ สรุปได้ว่า

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรักใคร่ ปรารถนาดีแก่ครู หรือเจ้าหน้าที่ที่ยังน้อยอยู่ บางครั้งมีการใช้อำนาจเกินขอบเขต และมีการใช้อารมณ์ในการสั่งการ ทั้งนี้การดูแลทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร เพียงแค่นาน ๆ ครั้ง รวมถึงไม่มีโอกาสชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อกระทำความผิด จึงทำให้ขาดขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน การสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่ได้กำลังใจ หรือการชื่นชมในการกระทำความดี และปฏิบัติตนต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนยังไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังขาดการชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรักใคร่ ปรารถนาดีแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น รวมถึงควรใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด และควรสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทั้งนี้ควรสนใจทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรให้มากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำความผิด ตลอดถึงควรส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง มีการให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส และปฏิบัติต่อบุคลากร ทุกคนด้วยความเสมอภาค และควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และครบถ้วนอยู่เสมอ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถนำมาสู่การนำเสนอรูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ได้ดังนี้

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge) การพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

แผนภาพที่ ๔.๑ รูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงรูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ มี ๓ ขั้นตอน คือ

๑) นโยบายการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ตามหลักพรหมวิหารธรรม

๒) การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

๓) การพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ แผนงานนโยบายการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ตามหลักพรหมวิหารธรรม ในภาพรวม และกำหนดเป็นแผนงาน ในระดับการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๒ การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตา และ ๔) ด้านอุเบกขา มากำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยเป็นการประยุกต์ร่วมกัน จะออกมาเป็นแนวทางและวิธีการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปปฏิบัติ โดยรวม คือ

๒.๑ ด้านเมตตา เช่น ๑) มีการมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ ๒) จัดแบ่งงานเหมาะสมกับเวลาในแต่ละวัน ๓) มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ ๔) มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง เป็นต้น

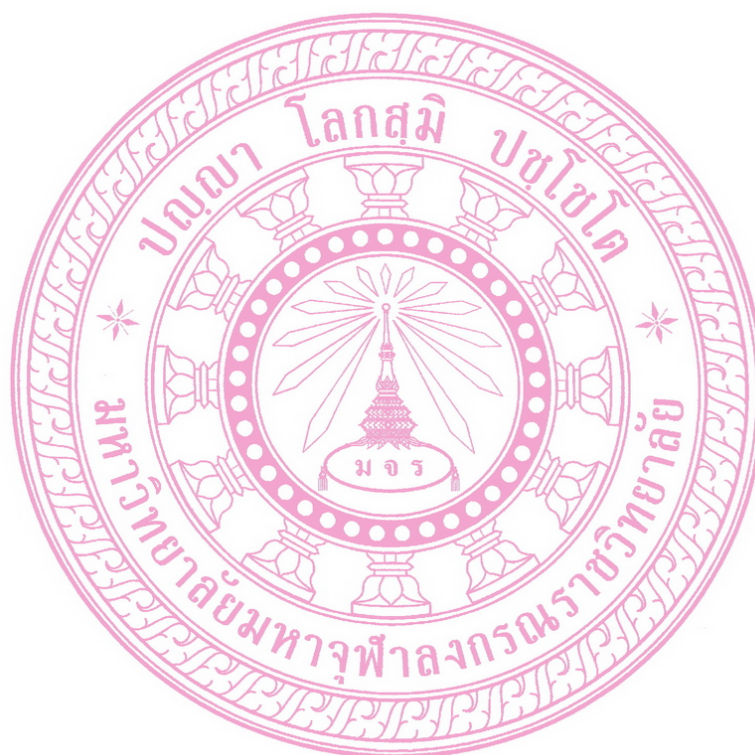
๒.๒ ด้านกรุณา เช่น ๑) มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน ๒) มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ๓) มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่อง ๔) มีการช่วยเหลืองานฉาบกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง เป็นต้น

๒.๓ ด้านมุทิตา เช่น ๑) มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง ๒) แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ ๓) แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ ๔) มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ เป็นต้น

๒.๔ ด้านอุเบกขา เช่น ๑) มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ๒) มีการพิจารณาโทษอย่างเป็นธรรม ๓) มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ ๔) มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ เป็นขั้นตอนสูงสุดของรูปแบบแนวทางการพัฒนาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ คือ เมื่อผ่าน

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นตอนที่ ๒ แล้ว จะสามารถนำมาซึ่งการพัฒนาการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ได้ ในท้ายที่สุด

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ
- ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ

ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู เจ้าหน้าที่และนักการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ จำนวน ๒๖๓ คน แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีการหาคุณภาพ โดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ ๐.๙๗๓ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD. ซึ่งสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๙๐ มีอายุระหว่าง ๔๙ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๐ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๐ เป็นข้าราชการครู จำนวน ๒๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๓๐ และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ๒๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๐

๕.๑.๒ ความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๐$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู

เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านเมตตา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ มีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงาน มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงาน ที่ถูกต้อง สำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๒) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านกรุณา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ สำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านมุทิตา อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุเบกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านอุเบกขา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้ อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ไม่มีพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันสำหรับข้ออื่น ๆ ที่เหลือ ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

๑) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๒) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๓) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๔) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๕) ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๕.๑.๔ การนำเสนอปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ สรุปได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรักใคร่ ประรณาดิแก่ครู หรือเจ้าหน้าที่ที่ยังน้อยอยู่ บางครั้งมีการใช้อำนาจเกินขอบเขต และมีการใช้อารมณ์ในการสั่งการ ทั้งนี้การดูแลทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร เพียงแค่นาน ๆ ครั้ง รวมถึงไม่มีโอกาสชี้แจงข้อกล่าวหาเมื่อกระทำความผิด จึงทำให้ขาดขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน การสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่ได้กำลังใจ หรือการชื่นชมในการกระทำความดี และปฏิบัติตนต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนยังไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังขาดการชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับอย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรักใคร่ ประรณาดิแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น รวมถึงควรใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด และควรสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ทั้งนี้ควรสนใจทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรให้มากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำความผิด ตลอดถึงควรส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง มีการให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส และปฏิบัติต่อบุคลากร ทุกคนด้วยความเสมอภาค และควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และครบถ้วนอยู่เสมอ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ ตามหลักพรหมวิหารธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพันธุ์ ชัยชนะเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๕” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียน มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีสภาพการบริหารจัดการสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ที่มีสภาพการบริหารจัดการต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล^๑ ยังสอดคล้องผลการวิจัยของ สมศักดิ์ รอบคอบ ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยประสิทธิภาพด้านการบริหารตนเองอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลตามลำดับ^๒ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในแต่ละด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านเมตตา จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการ มีความคิดเห็นว่า การปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารมีการมอบหมายงาน การจัดแบ่งงาน การให้คำปรึกษา อย่างถูกต้องและเหมาะสมอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปรณิษ อุดมเพ็ญ ได้วิจัยเรื่อง “สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทฤษฎีของกรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า งานด้านบุคลากร โดยรวมมีสมรรถภาพการบริหารอยู่ใน

^๑ชัยพันธุ์ ชัยชนะเจริญ, “การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๕”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙).

^๒สมศักดิ์ รอบคอบ, “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗).

ระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีสมรรถภาพการบริหารอยู่ในระดับสูงทุกข้อ ๓ อันดับแรก คือ การจัดครูเข้าสอน มอบหมายงานให้ปฏิบัติตามความรู้ความสามารถและความเหมาะสม การกำกับดูแล ส่งเสริมให้ครูได้ประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนของราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพ และการจัดทำแผนอัตรากำลังและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามเกณฑ์และความต้องการของโรงเรียน^๓

ด้านกรุณา จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการ มีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนมีการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาประสบกับปัญหาในการทำงานหรือประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ด้านเมตตา พบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความปรารถนาดีต่อครูและนักเรียนทุกคน รองลงมา คือ ผู้บริหารโรงเรียนยิ้มแย้ม ร่าเริง ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้บริหารโรงเรียนมีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนขาดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านกรุณา พบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ใน กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วยความยุติธรรม รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความขยัน ไม่ย่อท้อต่อความลำบากในการบริหารงาน และผู้บริหารโรงเรียนเสียสละความสุขของตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนขาดความสงสารเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความเดือดร้อน^๔

ด้านมุทิตา จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการมีความคิดเห็นว่าการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารมีการยินดี ให้ความชื่นชม หรือให้รางวัล รวมถึงให้การสนับสนุน เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับความดีความชอบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สวาท เปี้ยปลูก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปางตามความคิดเห็นของครู” ผลการวิจัยพบว่า

^๓ สุปรณิษ อุดมเพ็ญ, “สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทฤษฎีของกรมการศึกษาด้านพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗).

^๔ พระปลัดคำภา สิมบิดา, “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”, วิทยานิพนธ์ครุ ศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจในขณะที่ทำงานอยู่เป็นนิจ และให้ครูมีส่วนร่วมได้ ชื่นชมกับความสำเร็จของงานทุกครั้ง^๕

ด้านอุปเภา จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการ มีความคิดเห็นว่ การปรับ ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ด้านอุปเภา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหาร โรงเรียนมีความเป็นกลาง เป็นธรรมในการประเมินผลงาน การพิจารณากฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ การ ให้บทลงโทษต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุระพล ชังดวงจิตร ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะ ผู้นำของข้าราชการครูระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำในแต่ละรูปแบบของข้าราชการครูระดับบริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม มีภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยอยู่ใน ระดับมาก^๖

๕.๒.๑ จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมใน การบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑ สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

๑) จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ ปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก สิทธิและ หน้าที่ภายในโรงเรียนขอบุคคลากรชาย และหญิงมีความเสมอภาคกัน จึงไม่ส่งผลต่อการปรับใช้หลัก พรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พนมเทพ สังขวรรณ ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีทัศนะต่อการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง ส่วนข้าราชการครูที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน^๗

^๕ สวาท เปี้ยปลูก, “ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปางตามความ คิดเห็นของครู”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙).

^๖ สุระพล ชังดวงจิตร, “รูปแบบภาวะผู้นำของข้าราชการครูระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๖).

^๗ พนมเทพ สังขวรรณ, “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามทัศนะของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี”, *ภาคินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๕).

๒) จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นองค์กรของรัฐซึ่งมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน จึงไม่ส่งผลต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภัย สบายใจ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน เห็นว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน^๕

๓) จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา จะมีการศึกษามาทางด้านการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่ส่งผลต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สนั่น แก้วนุช ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการบริหารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^๖

๔) จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะงานในโรงเรียนจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน จึงไม่ส่งผลต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ หุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นทั้ง ๔ ด้านคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร การ

^๕ อภัย สบายใจ, “การศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓).

^๖ สนั่น แก้วนุช, “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์, ๒๕๔๙).

บริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งของผู้บริหารและครูอาจารย์ ไม่แตกต่างกัน^{๑๐}

๕) จากผลการวิจัยพบว่า ครู เจ้าหน้าที่และนักการที่มีอายุการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความครู หรือเจ้าหน้าที่ มีความผูกพันต่อองค์กร จึงไม่ส่งผลต่อการปรับใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พงษ์พิช รุ่งเป้า ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบ กระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๑}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้บริหารควรให้ความรักใคร่ บารมีนาดีแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น ใช้อำนาจในขอบเขตที่กำหนด และควรสั่งการด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์

๒) ผู้บริหารควรสนใจทุกข์สุขของครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากกว่านี้ ตลอดถึงเปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อกล่าวหาทุกครั้งเมื่อกระทำผิด รวมทั้งส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมากขึ้น

๓) ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้ครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากรมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง และให้กำลังใจแก่ผู้กระทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส

๔) ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติต่อครู เจ้าหน้าที่ และบุคลากร ทุกคนด้วยความเสมอภาค และควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถูกต้อง และครบถ้วนอยู่เสมอ

^{๑๐} ทุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข, “สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๙).

^{๑๑} พงษ์พิช รุ่งเป้า, “การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

๑) ด้านเมตตา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ ทั้งนี้ควรมีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงานที่มากขึ้น และการให้ค่าปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง

๒) ด้านกรุณา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจอยู่เป็นประจำ

๓) ด้านมุทิตา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะที่มากขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ และการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน

๔) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และควรใส่ใจเรื่องพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันที่มากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการใช้หลักพรหมวิหารธรรม หรือพรหมวิหาร ๔ เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนหรือการบริหารองค์การต่าง ๆ ที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ เช่น อธิปไตย ๓ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น มาใช้ร่วมกับการบริหารโรงเรียนหรือการบริหารองค์การ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๙.

กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๙.

_____. ขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒.

_____. กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.

๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : องค์การ

รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. มาตรฐานสู่ความสำเร็จ : หลักสูตร ประเมินผล และแผนปฏิบัติการ.

กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

การศาสนา, ๒๕๔๐.

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติ

บุคคล. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวง. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

อดีต - ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสำนักงานคณะกรรมการการ

การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

การนต์ กรุณา. แนวทางการไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

กิตติมา ปรีดีดิกล. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์,

๒๕๓๒.

จันทรานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง.

กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชาลี ไทยักดี. **หลักยุทธศาสตร์ในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : วิทยากร, ๒๕๑๓.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. **การบริหารงานบุคคลในภาครัฐ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตยาพร เสมอใจ. **การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๗.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- ธงชัย สันติวงษ์. **การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชุมช่าง จำกัด, ๒๕๔๖.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- ธนกร เอกเผ่าพันธุ์. **การวางแผนและควบคุมโดยงบประมาณ**. นครปฐม : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๓.
- ธีระ รุณเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ และสมมา รณธิชัย. **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, ๒๕๕๕.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**. เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒.
- บรรจง พงศ์ศาสตร์. **คำปรารภของอธิบดีกรมสามัญศึกษา คู่มือไดอารี่ ปี ๒๕๓๖**. กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๖.
- ประกอบ กรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประกอบ บุญญานุพงศ์. **รายงานผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองบริหารงานโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี**. สุราษฎร์ธานี : โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๙.
- ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.
- ประยูร อาษานาม. **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.
- ประเสริฐ เชษฐพันธ์. **การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒.
- ปัญญานันทภิกขุ. **หน้าที่ของคน(ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภา, ๒๕๔๑.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๓.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). **ธรรมปริทรรศน์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาวิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.
- ภิญโญ สาร. **หลักการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘.
- _____. **หลักการบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. **การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๗.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติวัฒนธรรมการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- วัชร บวรณสิงห์. **การบริหารหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- วันชัย ดนัยตโมนุท. **การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามแนว พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.
- วินิจ เกตุขำ. **เอกสารประกอบการสอนการบริหารงานวิชาการ**. นนทบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- วิโรจน์ มังคลมณี. **ยุทธศาสตร์การบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร, ๒๕๓๙.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. **การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๓.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- สุธี สุทธิสมบุรณ์ และ สมาน รังสิโยภักษ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด, ๒๕๔๒.
- สุมน อมรวิวัฒน์. **สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- สุเมธ เดียวอดิเรส. **การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน**. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๑.
- สุรัฐ ศิลปะอนันต์. **การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุวริย์ ศิริโกการภิรมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.
- _____. **นโยบาย สพฐ. ปี ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑.
- _____. **แนวทางการบริหารจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. **คู่มือผู้บริหารโรงเรียนเอกชน : การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สกศ., ๒๕๔๕.
- สำนักงานคณะกรรมการประเมินศึกษาแห่งชาติ. **การบริหารวิชาการในโรงเรียนประเมินศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ครูสภา, ๒๕๔๕.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๕.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **แผนกลยุทธ์กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.
- สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๑๑. **นโยบายและแนวทางการบริหารงาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๘**. นครราชสีมา : ฝ่ายนโยบายและแผน, ๒๕๓๘.
- โสภาค วิริโยธิน. **การนำ O.D. ไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๓.
- อดิศร เพียงเกษ, **ศิลปะการพูด : วิธีเอาชนะใจคน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- อนุศักดิ์ สมิตสันต์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๐.
- อุทัย บุญประเสริฐ. **หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๘.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. **การบริหารงานวิชาการ รายงานการประชุมผู้ตรวจการศึกษาและศึกษาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา, ๒๕๑๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) บทความ :

ระวีวรรณ เสวตามร. “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ”. **วารสารพัฒนาหลักสูตร**. ๕๔ (กันยายน ๒๕๒๙) : ๔๓-๔๕.

สงัด อุทรานันท์. “ขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา”. **วารสารครูเชียงราย**. ๑๐ (ธันวาคม ๒๕๒๖) : ๓๐-๓๔.

(๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

กุลเชษฐ์ แก้ววี. “ปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับนักเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

จันจิตร มั่นตะ. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจตคติจริยธรรมการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗.

จิรัฐกาล พงศ์ภคเียร. การพัฒนารูปแบบโรงเรียนที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของนักเรียน. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

จุไรรัตน์ สดรุ้ง. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ชรินทร์ หงส์ทอง. “รูปแบบพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามตัวบ่งชี้มาตรฐาน ๑๙ ในทัศนะของผู้มีส่วนประเมินคุณภาพภายนอก”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๖.

ชัยพันธุ์ ชัยชนะเจริญ. “การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๕”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๙.

ฐานิดา สมุลไพร. “การบริหารงานการผลิตรายการโทรทัศน์ กรณีศึกษา : รายการบ้านและสวน บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารสื่อสารมวลชน)**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ถนัด ภูมิอินันท์, การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒.
- นริสา จิตรจำนิก. การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ : ความคาดหวังกับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.
- นิภาพร รุ่งโรจน์สาคร. “พฤติกรรมทางคุณธรรมตามระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.
- บัวพรหม อีร์กัลยณพันธ์. “การบริหารงานการผลิตช่างฝีมือพลเรือนในความช่วยเหลือขององค์การ ส.ป.อ.”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.
- ประสาน หอมพูล. “ปัญหาการบริหารงานธุรการและการเงินตามทัศนะของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ธุรการและการเงินโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖.
- ปราการ บุตรโยจันโท. “คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๘.
- ปัญญา เล็กขา. วิจัยพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๔. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑.
- พงษ์พิช รุ่งเป้า. “การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และขวัญกำลังใจของข้าราชการครู สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕.
- พนมเทพ สังขะวรรณ. “การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ตามทัศนะของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี”. **ภาคินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๕.
- พระปลัดคำภา สิมบิดา. “การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหากมล โปร่งใจ (ชนดิโร). “ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.
- ไพฑูรย์ ขุนอาสา. “ผู้บริหารกับการใช้สังคมวัดธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, ๒๕๓๒.
- มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมพมหนครเขต ๓. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, ๒๕๕๔.
- มิตกุล จิโน. “การบริหารงานการสื่อสารการตลาดของฝ่ายส่งเสริมการตลาดธนาคารกสิกรไทย”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน)**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- รุ่งโรจน์ สิงหนัดกิจ. “การบริหารงานก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจถดถอย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมโยธา ภาควิชาวิศวกรรมโยธา**. คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- วรเกตุ สุวรรณรัตน์. “การบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.
- วิไล ธนวิวัฒน์. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๕๑.
- สนั่น แก้วนุช. “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารโรงเรียนโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๔.
- สมบูรณ์ ธุสินธุ์. การบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๒. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๙.
- สมศักดิ์ รอบคอบ. “ประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗.
- สวาท เปี้ยปลูก. “ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดลำปางตามความคิดเห็นของครู”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สยมพร ปุณฺณาคม. “การบริหารการจัดการที่ดีกับหลักพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สิทธิพร อ่อนคำ. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑.
- สุทธศรี วงษ์สมาน. “รูปแบบระหว่างรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ ในการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- สุปรณิข อุดมเพ็ญ. “สมรรถภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ตามทฤษฎีของกรมการศึกษานานาชาติขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๗.
- สุระพล ชั่งดวงจิตร์. “รูปแบบภาวะผู้นำของข้าราชการระดับบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๖.
- หุมเพ็ง พันธะจันทร์สุข. “สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๙.
- อดิสร เสริมสุนทรศิลป์. “พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๖.
- อภัย สบายใจ. “การศึกษาวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓.
- อรรถัย แสงทอง. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- อรุณ ปาลรังสี. “การบริหารงานการเงินและการบัญชีของโรงเรียนประถมศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อารี เจริญผล. “การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Andern C. stedry. “Budget:Definition and Scope” in Public Budgeting and Finance. 84-99. edited by Robert T. Golembiewski III : Peacock Publishers, 1968.
- Campbell, Roald F. **Introduction to Education Administration**. Boston : Ellyn and Bacon, 1972.
- Campbell, Roald F. and Others. **Introduction to Educational Administration**. Boston : Ellyn and Bacon, 1997.
- Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York : Harper & Row, 1971.
- Flippo, Edwin B. **Principles of Personnel Management**. New York : Mc Grew – Hill Book Co., 1970.
- Kimbrough, Ralph B. and Nunnery, Michael Y. **Education Administration**. 3rd ed. New York : Macmillan, 1988.
- Kochhar, S.K. **Secondary School Administration**. New Delhi : Sterling Publishers Ltd., 1975.
- Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1937.
- Nigro, Felix A. **Public Personnel Administration**. New York : Henry Holt and Company, 1959.
- Simon,Herbert. A., **Administrative Behavior**. New York : Macmillan, 1797.
- _____. **Public Administration**. New York : Alfred A Kopf, 1996.
- Thomas J. Sergiovanni and others. **Education Governance and Administration**. New Jersey : The Prentice-Hall, 1980.
- Van Miller. **The Public Administration of American School System**. New York : The Macmillan Company, 1965.

บรรณานุกรม (ต่อ)

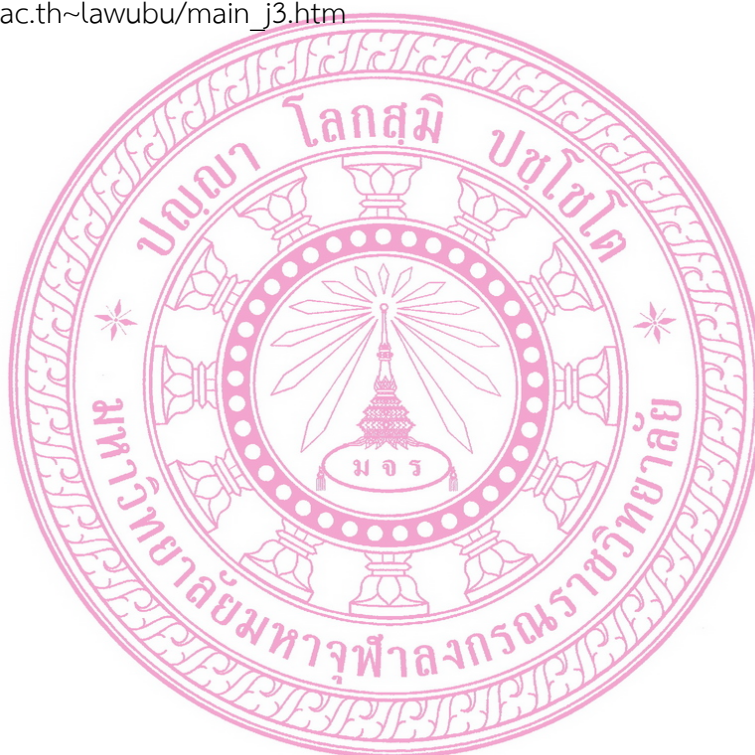
๓. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

<http://www.budmgt.com>

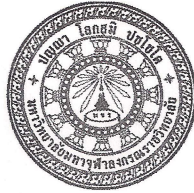
<http://www.jitdrathnee.com>

<http://www.thumma.cjb.net>

http://www.ubu.ac.th~lawubu/main_j3.htm

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๓

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๔๓๔-๒๑๒๓

๖ มีนาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑๒ ชุด และตัวอย่าง ๑ ชุด
๒. บัญชีรายชื่อโรงเรียนแนบท้าย

ด้วยนายพลภัทร ปิ่นทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม : กรณีศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว โดยมีพระมหาสม กลยาโณ, Ph.D. เป็นประธานกรรมการควบคุม

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรปราการ เขต ๑ ประสานงานขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ด้วย
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ
เขต ๑ จำนวน ๑๒ โรงเรียน (ตามบัญชีรายชื่อแนบท้าย) ซึ่งเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้
ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอรับแบบสอบถามเพื่อการวิจัยดังกล่าวคืน ในวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๒ ณ สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อประโยชน์ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุทาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๕-๒๑๒๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖

๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน คุณสุริย์ แก้วเศษ ศึกษาพิเศษชำนาญการ ๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายพลภัทร ปิ่นทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๕-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๕-๒๑๒๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖

๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน คุณสุรต อัดนวนิช ผู้อำนวยการโรงเรียนสมุทรปราการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายพลภัทร ปันทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๕-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร./แฟกซ์ ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๑๒๒)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๑๖

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

ด้วยนายพลภัทร ปิ่นทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังแนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร./แฟกซ์ ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระกิตติพงษ์ สิริวิฑูโน

ด้วยนายพลภัทร ปันทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณเจ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงนมัสการขออนุมัติจากพระคุณเจ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังแนบมาพร้อมนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณเจ้าด้วยดี และขอนมัสการขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๕-๒๑๒๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖

๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนายพลภัทร ปิ่นทอง รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๔๒๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต ๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๕-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient)

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.973	40

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
a1	3.90	.712	30
a2	3.47	1.106	30
a3	3.47	.776	30
a4	3.40	.968	30
a5	3.13	1.008	30
a6	3.10	1.062	30
a7	3.50	.900	30
a8	3.63	.964	30
a9	3.53	.730	30
a10	3.60	.770	30
b1	3.60	.894	30
b2	3.60	.724	30
b3	3.50	1.009	30
b4	3.53	.860	30
b5	4.17	.874	30
b6	3.67	.994	30

b7	4.40	.498	30
b8	3.70	.915	30
b9	3.17	1.117	30
b10	3.33	.844	30
c1	3.63	.964	30
c2	3.63	.999	30
c3	3.57	.858	30
c4	3.67	.994	30
c5	3.90	.960	30
c6	3.90	.803	30
c7	3.73	1.015	30
c8	3.87	.973	30
c9	3.47	1.008	30
c10	3.60	1.037	30
d1	3.43	1.135	30
d2	3.43	1.073	30
d3	3.27	.980	30
d4	3.67	.959	30
d5	3.60	1.003	30
d6	3.47	1.137	30
d7	3.37	.928	30
d8	3.47	.900	30
d9	3.63	.890	30
d10	3.63	.890	30

**บัญชีรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มตัวอย่าง ๑๒ โรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑**

๑. โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ	แบบสอบถาม	จำนวน ๓๙ ชุด
๒. โรงเรียนสมุทรปราการ	แบบสอบถาม	จำนวน ๓๒ ชุด
๓. โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๔ ชุด
๔. โรงเรียนวัดทรงธรรม	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๔ ชุด
๕. โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยมรัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๔ ชุด
๖. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๑ ชุด
๗. โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๐ ชุด
๘. โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๐ ชุด
๙. โรงเรียนป้อมนาคราชสวนยานนท์	แบบสอบถาม	จำนวน ๒๐ ชุด
๑๐. โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์	แบบสอบถาม	จำนวน ๑๖ ชุด
๑๑. โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา	แบบสอบถาม	จำนวน ๑๓ ชุด
๑๒. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สมุทรปราการ	แบบสอบถาม	จำนวน ๑๐ ชุด
รวม		จำนวน ๒๖๓ ชุด

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๑ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติในการบริหารในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดนโยบาย และแนวทางการส่งเสริม ในการบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนเป็นข้อมูลและสารสนเทศเผยแพร่ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลรายฉบับนี้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานในโรงเรียนของท่าน

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นายพลภัทร ปิ่นทอง

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

ข้อที่

๑. เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

๒. อายุ

☐

ต่ำกว่า ๓๐ ปี

☐

๓๐ - ๓๙ ปี

☐

๔๐ - ๔๙ ปี

☐

มากกว่า ๕๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

☐

ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐

ปริญญาตรี

☐

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. ตำแหน่งหน้าที่

☐

ข้าราชการครู

☐

พนักงานราชการ

☐

ครูอัตราจ้าง

☐

ลูกจ้างประจำ

☐

ลูกจ้างชั่วคราว

๕. ประสบการณ์
ในการทำงาน

☐

น้อยกว่า ๕ ปี

☐

๕ - ๑๕ ปี

☐

๑๖ - ๒๖ ปี

☐

มากกว่า ๒๖ ปี

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารงานโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรม
: กรณีศึกษา โรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต ๑

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับสภาพการใช้พรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงาน
โรงเรียนของท่าน

ที่	รายการ	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	หลักเมตตา : ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตใจอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่สังคม					
๑	มีการรับมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ					
๒	มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้อย่างครบถ้วน					
๓	จัดแบ่งงานเหมาะสมกับเวลาในแต่ละวัน					
๔	มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ตามความเหมาะสม					
๕	มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้					
๖	มีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงาน					
๗	มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง					
๘	มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ					
๙	มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียน					
๑๐	มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับทางชุมชน					
	หลักกรุณา : ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์					
๑๑	มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน					
๑๒	มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ					
๑๓	มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน					
๑๔	มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม					

ที่	รายการ	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๕	มีการช่วยเหลืองานฌาปนกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง					
๑๖	มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย					
๑๗	มีโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน					
๑๘	มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสบภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม					
๑๙	จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน					
๒๐	มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ					
	หลักมูทิตา : ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป					
๒๑	มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง					
๒๒	แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือทำงานต่างประเทศ					
๒๓	แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ					
๒๔	มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน					
๒๕	แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ					
๒๖	มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ					
๒๗	มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ					
๒๘	มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ					
๒๙	มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี					
๓๐	มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน					
	หลักอุเบกขา : ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา					
๓๑	มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน					
๓๒	มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบ ข้อบังคับตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม					
๓๓	มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ					
๓๔	ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่					
๓๕	มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน					

ที่	รายการ	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓๖	มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง					
๓๗	มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป					
๓๘	ไม่มีพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกัน					
๓๙	ไม่แสดงออกถึงความพอใจหรือไม่พอใจจนเกินไป					
๔๐	วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนของรัฐ
ตามหลักพรหมวิหารธรรมในโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรปราการ เขต ๑

๑. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านเมตตา

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านกรุณา

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านมูทิตา

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๔. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารงานของโรงเรียน ด้านอุเบกขา

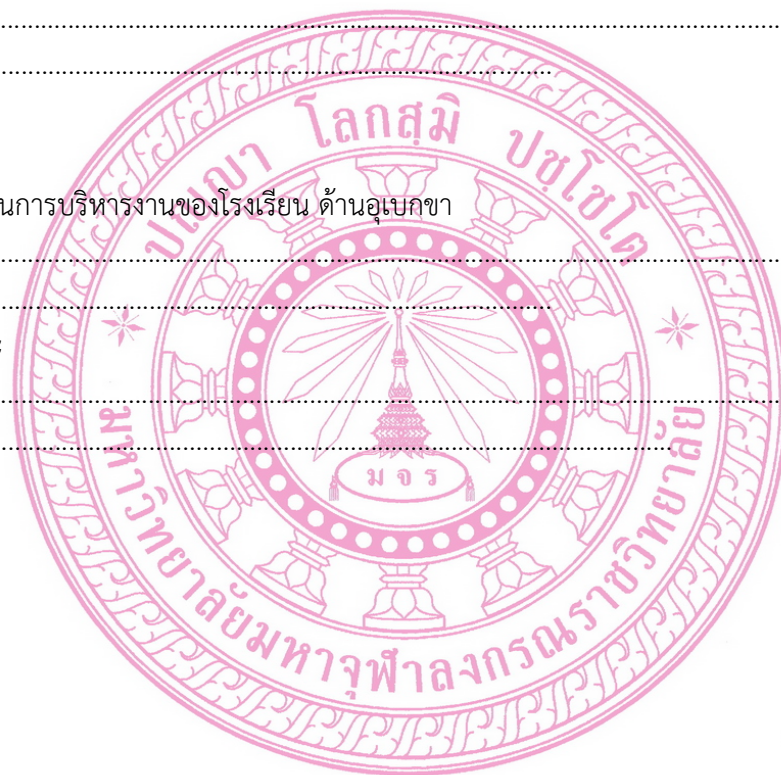
.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายพลภัทร ปันทอง
เกิด	วันอังคารที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๒๑
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพระมงกุฎ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
การศึกษา	ประถมศึกษา - โรงเรียนเฉลิมไฉไลวิทยา จังหวัดสมุทรปราการ มัธยมศึกษา - โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) - มหาวิทยาลัยเกริก
สถานที่ทำงาน	ห้างหุ้นส่วนจำกัด วันดีอะลูมิเนียม
ตำแหน่ง	ผู้จัดการทั่วไป
ที่อยู่ปัจจุบัน	๑๕๙/๒๒ ม.๖ ซ.เทศบาลบางปู ๔๗ ต.ท้ายบ้านใหม่ อ.เมืองฯ จ.สมุทรปราการ